

VƏTƏN MÜHARİBƏSİ YERLİ VƏ XARİCİ MEDIADA

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
BAKİ DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

VƏTƏN MÜHARİBƏSİ YERLİ VƏ XARİCİ MƏDİADA

BAKİ – BDU – 2021

Bakı Dövlət Universitetində həyata keçirilən "Vətən müharibəsi dövründə ölkə və xarici medianın fəaliyyətinin təhlili" layihəsi çərçivəsində hazırlanmışdır.

Layihənin ideya müəllifi və rəhbəri: Elçin Babayev – BDU-nun rektoru

İşçi qrupunun üzvləri:

Əliş Ağamirzəyev, Vüqar Əliyev, Sevinc Əliyeva, Aynur Nəsirova,
Vəfa İsgəndərova, Xatirə Hüseynova, Akif Aşırılı, Rəşad Məcid, Namiq Əhmədov,
Tahir Aydınoglu, Müşfiq Ələsgərli, Ceyhun Musaoğlu, Elşad Eyvazlı

Vətən müharibəsi yerli və xarici mediada – Bakı: BDU, 2021. 86 səh.

Kitabda İkinci Qarabağ müharibəsi dövründə ölkə KİV-nin fəaliyyəti, xarici media orqanlarında, eləcə də Ermənistan mətbuatında dərc olunan məqalələr, müsahibələr, reportajlar, analitik yazılar və s. araşdırılmışdır. Beynəlxalq medianın müharibəyə baxışına nəzər salınmış, geniş işıqlandırılmış, fərqli yanaşmalar sistemləşdirilmiş, ümumiləşdirmələr aparılaraq təqdim olunmuşdur.

44 gün ərzində istər Azərbaycan, istərsə də beynəlxalq mətbuatda müharibə ilə bağlı yüzrlə material dərc olunmuşdur. Təbii ki, bunların hamısını əhatə etmək çətinlik yaratdığından kitabda ümumi mənzərənin təsviri üçün seçmə üsulu ilə yalnız bir neçə mətbuat orqanının fəaliyyətinə diqqət yetirilmişdir.

Kitab media işçiləri, sosioloqlar, mətbuat tədqiqatçıları, jurnalistika ixtisası üzrə təhsil alan tələbələr, eləcə də Vətən müharibəsi tarixi ilə maraqlananlar üçün qiymətli mənbə rolunu oynayacaqdır.

ISBN: 978-9952-546-13-2

© Bakı Dövlət Universiteti, 2021

**QARABAĞ
AZƏRBAYCANDIR!**

İÇİNDƏKİLƏR

Ön söz.....	5
Qarabağ savaşı və böyük qələbəmizin xronikası Azərbaycan mediasında	9
Müharibə dövründə Ermənistan mediası	37
Qarabağ müharibəsi dünya mediasında	49
Nəticə	82

ÖN SÖZ

Bir il əvvəl möhtəşəm Zəfərlə sona yetmiş 44 günlük Vətən müharibəsi Azərbaycan xalqının və dövlətçiliyinin tarixinə qızıl hərflərlə yazıldı. Həmin günlərdə hər kəs yalnız Vətən naminə, əzəli torpaqlarımızın düşmən tapdağından azad olunması uğrunda çalışırdı – hərbiçi də, müəllim də, jurnalist də. Kimi canı və qanı ilə, kimi qələmi ilə... İndi həmin günləri xatırlayarkən, Vətən qarşısında yeni vəzifələrimizin olduğunu dərk edirik. Həmin vəzifələrdən biri də bu tarixi günlərdə ölkə həyatında və şüurlarda nələrin baş verdiyini gələcək nəsillərə ötürmək olduqca vacibdir. Biz də Bakı Dövlət Universitetinin (BDU) professor-müəllim heyəti olaraq bu işdə öz töhfəmizin olmasını istədik.

İlk araşdırmanı kitaba köçürdük, köçürdük ki, tələbələrimizin yoluna işıq tutaq, onların Vətən müharibəsi dövrü haqqında biliklərini möhkəmlədək. Bu işıqla 44 günlük Vətən müharibəsi ilə bağlı aparılacaq araşdırmalarda, yazılacaq elmi işlərdə, yeni tədqiqatlarda daha dərinə enə bilsinlər. Və ən əsası müharibə günlərində hələ jurnalistikanın gerçək mahiyyətini yeni-yeni öyrənən, bu sahəyə gəlmək istəyən gələcək həmkarlarımıza 30 illik Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin zərərçəkənləri, şahidləri olaraq yaşadıklarımızı, bizə bunları yaşatdıranları, yanımızda olanları, düşmən dəyirmanına su tökənləri həm tanıdaq, həm də unutmayaq.

İndi bir çox nüfuzlu beynəlxalq hərbi ekspertlər etiraf edirlər ki, Azərbaycan ən yeni texnologiya ilə 21-ci əsrin müharibəsini aparıb. Müzəffər ordumuzun ön cəbhədə qazandığı uğurlar kimi, Azərbaycanın informasiya siyasəti də dünyanın diqqətini cəlb edib. Əslində bütün Azərbaycan, eləcə də media ordusu bu müharibəyə hazırlaşdı, cərgələrimiz genişlənir, yenilənir, təmizlənir və cilalanırdı, çünki 90-cı illərin acı təcrübəsini yaşamışdıq.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin istər ölkə mətbuatına, istərsə də dünya mediasına mü sahibələri, tutarlı dəlilləri, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün pozulması və Ermənistanın işğalçı siyasəti haqqındakı əsaslı arqumentləri mətbuat tarixinə öz möhürünü vurdu. “Dəmir yumruq” yeri gələndə “dəmir qələm”ə çevrildi. Prezident İlham Əliyev 44 günlük müharibədə həm də informasiya siyasətini müəyyənləşdirdi, 30-a yaxın nüfuzlu transmilli media qurumu-

na çoxsaylı müsahibələr verdi, Azərbaycanın haqlı mövqeyini konkret faktlarla ortaya qoydu, beynəlxalq ictimai rəydə ölkəmizin xeyrinə ciddi dönüş yaratdı. O, dünya mediasına nəinki Azərbaycanın haqq səsinə çatdırdı, həm də onunla müsahibə aparan hər jurnalistin öz dilində danışaraq, diplomatik sahədə olduğu kimi, informasiya müharibəsində də əsl peşəkarlıq nümunəsi göstərdi, qərəzli suallar qarşısında, sözün əsl mənasında, siyasi liderlik dərsi keçdi. Özlərini açıq-aşkar qərəzli aparan, təhrikedici və ittiham dolu suallar verməkdən belə çəkinməyən jurnalistlərə obyektiv və əsaslandırılmış tutarlı cavablar verdi. Prezident İlham Əliyev sözügedən müsahibələr zamanı bir dəfə də olsun təmkinini pozmadı, yüksək nətiqlik bacarığı, dərin intellekt və diplomatik məharət göstərdi. İstər Vətən müharibəsi zamanı, istərsə də münaqişədən sonrakı dövrdə Prezident İlham Əliyevin informasiya sahəsindəki fəaliyyəti Azərbaycanın bədxahlarının yalanlarının ifşa edilməsində, həmçinin, beynəlxalq ictimaiyyətin obyektiv məlumatlandırılmasında mühüm rol oynadı.

Ölkəmizin ən böyük və zəngin elmi potensiala malik ali təhsil müəssisəsi, eləcə də onlarca ixtisas üzrə kadr hazırlayan, o cümlədən gələcək jurnalistlərə həyat vəsiqəsi verən nüfuzlu elm-təhsil ocağı olan nüfuzlu Bakı Dövlət Universiteti Qarabağda qızgın döyüşlərin getdiyi günlərdə "Vətən müharibəsi dövründə ölkə və xarici medianın fəaliyyətinin təhlili" adlı akademik layihəyə başlamışdır. Layihədə Vətən müharibəsi dövründə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xarici KİV-ə müsahibələrinin, bu müsahibələrin Azərbaycanın haqq səsinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasındakı rolu, informasiya müharibəsi üçün əhəmiyyəti, yerli və xarici mediada müharibə haqqında dərc olunan məqalələrin, müsahibələrin və s. təhlili, analitik hesabatların hazırlanması, beynəlxalq medianın baxışının və yerli medianın fəaliyyətinin akademik səviyyədə qiymətləndirilməsi arşına əsas məqsəd kimi qoyulmuşdur. BDU-nun tanınmış jurnalist-alimlərinin və ölkənin nüfuzlu media nümayəndələrinin cəlb olunduğu layihə uğurla başa çatmış və əldə olunan nəticələr üç kitabda toplanmışdır.

"Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Vətən müharibəsi dövründə xarici kütləvi informasiya vasitələrinə müsahibələri" adlanan 1-ci kitabda müharibə dövründə dövlət başçısı, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin müsahibələri yer almışdır. Müharibənin getdiyi gərgin günlərdə Prezident İlham Əliyevin xarici KİV-lərə verdiyi bu parlaq müsahibələr informasiya cəbhəsində, Qarabağ həqiqətlərinin, Azərbaycanın haqq mübarizəsinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında müstəsna rol oynamışdır. Dövlət başçısının yüksək intellektini, dərin politoloji biliyini, parlaq diplomatik məharəti-

ni nümayiş etdirən müsahibələr Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin dünya ictimaiyyətinə türk, rus və ingilis dillərində mövcud Azərbaycan gerçəkliyi, Qarabağ probleminin mahiyyəti, erməni işğalının miqyası, problemin həlli ilə bağlı diplomatik danışıqların tam effektivliyi, əks-hücum əməliyyatlarının zəruriliyi, Bakıya qarşı informasiya möhtəkirliyi və s. barədə qiymətli məlumatlar vermiş, erməni tərəfinin Qarabağ problemi ətrafına çəkdiyi yalanlar səddini dağıtmış, Ermənistanı və onu himayə edən şəxsləri bütün dünyanın gözü qarşısında ifşa etmişdir.

Ölkə başçısının müsahibələrinin və bu müsahibələrin akademik səviyyədə təhlilinin toplandığı kitab BDU-da tədris prosesində istifadə ediləcəkdir. Dərs vəsaiti jurnalistika, tarix, beynəlxalq münasibətlər və digər əlaqəli ixtisaslar üzrə təhsil alan tələbələr üçün nəzərdə tutulmuşdur. Kitab tədqiqatçılar, eləcə də Vətən müharibəsi tarixi ilə maraqlananlar üçün də qiymətli mənbədir.

Layihə çərçivəsində nəşr olunan 2-ci kitabda Vətən müharibəsi dövründə BDU-nun professor-müəllim heyəti və tələbələrinin informasiya cəbhəsindəki fəaliyyəti təhlil edilmiş, onların ölkə mediasında dərc olunmuş yazıları toplanmışdır. Kitabda zəfər tariximizin, qəhrəmanlıq salnaməmizin yazıldığı 44 gün ərzində qələmə alınmış yazılar xronoloji ardıcılıqla verilmişdir. Özündə tarixi faktları, ölkəmizin haqq səsinə, statistik təhlilləri, eyni zamanda Qarabağla bağlı kövrək xatirələri əks etdirən bu yazılar ən müxtəlif janrlarda, elmi, elmi-kütləvi, publisistik, ədəbi-bədii üslublarda qələmə alınsa da, onları eyni ruh, eyni amal, eyni niyyət birləşdirir. Bu yazıların hər biri özündə Müzəffər Ali Baş Komandanımız İlham Əliyevə, yenilməz Azərbaycan ordusuna, ölkəmizdəki xalq-iqtidar birliyinə sarsılmaz inamı və bu inamdan doğan qələbə ruhunu, zəfər ovqatını ifadə edir. Kitab tələbələrlə yanaşı, Vətən tarixi mütəxəssisləri, eləcə də gələcək tədqiqatlar üçün zəngin və etibarlı mənbə rolunu oynayacaqdır.

Təqdim olunan bu 3-cü kitabda isə Vətən müharibəsi dövründə Azərbaycanın kütləvi informasiya vasitələrinin fəaliyyəti, xarici media orqanlarında, eləcə də Ermənistan mətbuatında İkinci Qarabağ müharibəsi ilə bağlı dərc olunan məqalələr, müsahibələr, reportajlar, analitik yazılar və s. araşdırılmış, yerli və xarici medianın müharibəni işıqlandırma metod və prinsipləri, beynəlxalq medianın müharibəyə baxışı və s. sistemləşdirilmiş, ümumiləşdirmələr aparılmış və nəticələr təqdim olunmuşdur.

Əlbəttə, müharibə haqqında yazmış bütün media orqanlarını, həm yerli, həm də xarici kütləvi informasiya vasitələrini əhatə etmək, onların işıqlandırdığı materialları təhlil etmək qeyri-mümkündür. 44 gün ərzində istər Azərbaycan, istərsə

də beynəlxalq mətbuatda müharibə ilə bağlı yüzrlə material dərc olunmuşdur. Təqdim olunan kitabda yalnız seçmə üsulla bir sıra mətbuat orqanlarının fəaliyyəti araşdırılmış, Azərbaycan və xarici media orqanlarının materialları əsasında mətbuatın ümumi mənzərəsi təsvir edilmişdir.

İnanırıq ki, təqdim olunan bu material Vətən müharibəsi dövründə yerli və xarici mediada İkinci Qarabağ savaşının işıqlandırılması, kütləvi informasiya vasitələrinin fəaliyyəti, informasiya cəbhəsində gedən mübarizənin tədqiqinə həsr olunacaq tədqiqatlar üçün ilkin mənbə rolunu oynayacaq və gələcək fundamental araşdırmalara təkan verəcəkdir.

İşçi qrup

QARABAĞ SAVAŞI VƏ BÖYÜK QƏLƏBƏMİZİN XRONİKASI AZƏRBAYCAN MEDİASINDA

İkinci Qarabağ savaşından sonra Azərbaycan mediasının əsas istiqaməti-ni təşkil edən bu mövzuya üç aspektdən yanaşmaq olar: Vətən müharibəsindən əvvəlki dövr, Vətən müharibəsi dövrü və Vətən müharibəsindən sonrakı mərhələ.

Birinci dövr daha çox düşmənin atəşkəsi pozması, cəbhə bölgəsində təxribat-lar törətməsi, özünə haqq qazandırmaq cəhdləri, beynəlxalq aləmdən sülh yolu ilə münaqişənin həlli üçün gözləntiləri, Azərbaycan mediasının düşmənin təcavüzü haqqında obyektiv məlumatların, xalqımızın haqq səsinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, əsir torpaqlarımızda vandallığa məruz qalmış mədəni və tarixi abidələrimiz, eləcə də, erməni silahlıların xalqımıza qarşı törətdikləri soyqırımını aktları ilə bağlı materiallarla yadda qaldı.

Üçüncü – hazırkı dövr qalib ölkənin mətbuatının dövrüdür. Müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə rəşadətli ordumuzun yazdığı Zəfər salnaməsi, Azərbaycan ordusunun dünya hərbi tarixinə gətirdiyi yeniliklər, igid əsgərlərimizin, qəhrəmanlarımızın döyüş xatirələri, Vətən müharibəsi iştirakçısı olmuş qazilərimizə dövlət qayğısı, XALQ-ORDU-ALİ BAŞ KOMANDAN birliyi, milli vəhdət, 10 noyabr bəyanatının müddəalarına əməl olunması, Şuşa Bəyannaməsinin təhlili, sərhədlərin delimitasiyası, minaların təmizlənməsi, müqəddəs Qarabağ torpaqlarında quruculuq işlərinə başlanılması, yenidənqurma ilə bağlı yazılar məhz bu dövrün məhsuludur.

Kitabda təhlil olunan ikinci dövr isə Azərbaycan tarixinə qızıl hərflərlə yazılmış 44 günlük Vətən müharibəsi dövrüdür. Xalqımızın Ali Baş Komandanın ətrafında bir yumruq kimi sıx birləşdiyi, hər bir azərbaycanlının ürəyinin rəşadətli Ordumuzla bir döyündüyü, yağı düşmənin başını dəmir yumruqla əzdiyimiz, qəhrəman əsgərlərimizlə nəfəs aldığımız 44 günlük HAQQ SAVAŞI dövrü.

Onu da qeyd edək ki, bir araşdırmada bütün Azərbaycan mətbuatını təhlil etmək, 44 gün ərzində mərkəzi və lokal mətbu orqanlarının hər birində dərc olunan materialları bir araya toplamaq kifayət qədər zaman və əmək tələb edən işdir. Şübhəsiz ki, bu mövzunu araşdırma obyektinə seçəcək gənc tədqiqatçılar Vətən müharibəsi dövründə ölkə mətbuatında müxtəlif janr və formatlarda dərc olunan bütün materialları təsnifatlandıraraq təhlil edəcək, yaxın gələcəkdə konseptual, sanballı elmi-tədqiqat işləri ərsəyə gələcək. Hazırkı araşdırmada isə sözügə-

dən dönməkdə mətbuatda dərc olunan materialların istiqaməti və kontenti oxşar olduğuna görə bir neçə media orqanının timsalında ümumi Azərbaycan mətbuatının mənzərəsini verməyə çalışacağıq.

2020-ci il sentyabrın ayının 27-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin xalqa müraciəti ilə başladı bu haqq savaşı... 27 sentyabr tarixindən etibarən Azərbaycan mətbuatının əsas mövzusu müqəddəs haqq savaşımız, Ali Baş Komandanın əmrilə silahlı qüvvələrimizin düşmənin növbəti təxribatına qarşı başladığı əks-hücum əməliyyatları, cəbhə xəbərləri oldu. Dövlət başçısının “Bu gün əks-hücum əməliyyatında bizim müxtəlif silahlı birləşmələrimiz iştirak edir və vahid komandanın rəhbərliyi altında əks-hücum əməliyyatı uğurla gedir. Bütün silahlı birləşmələr arasında koordinasiya tam şəkildə təmin edilib. Əminəm ki, bu əks-hücum əməliyyatının bundan sonra da uğurlu nəticələri olacaqdır” bəyanatı medianın gündəmini dəyişməklə yanaşı, rəsmi Bakının mövqeyini ortaya qoydu. “Mən Azərbaycan xalqına bu məlumatı verməklə bir daha demək istəyirəm ki, biz haqq yolundayıq, biz özümüzü müdafiə edirik. Biz heç kimin torpağına göz dikməmişik, heç kimin torpağında, Ermənistan ərazisində Azərbaycan silahlı birləşmələrinin heç bir məqsədi, hədəfi yoxdur. Ancaq biz öz torpağımızda özümüzü müdafiə edəcəyik və işğal edilmiş torpaqlarımızı işğalçılardan azad edəcəyik”.¹

Azərbaycan mediası tək bununla kifayətlənmədi, ölkə başçısının bu bəyanatına bir sıra xarici dövlətlərin rəsmilərinin reaksiyaları da tərcümə olunaraq Azərbaycan xalqına çatdırıldı. “Rusiya kütləvi informasiya vasitələri Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin xalqa müraciətini yayımlayıb”,² “ABŞ Ermənistan və Azərbaycanı Qarabağda dərhal atəşkəsə çağırırdı”³ və s. Media orqanları xarici mətbuatı da davamlı izləyərək onların yaydığı informasiyaları dilimizə çevirərək işıqlandırdı, bununla da Azərbaycan oxucusu dünyanın aparıcı informasiya agentlikləri, xəbər saytları və teleradio şirkətlərinin reaksiyasından tez bir zamanda öz mətbuatımız vasitəsilə xəbərdar oldu.

Növbəti əsas xəbər Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin “Hərbi vəziyyət elan edilməsi haqqında” Fərman imzalaması ilə bağlı oldu.⁴ 2020-ci il sentyabrın 27-də Ermənistan Respublikasının silahlı qüvvələrinin bey-

1 <https://az.trend.az/azerbaijan/politics/3306194.html>;

2 https://azertag.az/xeber/Rusiya_kutlevi_informasiya_vasiteleri_Azerbaycan_Prezidenti_Ilham_Aliyevin_xalqa_muracietini_yayimlayib-1596549; <https://az.trend.az/azerbaijan/politics/3306205.html>; https://news.day.az/azerinews_politics/1274614.html),

3 <https://az.trend.az/azerbaijan/politics/3306416.html>; <https://news.milli.az/society/884792.html>)

4 <https://az.trend.az/azerbaijan/politics/3306310.html>; https://apa.az/az/xeber/daxili_siyaset/Azrbaycan-Prezidenti-Ilham-liyev-Hrbi-vziyyet-elan-edilmsi-haqqinda-Frman-imzalayib-607303; https://news.day.az/azerinews_politics/1274657.html

nəlxalq hüquq normalarını yenidən kobud surətdə pozaraq, müxtəlif növ silahlardan, o cümlədən ağır artilleriyadan istifadə etməklə bir neçə istiqamətdən Azərbaycan Respublikasının yaşayış məntəqələrini və hərbi mövqelərini atəşə tutduğunu, nəticədə mülki şəxslər və hərbcilər arasında ölənlər və yaralananların olduğunu, bu hücumların qarşısının alınması məqsədi ilə Azərbaycan Ordusunun əks-hücum əməliyyatlarına başladığını nəzərə alaraq qərara alınır:

Ermənistan Respublikasının silahlı qüvvələrinin Azərbaycan Respublikasının Dağlıq Qarabağ bölgəsini və ətraf rayonlarını işğal etməsi, Azərbaycan Respublikasına qarşı silahlı hücumlar etməsi və mütəmadi hərbi təxribatlar törətməsi ilə əlaqədar, 2020-ci il sentyabr 28-i saat 00:00-dan Azərbaycan Respublikasının bütün ərazisində hərbi vəziyyət elan edilsin”.

Azərbaycan xalqının səbirsizliklə gözlədiyi bu Fərman istər elektron, istərsə də çap mediasının əsas mövzusunə çevrildi. Həmin gün mətbuatın gündəmi tez-tez dəyişdi. Azərbaycan ictimaiyyəti “Milli Məclis bəzi şəhər və rayonlarda hərbi vəziyyətin tətbiq edilməsi barədə qərar qəbul edib”⁵, “Milli Məclisin payız sessiyasının xüsusi plenar iclası keçirilir”⁶, “Hərbi vəziyyət ölkəmizdə səfərbərliyin elan olunması anlamına gəlmir”⁷, “Baş Prokurorluq: Beynəlxalq hüququ pozan Ermənistan hərbcilərinin məsuliyyətə cəlb edilməsi istiqamətində tədbirlər görülür”⁸ və s. bu kimi başlıqlarla hər an məlumatlandırıldı. Mətbuat səhifələrində gün ərzində cəbhədən gələn şad xəbərlər bir-birini əvəzlədi. Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyi Ermənistan ordusuna məxsus silah-sursat anbarının məhv edilməsi görüntülərini yaydı, bu görüntülər anımdaca mediada yayıldı.⁹

“Murov dağı silsiləsindəki Murov zirvəsi azad olunub” başlıqlı xəbərdə əməliyyat nəticəsində Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərini Ermənistanla birləşdirən hərbi əhəmiyyətli Vardenis-Ağdərə avtomobil yolunun vizual, eləcə də atıcı silahların və artilleriya vasitələrinin atəş nəzarətinə götürüldüyü, əldə edilən hərbi üstünlüyün Ermənistandan əlavə hərbi yüklərin işğal altında olan Kəlbəcər və Ağdərə istiqamətindəki marşrutla daşınmasının qarşısını almağa imkan verdiyi məlum oldu.¹⁰ “Azərbaycan ordusu bütün cəbhəboyu uğurlu əks-hücum əməliyyatları həyata keçirir və düşmənin sarsıdıcı zərbələr endirir. Artıq düşmənin ön xətti yarılmış və Füzuli rayonunun Qaraxanbəyli, Qərvənd, Kənd Horadiz,

5 <https://apa.az/az/apa-tv/xeber/xeberler/mm-bezi-seher-ve-rayonlarda-herbi-veziyyetin-tetbiq-edilmesi-barede-qerar-qebul-edib-59512>

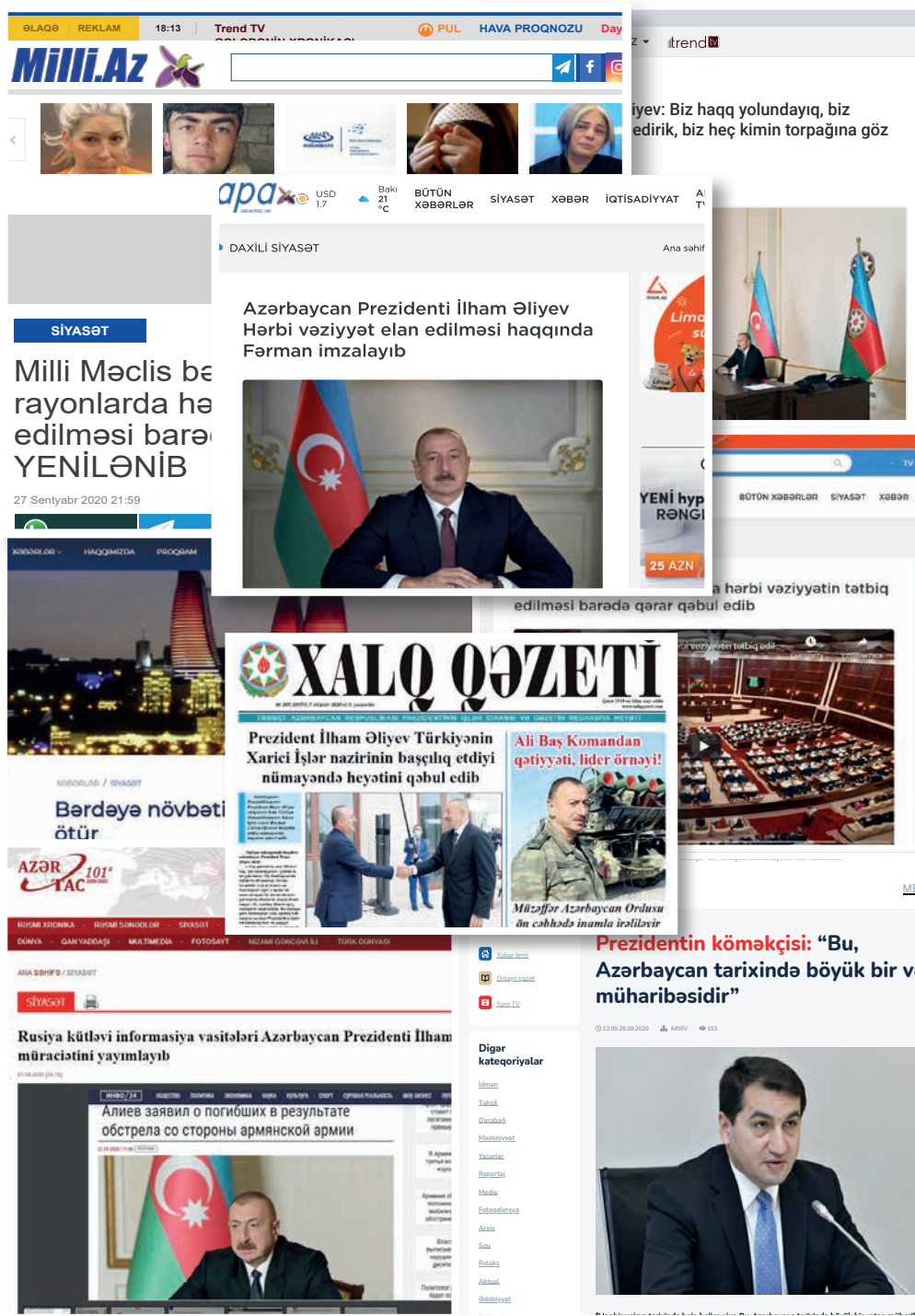
6 <https://news.milli.az/politics/884734.html>

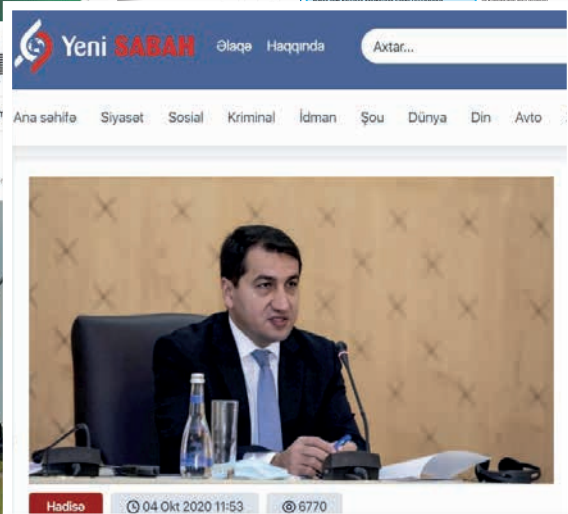
7 <https://az.trend.az/azerbaijan/politics/3306366.html>

8 <https://az.trend.az/azerbaijan/gundem/3306359.html>

9 <https://az.trend.az/azerbaijan/politics/3306361.html>

10 https://apa.az/az/xeber/daglig_qarabag/Murov-dagi-silsilsindki-Murov-zirvsi-azad-olunub-607284

Yuxarı Əbdürrəhmanlı, Cəbrayıl rayonunun Böyük Mərcanlı və Nüzgar kəndləri işğaldan azad edilmişdir”¹¹ kimi xəbərlər ictimaiyyətdə böyük ruh yüksəkliyi yaradır, əhalini düzgün informasiya ilə, cəbhədə baş verənlər haqqında obyektiv məlumatlandırır, dezinformasiyaların qarşısını alır.

Gün ərzində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi Hikmət Hacıyevin diplomatik nümayəndəlik və konsulluqların rəhbərləri ilə videokonfrans formatında görüşü əksər mətbuat orqanlarında tirajlandı.¹² Bu görüşdə Ermənistan silahlı qüvvələrinin 2020-ci ilin sentyabrın 27-də iriçaplı silahlardan və artilleriya qurğularından istifadə edərək cəbhə xətti boyu Azərbaycan mövqelərinə qarşı növbəti təcavüzü nəticəsində bölgədə yaranan son dərəcə gərgin vəziyyətlə bağlı Azərbaycanın diplomatik nümayəndəlik və konsulluqlarının rəhbərlərinə müvafiq təlimatların verildiyi açıqlandı. Məlum oldu ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin mövcud vəziyyətlə bağlı Azərbaycan xalqına müraciətinə, eləcə də dövlət rəhbərinin Təhlükəsizlik Şurasının iclasında verdiyi təlimatlara istinadən diplomatik nümayəndəliklərimiz üzərlərinə düşən vəzifələrlə bağlı məlumatlandırılıb.

44 günlük Vətən Müharibəsi dövründə xəbər agentlikləri, teleradiolar, qəzet və saytlar həm də analitik yazılarla yadda qaldı. Rəsmi dövlət qəzetləri ilə yanaşı, ölkədə çap olunan bütün nəşrlər, onlayn platformalar, xəbər agentlikləri xalqın illərdir gözlədiyi xəbəri anında tirajlamaqla yanaşı, şərhlər də dərc etdi. “Müharibə, yaxud döyüşlər niyə başladı?” başlıqlı yazıda “Report”-un analitik qrupu ətraflı araşdırma ortaya qoydu: “Əslində, 2016-cı ilin aprel döyüşlərində olduğu kimi, bu dəfə də Ermənistan yeni torpaqlar işğal etmək üçün atəşkəsi poza-raq hücumla keçib. Döyüşlərdəki işğalçı ölkə ilə bağlı vəziyyəti belə xarakterizə etmək olar. Ermənistan işğalçı olmasına baxmayaraq, özünü vəziyyətin sahibi, diktə edən tərəf kimi aparır. Ermənistan beynəlxalq vasitəçilərin münaqişə ilə bağlı təkliflərinə məhəl qoymayaraq, torpaqları işğaldan azad etmir, Qarabağdakı separatçıların danışıqlarda iştirak etməsinə çalışır. Rəsmi Yerevan özünü Qarabağ torpaqlarının yiyəsi kimi aparır. İşğal altında olan torpaqlara Livandan olan qaçqınlar adı altında terrorçuları yerləşdirir. Terrorçu PKK ilə danışıqlar aparır, onların Qarabağda məskunlaşmasına şərait yaradır. Nikol Paşinyan bütün tənqidçilərinə cavab olaraq 2050-ci ilədək qeyri-müəyyən strateji proqram irəli sürür... Deməli, belə qənaətə gəlmək olar ki, Nikol Paşinyan cəmiyyətin diqqətini vəd verib həll edə bilmədiyi sosial problemlərdən yayındırmaq, hakimiyyət uğrunda mübarizə aparan qüvvələri sıradan çıxarmaq üçün diqqəti müharibəyə yönəldib... Rəsmi Yerevan əvvəlki kimi havadarlarına arxayın olduğu üçün bu addımı atıb...

11 <https://mod.gov.az/az/news/azerbaycan-ordusu-isgal-altinda-olan-bir-sira-kendlerimizi-ve-vacib-yukseklikleri-azad-edib-32350.html>

12 <https://az.trend.az/azerbaijan/politics/3306368.html>

İndiyədək həmin havadarları və himayədarlar Ermənistanı işğalçılığına görə tənbeh etməyib. Əksinə, işğalın uzanmasına yardım ediblər...Döyüşlər bir daha sübut etdi ki, Ermənistan Cənubi Qafqazda sabitliyi pozan başlıca amildir”.¹³

“İkinci Qarabağ müharibəsi: Otuz ildə bizi başa düşməyənlərə otuz gündə çox şeyi başa saldıq” başlıqlı araşdırmasında isə “AZƏRTAC”ın redaksiya müdiri Əsəd Məmmədov 30 günün yekunu ilə bağlı qeyd edirdi: “Azərbaycan Ordusu cəmi bir ay ərzində düşmənin ordusu haqqında illərdir formalaşdırdığı “yenilməzlik” mifini darmadağın etdi. Bu gün düşmən artıq Azərbaycan Ordusunun gücünü görür və onunla hesablaşmaqdan başqa yolunun olmadığını dərk edir. Bir ay ərzində 4 şəhər, 3 qəsəbə və 165 kənd, Murov dağındakı yüksəklik işğalçılardan təmizlənib. Hər bir kəndin, yüksəkliyin işğaldan azad edilməsi uğrunda rəşadətlə mübarizə aparan ordumuz hər gün, hər saat böyük tarixi nailiyyətlərə imza atıb. Nəzərə almaq lazımdır ki, düşmən işğal altında saxladığı ərazilərdə güclü müdafiə istehkamları qurmuşdu. Bu müdafiə səddinin qırılması, sadəcə, böyük qəhrəmanlıq tələb edirdi ki, Azərbaycan Ordusu da bu vəzifəni böyük peşəkarlıq və şücaətlə yerinə yetirdi. Beləliklə, bu 30 gün ərzində düşməni başa sala bildik ki, nəinki Ermənistan ordusu, hətta bu illər ərzində onun qurduğu və keçilməz saydığı sədlər belə Azərbaycan Ordusunun qələbə əzminin qarşısında məhvə məhkumdur”.¹⁴

Sentyabrın 28-də keçirilən brifinqdə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi Hikmət Hacıyevin “Bu, bir Vətən savaşıdır” açıqlaması ilə¹⁵ media da öz yolunu cızdı. Jurnalistlər müsəlləh əsgər olub, qələmləri ilə Vətən Müharibəsindəki döyüşə qoşuldu. Ölkənin bütün media strukturları bir hədəfə vurdu – dezinformasiya, düşmən dəyirmanına su tökəcək hər hansı bir xəbərə qarşı birgə döyüşdü. Yalnız və yalnız rəsmi xəbərlərin yayımına üstünlük verildi.

Əsasən, Müdafiə Nazirliyinin rəsmi məlumatları üzərində qurulan informasiya siyasəti müharibə günlərində ictimai rəyin yanlış məcraya yönləndirilməsinə imkan vermədi. Hadisələrə baxış ilk növbədə Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin xalqa ünvanladığı müraciətlər, dünyanın müxtəlif nüfuzlu media qurumlarına verilən çoxsaylı müsahibələr, eləcə də Prezidentin köməkçisi Hikmət Hacıyevin və digər rəsmilərin mətbuata açıqlamalarında səsləndirdiyi fikirlər əsasında formalaşdırıldı. Proseslərin peşəkarlıqla işıqlandırması, dövlət başçısının xarici ölkələrin aparıcı media qurumlarına müsahibələrinə əsaslanaraq beynəlxalq ictimaiyyətin fasiləsiz məlumatlandırması Azərbaycanın informasiya müharibəsində də ön sıraya çıxmasına təkan verdi.

13 <https://report.az/analitika/ermenistan-kime-arxayindir/>

14 https://azertag.az/xeber/Ikinci_Qarabag_muharibesi_Otuz_ilde_bizi_basa_dusmeyenlere_otuz_gunde_chox_seyi_basa_salmaq-1625747

15 <https://sherg.az/x%C9%99b%C9%99r/139897>; <https://report.az/qarabag/prezidentin-komekcisi-azerbaycana-qarsi-muharibe-baslayib/>

30 il ərzində erməni millətçilərinin havadarlarının dəstəyi ilə Qarabağ münaqişəsi ətrafında cərəyan edən informasiya müharibəsində qalib gəlmək üçün yalanla pərdələdiyi ideoloji təbliğat kampaniyası fiaskoya uğradı. Düşmənin feyk xəbərlərdən ibarət informasiya hücumlarını nə qədər kəskinləşdirsə də, boşluqlar tapıb daxilə nüfuz edə bilmirdi. Ölkə Prezidenti müsahibələrində dövlətin məqsədini açıq bəyan edərək işğalçını sona qədər torpaqlarımızdan çıxaracağını, heç bir qüvvənin bizi dayandıra bilməyəcəyini söyləyir, dövlət başçısının köməkçisi erməni xislətinin terrorçuluq və vandalizmə kökləndiyini faktlarla dünyaya çatdırır, Müdafiə Nazirliyi uğurlu döyüş əməliyyatlarını əks etdirən videosuətləri, işğalçının darmadağın olması ilə bağlı faktları, işğaldan azad edilən yurdlarımız barədə görüntüləri operativ şəkildə işıqlandırır.

Ölkənin aparıcı informasiya agentliyi olan AZƏRTAC başda olmaqla, demək olar ki, bütün xəbər saytları və portalları sentyabrın 27-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin xalqa müraciətinin mətnini təqdim etdi. Prezident, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyev televiziya ilə yayımlanan müraciətində Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təxribatlarının müntəzəm xarakter almasını Ermənistanın hərbi-siyasi rəhbərliyinin yeni ərazilər uğrunda yeni işğal siyasəti adlandırdı və qeyd etdi ki, Qarabağ Azərbaycandır və nida işarəsi. Əgər Ermənistanın baş naziri deyirsə ki, "Qarabağ Ermənistandır", o zaman hansı danışıqlardan söhbət gedə bilər?! Dünya birliyinin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü birmənalı şəkildə tanıdığını qeyd edən, BMT Təhlükəsizlik Şurasının işğalçı erməni silahlı qüvvələrin dərhal, tam və qeyd-şərtsiz işğal edilmiş torpaqlardan çıxarılması haqqında qəbul etdiyi dörd qətnaməyə əsaslanan Prezident vurğulayırdı: "Ermənistan işğalçı dövlətdir, bu işğala son qoyulmalıdır və son qoyulacaqdır. Biz haqq yolundayıq. Bizim işimiz haqq işidir. Biz zəfər çalacağıq! Qarabağ bizimdir, Qarabağ Azərbaycandır!".

Sentyabrın 28-də ölkə gündəmini Prezident İlham Əliyevin sədrliyi ilə keçirilən Təhlükəsizlik Şurasının iclası tutdu. Dövlət başçısının "Bizim uğurlu əks-hücum əməliyyatımız işğala, ədalətsizliyə, otuz ilə yaxın davam edən erməni işğalına son qoyacaq" bəyanatı Azərbaycan mediasından erməni mətbuatına raket kimi endirildi.

Mətbuat Prezident İlham Əliyevin xalqa müraciətində əks olunan və Ermənistanın işğalçılıq siyasətindən əl çəkmədiyini bir daha nümayiş etdirən fikirləri prioritet seçdi. Yerli siyasətçilərdən daha çox, xarici politoloqların, ekspertlərin, media nümayəndələrinin fikirlərinə istinad edildi. Paralel olaraq isə Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevlə telefonla ardıcıl əlaqə saxlaması, Türkiyənin, hər zaman olduğu kimi, yenə də Azərbaycanın yanında olması manşetlərə çıxarılmaqla düşməyə göz dağı verildi.

Media təmsilçilərinin gərgin əməyi sayəsində çox da uzaq keçmişdə olmayan saxta və əsassız informasiyaların yayılması ilə bağlı üzücü təcrübələr təkrarlanmadı, sosial şəbəkələrdə “ayaq tutub yeriyən” yalan informasiyaların qarşısı, haqlı olaraq internet resurslarının məhdudlaşdırılması ilə əksərən alındı. Rəsmi məlumatlardan, dövlət rəsmilərinin fikir və mülahizələrindən, gündəlik xəbərlərdən əlavə, döyüş bölgəsindən geniş reportajlar, ziyalıların fikirləri, müsahibələr, yazıçı və şairlərimizin Vətən Müharibəsinə həsr olunan ədəbi-bədii nümunələri tirajlandı. Ölkədəki vəziyyət xarici media orqanlarına və xarici ölkələrin ictimaiyyətinə olduğu kimi çatdırıldı.

“Azərbaycan”, “Xalq qəzeti” və “Respublika” qəzetləri Vətən Müharibəsinin ilk günlərindən yalnız rəsmi informasiya qaynaqlarına üstünlük verərək əsasən, AZƏRTAC-ın, Müdafiə Nazirliyinin və Baş Prokurorluğun yaydığı məlumatları dərc edirdi.

“Xalq qəzeti”nin 2020-ci il 29 sentyabr tarixli nömrəsində çap olunan “Biz zəfər çalacağıq! Çünki haqq yolundayıq” adlı yazıda¹⁶ təcavüzkar Ermənistanın illərdən bəri Azərbaycana qarşı çirkin işğalçılıq siyasəti aparması kəskin şəkildə pisləndi: “Həm aprel döyüşlərində, həm də iyul hadisələrində həm Ermənistana, həm də beynəlxalq təşkilatlara aydın oldu ki, Azərbaycan Ordusu, həqiqətən də, dünyanın ən güclü ordularından biridir. Qüdrətli ordumuz hər iki əməliyyat zamanı təcavüzkar ordunu darmadağın etməklə “güclü Ermənistan ordusu” mifini puç etdi”.

Gündəlik nəşr olunan “Xalq qəzeti” əks-hücum əməliyyatlarının başladığı ilk gündən hər sayında baş verənlərə və işğal cəhdinin anatomiyasına kifayət qədər əhatəli yer ayırdı. Qəzetdə müharibənin ilk gününü əks etdirən 80 yazı yayımlanıb. “Biz qələbə çalacağıq!”, “Azərbaycan Ordusu işğala son qoyacaq!” kimi şüarlarla nəşr edilən qəzetin bu sayında mövzu ilə bağlı yazıların ümumi çəkisi təxminən dərc edilən materialların 95 faizə qədərini əhatə edir. Əslində, bu, o deməkdir ki, qəzetin bu sayı bütünlüklə müharibəyə həsr edilib. 44 gün ərzində də cəbhədən məlumatlar, işğalçıya qarşı mübarizə, hakimiyyət və xalq birliyi əsas mövzu olub.

Qəzetin dərc etdiyi materiallar arasında qardaş Türkiyənin hadisəyə gəcikmədən verdiyi dəstək və Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın “Haqq işində Azərbaycanın yanındaıyq” kimi açıq bəyanatı iki qardaş ölkə arasındakı münasibətlərin ölçüsü kimi dəyərləndirilə bilər. Pakistan, Ukrayna kimi ölkələrin haqlı olaraq Azərbaycanın yanında yer alması və işğalçıya qarşı aparılan müharibədə ölkəmizə mənəvi-siyasi dəstəklərini ifadə etməsi də diqqətçəkən olub.

Region ölkələrindən Rusiya, İran, Gürcüstan, eyni zamanda, bəzi Avropa ölkələrinin də münəfiqşədən narahatlığı mühüm amildir. Heç şübhəsiz ki, Türkiyə kimi dost, qardaş ölkənin qətiyyətlə və ardıcıl şəkildə Azərbaycan xalqının

16 “Xalq qəzeti”, 2020-ci il 29 sentyabr, s.1-2

yanında olması diqqətəlayiqdir. Heç bir vaxt itkisi gözləmədən, baş verənlərə Türkiyənin münasibəti təkcə strateji tərəfdaşlığın yox, həm də qardaş dövlətin və xalqın siyasi iradəsinin bariz ifadəsi idi. Türkiyə rəsmilərinin dilindən səslənən "Otuz ildir davam edən Qarabağ münaqişəsinin həlli yalnız Ermənistanın işğal etdiyi ərazilərdən geri çəkilməyi halda mümkün olacaq. Türkiyə ədalətli davasında hər zaman qardaş Azərbaycanın yanındadır!" kimi fikirlər bütün Türkiyənin mövqeyi kimi ifadə olunur. Namiq Qədimoglu'nun "Egey Universitetinin professoru: Təcavüzkar Ermənistan cavabını alır"¹⁷, M. Mükərrəmoğlu'nun "TÜRKSOY"un baş katibi Azərbaycanın haqq səsinə müdafiə edir"¹⁸ məqalələrində qardaş Türkiyənin dəstəyi barədə geniş məlumatlar verilir.

AZƏRTAC-ın İdarə Heyətinin sədri Aslan Aslanovun 2020-ci ilin oktyabrın 14-də bir çox kütləvi informasiya vasitələrində dərc olunmuş "Azərbaycan tarix yazır: yolumuz Qarabağdır" adlı məqaləsi də diqqət çəkir. "Azərbaycan Prezidenti və Azərbaycan Ordusu 30 ilə yaxın davam edən status-kvonu 10 gündə dəyişdi" deyən müəllif daha sonra sentyabrın 27-dən, təcavüzkar Ermənistanın Azərbaycana qarşı növbəti hərbi təxribatı və ordumuzun sürətli əks-hücuma keçməsi barədə öz mülahizələrini bölüşərək qeyd edir ki, müharibənin öz qanunları var. Ordu ordu ilə savaşı, əsgər əsgər ilə döyüşər – üz-üzə, mərd-mərdənə. Kim güclüdürsə, o da qalib gələr. Döyüş meydanında məğlub olan Ermənistan bu qanunları da pozur, müharibə cinayətləri törədərək, şəhər və kəndlərimizi, dinc əhalini atəşə tutur. Düşmənin xain hücumları nəticəsində çox sayda mülki şəxs, o cümlədən uşaqlar, qadınlar həlak olub və yaralanıb, evlər, çoxmənzilli yaşayış binaları, obyektlər dağıdılıb".

Ermənistanın bütün beynəlxalq qanunları pozduğunu faktlarla təhlil edən A.Asanov diqqəti ermənilərin Gəncədə törətdikləri cinayətə yönəldir: "Oktyabrın 11-də atəşkəs razılaşmasının hələ mürəkkəbi qurumamış döyüş əməliyyatları zonasından 80 kilometr aralıda yerləşən, ərazisində heç bir hərbi obyekt olmayan Gəncəyə – Azərbaycanın ikinci böyük şəhərinə ballistik raket zərbəsi endirildi. Beşi qadın olmaqla, 10 nəfər dinc sakin həlak oldu. Həmçinin 10-u qadın, 9-u azyaşlı olmaqla, 34 nəfər yaralandı. Ermənistanın bu ağır cinayətinə beynəlxalq birliyin, xüsusən Minsk qrupu həmsədrələrinin səssiz qalması ikili standartların, özgə dərdinə, başqasının faciəsinə laqeydliyinə daha bir təəssüf doğuran təzahürdür".

Bütün bu erməni vəhşiliklərinin təsviri fonunda müəllif öz fikirlərini nikbinliklə bitirir: "Düşmənin bu təxribatları, xain hücumları xalqımızın iradəsinə qıra bilmir və bilməyəcək. Əsrlər boyu başı min-bir müsibət çəkmiş, tarixə bir çox şan-

17 "Xalq qəzeti", 2020-ci il 7 oktyabr, s. 4.

18 <https://xalqgazeti.com/az/news/58748>

lı səhifələr yazmış Azərbaycan xalqının bu gün bir arzusu var – düşmən tapdağı altındakı torpaqlarını azad etmək”.

Mətbuat 44 günlük müharibədə ziyalı sözünə xüsusilə geniş yer verdi, cəmiyyətin önündə gedənlərə geniş tribuna verdi, onların məqalə və müsahibələri ilə Ali Baş Komandana, xilaskar orduya, vətənpərvər əsgərə dərin inamını ifadə etdi. Məsələn, millət vəkili qəzet səhifələrində bunları yazırdı:

“Xalqımız yüksək ovqata, coşqun milli qürur hissinə sahibdir. Dövlətimiz, şəxsən dövlət başçımız xalqın istəklərinin ən parlaq ifadəçisidir. Bu ifadə tarixi həqiqətləri, günümüzün siyasi-hərbi gerçəkliklərini, qarşıda duran milli, xəlqi və bəşəri vəzifələri bütün dərinliyi ilə özündə ehtiva edir.”¹⁹ Akademik Rafael Hüseynova görə isə “Prezident İlham Əliyev Azərbaycana rəhbərlik etdiyi illər boyunca çox sərəncamlar, çox fərmanlar imzalayıb, çox qərarlar verib, televiziya ekranlarından, ya kütlə qarşısına çıxaraq insanlarımızı çox müraciətlər edib. Lakin 2020-ci il sentyabrın 27-də onun ölkədə hərbi vəziyyət elan edilməsi haqqında imzaladığı Fərman da, elə həmin gün xalqa müraciəti də əvvəlkilərin hamısından ciddi şəkildə fərqlənir. Əslində bu qətiyyətli addımlar elə dövlət başçımızın özünün də tərcümeyi-halında həmişə ən parlaq səhifələr kimi qalacaq.”²⁰

Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin həyata keçirdiyi əks-hücum əməliyyatları və işğal altındakı ərazilərimizin düşməndən xilas edilməsi prosesini Çanaqqala zəfəri və Qafqaz İslam Ordusunun tarixi missiyası ilə müqayisə edən professor Zakir Avşar yazırdı: “Azərbaycan Ordusu həqiqətən də mübarək bir Ordudur. Müstəqilliyin qorunması üçün üzərinə düşən missiyanı qorumağa qadirdir. Bu Qələbə Azərbaycan əsgərinin cəbhədə qazandığı möhtəşəm zəfərdir.”²¹

44 günlük Vətən Müharibəsində ölkədə fəaliyyət göstərən siyasi partiyaların da bir hədəfə vurması mətbuatın əsas mövzusunə çevrildi. Milli Məclisin deputatı, Azərbaycan Demokratik İslahatlar Partiyasının sədri Asim Mollazadənin “Xalq qəzeti”ndə dərc olunan yazısında deyilir: “Cəbhədə baş verən hadisələr cəmiyyətdə milli birliyi daha da gücləndirib. Kimliyindən və siyasi əqidəsindən asılı olmayaraq hər birmiz dövlət başçımızın ətrafında sıx birləşərək bu döyüşdən də qalib çıxmaq üçün Ali Baş Komandanın bütün çağırışlarına hazır olduğumuzu nümayiş etdirməliyik.”²²

Tarix göstərir ki, nasizm və faşizm hansı milli zəmində formalaşmasından və necə inkişaf etməsindən asılı olmayaraq, həmişə və hər yerdə nifrət, təcavüz və müharibə yolu seçir. 2020-ci il sentyabrın 27-də, bazar günü səhər tezdən baş verənlər gözlənilən idi. Çünki bu, müasir Ermənistanda illər boyu yaradılan və

19 Qənirə Paşayeva. Prezident qətiyyəti, lider örnəyi. “Xalq qəzeti”, 2020-ci il 7 oktyabr, s. 1

20 Rafael Hüseynov. Zəfər gününün astanasında. “Xalq qəzeti”, 1 oktyabr 2020, s.5

21 “<https://xalqqazeti.com/az/news/64166>”

22 Əliqismət Bədəlov. Siyasi partiyalar və ictimai təşkilatlar da Ali Baş Komandana və ordumuza dəstək nümayiş etdirirlər. “Xalq qəzeti”, 2020-ci il 2 oktyabr, s. 10

mövcud olan açıq-aşkar nasist rejimin mahiyyətinin qanunauyğun ifadəsidir. Azərbaycan mətbuatı bu mövzu ilə bağlı xarici ekspertlərin rəylərinə də yer ayırırdı.

Sentyabrın 27-dən əks-hücumla ilə başlanan, şanlı ordumuzun zəfərləri ilə davam edən 44 günlük Vətən Müharibəsindəki qələbəmiz nəticəsində tarixi torpaqlarımız işğaldan azad edilməklə bərabər, həm də yüz minlərlə soydaşımızın 30 ildən sonra öz yurd-yuvalarına qovuşması təmin edildi. Azərbaycan mediasında bu tarixi gerçəkliyin təntənəsini gördük. Bir az da dəqiqləşdirsək, bu təntənə mediasının siyasi xəttinin, informasiya cəbhəsindəki uğurunun təsdiqi idi. Bu faktı ortaya qoyan yazılar onlardır desək belə, medianın informasiya cəbhəsindəki uğurlu fəaliyyətini tam dəyərləndirmiş olmuruq.

Dərc olunan analitik yazılarla yanaşı, həcmcə ən kiçik xəbərlər belə cəbhədə uğurun və şanlı Azərbaycan əsgərinin tarixi qələbəyə gedən yolunun aynası kimi görünür. Qeyd etmək lazımdır ki, bu ənənə mətbuatın baş xətti olduğundan təkcə jurnalistlərin deyil, siyasi xadimlərin, politoloqların, eləcə də digər müəlliflərin imzası ilə təqdim edilmiş bütün məqalə və müsahibələrdə də görünür.

Bütün fəaliyyəti dövründə terroru rəsmi dövlət siyasətinə çevirən Ermənistan hərbi cinayətlərini, vandal və faşist hərəkətlərini davam etdirir, təkcə sərhədyanı bölgələrdə deyil, bütövlükdə Azərbaycanda əhali arasında xof, qorxu yaratmağa cəhdlər göstərirdi. Düşmənin ictimai rəyi istədikləri istiqamətə yönəltmək, əhali arasında panika, qorxu yaratmaq cəhdinə qarşı əks-həmlə seçən Azərbaycan çap mətbuatının 44 gündə əsas hədəfi düşmən tərəfin müxtəlif informasiya kanallarından istifadə etməklə buraxdığı bilgi manipulyasiyalarının, eləcə də media məkanına sızdırılan (əsasən sosial media vasitəsilə) dezinformasiyaların qarşısını almaq oldu.

Əhali arasında əhval-ruhiyyə öyrənilir, rəy sorğuları keçirilir, eyni zamanda bölgənin tanınmış, nüfuzlu şəxslərinin müraciətlərinə daha çox önəm verilir. Ölkənin ikinci ən böyük şəhəri Gəncədə, eyni zamanda Bərdə, Tərtər və Mingəçevirdə ard-arda törədilən insanlığa qarşı hərbi cinayətlər, dinc əhəlinin qadağan olunmuş silahlarla atəşə tutulması, mülki insanların qətlə yetirilməsi faşizmin əlamətləri olaraq faktdlaşdırılır, qələmə alınır. Ənənəvi və yeni medianın birgə, koordinasiyalı fəaliyyəti, sosial şəbəkə istifadəçilərinin müxtəlif seqmentlərdə fərqli dillərdə davamlı "savaş"ı, yazılan status və rəylər qısa müddətdə Gəncəni beynəlxalq aləmdə erməni terrorizmi və vandalizminə qarşı müqavimət rəmzinə çevirdi.

Vətən müharibəsi dövründə "Azərbaycan", "Xalq qəzeti", "Respublika", "Azərbaycan Ordusu", "Azərbaycan müəllimi", "Yeni Azərbaycan", "Yeni Müsavat", "525-ci qəzet", "Şərq", "Bakı xəbər", "Ədalət", azertag.az, qafqazinfo.az, axar.az,

musavat.com, pressklub.az, ayna.az və s. kimi dövrü mətbuat orqanlarının bu istiqamətdə səmərəli fəaliyyətini qeyd etmək lazımdır. Ordumuz ön cəbhədə azğın düşməyə layiqli cavab verdiyi bir vaxtda jurnalistlərimiz də informasiya savaşını əsl vətənpərvərliklə və eyni zamanda peşəkarlıqla aparmağı bacardı. Əminliklə demək olar ki, şanlı ordumuz kimi, bu mübarizədə Azərbaycan mediası parlaq qələbə qazandı.

Müqayisə üçün deyə bilərik ki, hətta erməni politoloq Armen Qasparyan belə TASS-a açıqlamasında etiraf edir ki, N.Paşinyanın əsas səhvi və məğlubiyyətin səbəbi onun və komandasının hakimiyyətə gəlib mümkün olan hər şeyi, o cümlədən informasiya təhlükəsizliyini darmadağın etməsi ilə əlaqəlidir. Onun fikrincə, “Dağlıq Qarabağ münaqişəsi zamanı şərti olaraq Azərbaycanın 8 xəbərinə erməni tərəfinin 2 xəbəri düşürdü. Ermənistan hakimiyyəti hərbi əməliyyatlar zamanı hərbi senzura kimi vacib informasiya qarşıdurmasından belə istifadə etmədi”.²³

Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin xalqa ünvanlanan müraciətlərində dünya ictimaiyyətinə, eləcə də qarşı tərəfə ünvanlanan çağırışlar da mətbuatın diqqət mərkəzində oldu. Türkiyə, Ukrayna, ABŞ-dan və digər dövlətlərdən soydaşlarımızın Vətənə dönüb Qarabağ savaşına qatılmaq istəklərini ifadə edən məktublarının dərc olunması da ənənəvi mediada yetərincə əksini tapıb. Prezidentin çıxışındakı əsas tezislər ekspertlərin, ictimai-siyasi xadimlərin, digər sahələri təmsil edən ziyalıların şərhləri ilə oxucu auditoriyasına çatdırılıb. “Yeni Müsavat”, “Bakı xəbər”, “Şərq” qəzetləri bu yöndəki təhlillərində dövlət başçısının mesajlarının alt qatında yatan məqamlara aydınlıq gətirir, savaş diplomatiyasının əsas xətlərini peşəkarcasına müəyyənləşdirir, dərin təhlillərə üstünlük verirdi. “Yeni müsavat”, “525-ci qəzet”, “Şərq”, “Ədalət”, “Cümhuriyyət”, “Təzadlar” qəzetləri elmi-akademik çevrələrin mövqeyinin auditoriyaya çatdırılmasına çalışır, alim və yazıçıların müəllif yazılarını nəşr edirdi.

Prezident İlham Əliyevin 44 günlük savaş boyunca Rusiyanın “Rossiya 1”, Türkiyənin “CNN Türk”, Almaniyanın “ARD”, Yaponiyanın “Nikkei”, Fransanın “Le Figaro”, ABŞ-ın “Fox News” və s. kimi nüfuzlu xarici media orqanlarına verdiyi 30-a yaxın müsahibənin ana xətti ayrıca tədqiqatın, araşdırmanın mövzusudur. Prezidentin medianın Qərb standartlarını əldə bayraq edən, amma ayrı-ayrı ölkələrə, dövlət başçılarna münasibətdə fərqli, qərəzli davranan Avropanın, Amerikanın məşhur xəbər “alverçi”lərinə bu müsahibələrdə verdiyi “dərs” daxil auditoriyada ictimai rəyin formalaşmasında qərəz nümayiş etdirən media əhli üçün də keçərlidir (Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Vətən Müharibəsi dövründə xarici kütləvi informasiya vasitələrinə verdiyi müsahibələr BDU-nun “Vətən müharibəsi dövründə medianın fəaliyyətinin təhlili”

23 <https://tass.ru/press/11979>

layihəsi çərçivəsində təhlil edilmiş və ayrıca kitab şəklində nəşr olunmuşdur. (Bax: Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Vətən müharibəsi dövründə xarici kütləvi informasiya vasitələrinə müsahibələri. Bakı: BDU, 2021. - 304 səh. – red.).

Sosial şəbəkələrdə Azərbaycan əsgərinin döyüş şücaətləri, göstərdikləri qəhrəmanlıqlar, zabitlərin eyni səngərdə əsgərlərlə birgə mübarizələrinə aid maraqlı fakt və məlumatlara biganə qalmayan ənənəvi mətbuat bu yaradıcılıq nümunələrindən yetərincə yararlandı. “Şərq” qəzetində, “525-ci qəzet”də “Qarabağ statusları”, “Sosial şəbəkədə yazılanlar” rubrikalarında Prezident İlham Əliyev, Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva, Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan, Türkiyənin xarici işlər naziri Mövlud Çavuşoğlu, milli müdafiə naziri Hulusi Akarın sosial şəbəkə hesablarından müharibənin gedişi ilə bağlı yaydıqları açıqlamaları ilə yanaşı, Azərbaycan ziyalılarının statusları da şərhəz çap olunurdu.

Müharibənin başlandığı gün – 27 sentyabrda musavat.com saytı “Qarabağ üçün müharibə başlayır... müxalifət, QHT-lər və media nə etməli? –İlginc rəylər” adlı aktual məqalə yayımladı. Siyasi partiya, media və QHT liderlərinin müharibə təhlükəsi və gələcək fəaliyyətlə bağlı fikirlərini əks etdirən yazı bu cümlələrlə başlayır: “Azərbaycan müharibənin astanasındadır. Düşmənin hərbi aqressiyası və sülh danışıqlarının tamamilə donması savaş ehtimalını artırır. Cəbhə xəttindəki gərginlik və Ermənistanın Tovuz istiqamətindən həmlələrinin səngiməməsi geniş hərbi əməliyyatların başlanmasını şərtləndirir. Eyni zamanda, Azərbaycanın son günlərdə keçirdiyi hərbi təlimlər, cəmiyyətdəki ovqat və ən əsası Prezident İlham Əliyevin açıqlamaları deməyə əsas verir ki, müharibə uzaqda deyil”.²⁴

Beynəlxalq araşdırmalar mərkəzlərinin, beyin institutlarının, xarici KİV-in Azərbaycanın Vətən savaşına baxışları, əcnəbi ekspertlərin rəyləri diqqət yönəldilən əsas mövzular sırasındadır. Araşdırmalar onu göstərir ki, əksər mərkəzi qəzetlərimiz, informasiya agentlikləri və xəbər saytları qardaş Türkiyənin, İsrailin, Ukrayna və Gürcüstanın ekspertlərinə, media şəbəkələrinin rəylərinin tirajlanmasına əhəmiyyətli dərəcədə yer ayırıb.

Cəmiyyətdə döyüş, qələbə və zəfər ovqatı yaradıb milli ruhu dirçəltmək üçün bədii ədəbiyyatın imkanlarından istifadə çox önəmli amildir. Araşdırmalardan aydın olur ki, ənənəvi mətbuat İkinci dünya müharibəsinin nümunələrinə söykənərək bu istiqamətdə fəaliyyətini yeni çağırışlar, ədəbi deyimlər, xitablar üzərində qurmağı bacarıb. Müasir Azərbaycan ədəbiyyatının inkişaf istiqamətlərinə yön verən “525-ci qəzet”lə yanaşı, ədəbi əsərlərin çapına o qədər də həvəs göstər-

24 https://musavat.com/news/qarabag-ucun-muharibe-baslayir-muxalifet-qht-ler-ve-media-ne-etmeli-ilginc-reyler_737726.html

məyən “Şərq” qəzeti də bu baxımdan Vətən savaşına köklənən, milli ruhdan qidalanan ədəbi nümunələrin nəşrinə başladı.

“525-ci qəzet”in 31 oktyabr sayında dərc olunan ədəbi nümunələrə nəzər yetirsək, aydın olur ki, istər yaşlı, istərsə də gənc nəslə təmsil edən yazarlar Vətən tarixinin yeni səhifələrini şeirə, hekayəyə, povestə çevirməyə sadəcə, vətəndaşlıq məsuliyyəti ilə yanaşmır, eyni zamanda ədəbi baxımdan keyfiyyətli bədii mətnlər yazmağı əsas məqsəd hesab edirlər. Ədəbiyyatımızın canlı klassiki Anarın “Gözümüz aydın olsun, Şuşam, gözünüz aydın!”²⁵ ədəbi duyğusu ilə gənc Şahanə Müşfiqin “Salam Şuşam, gözümüz aydın, yuxularımız çin oldu”²⁶ bədii yozumu arasında qərribə oxşarlıq diqqətdən yayınmır. Hisslərin təcəssümündə, duyğusalıqda kifayət qədər oxşar nöqtələr olan bu yazılarda Şuşanın azadlığı Vətən savaşının yekunu olaraq dəyərləndirilir.

Bu qəzetin səhifələrində xalq yazıçısı Kamal Abdullanın “Səngərdəki səs”²⁷, Qulu Ağsəsin “Peyğəmbərin məqbərəsində qətl”²⁸, Aytac Sahədin “Müharibə hekayələri”²⁹, Mustafa Çəmənlinin “Qayıtmasaq, Bülbül küsər, Xan ağlar”³⁰, Türkan Turanın “Yara”³¹ və digər müəlliflərin şeirləri və nəsr əsərləri, ədəbi etüdləri Azərbaycan Ordusunun qətiyyətini, ədalət uğrunda savaşını, parçalanmış Vətən torpaqlarını birləşdirmək əzmini ustalıqla əks etdirən bədii nümunələrdir.

Müharibənin ilk günlərindən “Şərq” qəzeti sonuncu səhifəsində idman, əyləncə, məqazın xəbərlərinin çapına ara verərək həmin səhifəni “Savaş” adlandırdı. Bu səhifədə qələbə ruhuna köklənən şeirlər, igid əsgərlərimizin fotoları, bayraqlara bürünən Bakı, Gəncə və digər şəhərlərin zəfər görünüşü, işğaldan azad olunan yurd yerlərindən şəkillər çap olundu. Qəzetin 16-cı səhifəsi sanki 1941-1945-ci illər savaşında Azərbaycan jurnalistlərinin səngərlərdə buraxdığı cəbhə qəzetlərinin və vərəqələrinin yeni məzmununda, yeni formatda davamı idi.

Azərbaycan mediası arxa cəbhədə xalq və hakimiyyət arasında körpü yaratmaq baxımından da ciddi işlər gördü. Bu mənada “525-ci qəzet” həmişə oldu-

25 Anar “Gözümüz aydın olsun, Şuşam, gözünüz aydın!” “525-ci qəzet” 2020-ci il 11 noyabr, s.13: <https://525.az/news/155129-gozun-aydin-susam-gozumuz-aydin-xalq-yazicisi-anar-yazir>

26 Şahanə Müşfiq “Salam Şuşam, gözümüz aydın, yuxularımız çin oldu” “525-ci qəzet” 2020-ci il 11 noyabr, s.12

27 Kamal Abdulla “Səngərdəki səs”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 31 oktyabr, <https://525.az/news/154132-sengerdeki-ses-kamal-abdulladan-yeni-hekaye>

28 Qulu Ağsəs “Peyğəmbərin məqbərəsində qətl”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 02 noyabr, <https://525.az/news/154310-peyemberin-meqberesinde-qetl-qulu-agsezin-hekayesi>

29 Aytac Sahəd “Müharibə hekayələri” “525-ci qəzet”, 2020-ci il 31 oktyabr, <https://525.az/news/154142-muharibe-hekayeleri-aytac-sahedin-qeydleri>

30 Mustafa Çəmənli “Qayıtmasaq, Bülbül küsər, Xan ağlar”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 01 noyabr, <https://525.az/news/154240-qayitmasaq-bulbul-kuser-xan-aglayar-mustafa-cemenlin-essesi>

31 Türkan Turan “Yara” “525-ci qəzet”, 2020-ci il 01 noyabr, <https://525.az/news/154237-yara-turkan-turan-yazir>

ğu kimi, yenə də həm səhifələrində, həm də elektron versiyasında gündəmin əsas mövzusunə dair yazıları, xəbərləri işıqlandırmğa davam etdi. Oxucular bu müddətdə qəzetin səhifələrindən ən doğru, düzgün xəbərlər, rəsmi məlumatlar, ictimai-sosial yazılarla bərabər, ədəbi-bədii mətnlər də oxudular. Müharibə dövründə “Bərdədə növbəti terror aktı”³², “Ordumuzun növbəti uğuru”³³, “İlham Əliyev: “Şuşasız bizim işimiz yarımcıq qalar”³⁴, “İlham Əliyev: “Ermənistan dünya üçün böyük təhlükədir”³⁵, “Bizə kənardan aqressiya olsa, F-16-ları görəcəklər”³⁶, “Ermənistana Ağrı dağı”³⁷, “Erməni vəhşiliyi”³⁸, “Prezident yaralı hərbcilərimizlə görüşdü”³⁹, “Status olmayacaq!”⁴⁰ və digər bu kimi məşətlərlə çap olunan qəzetdə cəmiyyətin siyasi, iqtisadi, sosial, mədəni mənzərəsi bir güzgü kimi əks olundu.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri, xalq yazıçısı Anarın “Qarabağ şikəstəsi” yazısı Qarabağ haqqında yazılmış ən dəyərli əsərlərdən biridir. Yazı ilk dəfə 1985-ci ildə “Ulduz” jurnalının 8-ci nömrəsində işıq üzü görüb. Sonralar “Qarabağ şikəstəsi” müəllifin 1986-cı ildə nəşr olunan “Dünya bir pəncərədir” kitabında daxil edilib. Şuşa və ümumiyyətlə Qarabağ mühitini təsvir edən, insanların yaşam tərzindən, adətlərindən, xasiyyətlərindən, həyat qanunlarından bəhs edən bu əsərə “525-ci qəzet” təkrar müraciət etdi və yazı yenidən oxuculara təqdim olundu⁴¹.

Millət vəkili, akademik İsa Həbibbəylinin “525-ci qəzet”in müxtəlif saylarında çap olunan “Türkiyənin mənavi dəstəyi”⁴², “XIX əsrin axırlarında İrəvan şəhərinin məhəllə adları”⁴³, “Azərbaycan-Türkiyə birliyi: Türk dünyası üçün örnək”⁴⁴, “Qalib

32 “Bərdədə növbəti terror aktı”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 29 oktyabr

33 “Ordumuzun növbəti uğuru”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 03 noyabr

34 “İlham Əliyev: “Şuşasız bizim işimiz yarımcıq qalar”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 16 noyabr
<https://525.az/news/152607-ilham-eliyev-susasiz-bizim-isimiz-yarimciq-qalar>

35 “İlham Əliyev: “Ermənistan dünya üçün böyük təhlükədir”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 23 oktyabr, <https://indd.adobe.com/view/c2cfbe07-c1c8-45e4-9b1e-0d180ac6ff63>

36 “Bizə kənardan aqressiya olsa, F-16-ları görəcəklər”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 27 oktyabr, <https://indd.adobe.com/view/38d21b63-c48b-44d7-9fe8-b428f1b5a67f>

37 “Ermənistana ağrı dağı”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 04 noyabr

38 “Erməni vəhşiliyi”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 15 noyabr, https://525.az/?name=xeber&news_id=155525

39 “Prezident yaralı hərbcilərimizlə görüşdü”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 12 noyabr

40 “Status olmayacaq!”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 18 noyabr

41 Anar “Qarabağ şikəstəsi”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 07 may, <https://525.az/news/36000-qarabag-sikestesi-xalq-yazicisi-anar-yazir>

42 İsa Həbibbəyli “Türkiyənin mənavi dəstəyi”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 04 oktyabr, <https://525.az/news/151200-turkiyenin-menevi-desteyi-isa-hebibbeyli-yazir>

43 İsa Həbibbəyli “XIX əsrin axırlarında İrəvan şəhərinin məhəllə adları”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 14 oktyabr, <https://525.az/news/152267-xix-esrin-axirlarinda-irevan-seherinin-mehelle-adlari-arasdirma>

44 İsa Həbibbəyli “Azərbaycan-Türkiyə birliyi: Türk dünyası üçün örnək”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 07 noyabr, <https://525.az/news/154807-azerbaycan-turkiye-birliyi-turk-dunyasi-ucun-ornek>

Ali Baş Komandanın böyük qələbəsi”⁴⁵ kimi məqalələri də mövzuya fərqli aspektlərdən baxmağın nümunəsi kimi önəmli rol oynadı.

“525-ci qəzet”in 2020-ci il 9 oktyabr nömrəsində dərc olunmuş “Savaş jurnalistləri: jurnalistlərin savaş xidməti” adlı müsahibə də maraq doğuran materialdır. Müsahibədə “Dinc dünya” Araşdırma Mərkəzinin sədri, jurnalist Əlisafa Mehdi ölkəmizdə konflikt jurnalistikasının problemlərini şərh edir, Azərbaycanda informasiya savaşı aparmaq üçün ciddi konsepsiya işlənib hazırlanmasının zəruriliyini əsaslandırmağa çalışır. O, İkinci Qarabağ savaşından danışıarkən haqlı olaraq vurğulayır ki, bu gün Vətən Müharibəsinin gedişində ən güclü informasiya savaşını Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyev aparır.

Xalq şairi Fikrət Qoca, Vəqif Bəhmənlı, Mınə Rəşid, Həyat Şəmi, Nəşib Qaramanlı, Nübar Eldarqızı, Ramiz Məmmədzadə və başqa qələm adamlarının şeirləri də qələbəmizin ədəbi-poetik çələnginə çevrildi. Mətbuat Şurasının sədri Əflatun Amaşov, AMEA-nın müxbir üzvü Misir Mərdanov, tədqiqatçı alim Nəsiman Yaqublu, professorlar Qəzənfər Paşayev və Nizaməddin Şəmsizadə kimi ziyalılarla yanaşı, gənclər də gündəmi diqqətdən kənar qoymadılar, Qarabağ həqiqətləri ilə bağlı müxtəlif yazılar qələmə aldılar.

Müharibə dövründə “525-ci qəzet”də çap olunmuş “Keçmişin, bu günün, gələcəyin ən şərəfli və sevincli Qələbə müjdəsi!”⁴⁶, “Can atdığı ucalığa qovuşdu...”⁴⁷, “Azərbaycan Ordusu qədim Şuşa şəhərini işğalçı Ermənistandan geri alıb”⁴⁸, “Öz əlləri ilə xalqına qəbir qazmağı ikiqat dəhşətlidir”⁴⁹, “Hərbi xidmət, döyüş şəraiti mənə çox şey öyrətdi”⁵⁰, “Ermənistan işğal etdiyi ərazilərdə Azərbaycanın bütün izlərini silmək istəyib”⁵¹, “Dövlət Bayrağımız – qürur mənbəyimiz, and yerimiz”⁵²,

45 İsa Həbibbəyli “Qalib Ali Baş Komandanın böyük qələbəsi”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 11 noyabr, <https://525.az/news/155107-qalib-ali-bas-komandanin-boyuk-qelebesi-isa-hebibbeylinin-meqalesi>

46 “Keçmişin, bu günün, gələcəyin ən şərəfli və sevincli Qələbə müjdəsi!”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 10 noyabr, <https://525.az/news/155027-kecmisin-bu-gunun-geleceyin-en-serefli-ve-sevincli-qelebe-mujdesi>

47 “Can atdığı ucalığa qovuşdu...”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 08 dekabr, <https://525.az/news/157346-can-atdigi-ucaliga-qovusdu-anim>

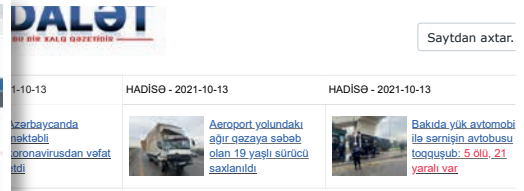
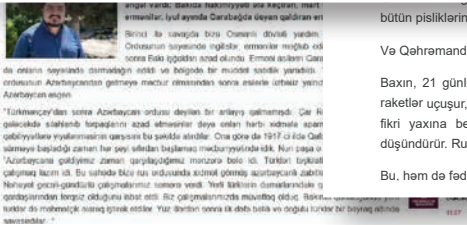
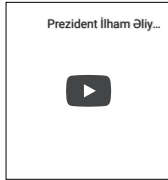
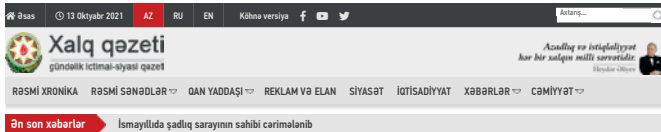
48 “Azərbaycan Ordusu qədim Şuşa şəhərini işğalçı Ermənistandan geri alıb”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 08 noyabr, https://wap.525.az/?name=wapxeber&news_id=154875

49 “Öz əlləri ilə xalqına qəbir qazmağı ikiqat dəhşətlidir”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 06 noyabr, <https://525.az/news/154725-fransiz-musiqici-oz-elleri-ile-xalqina-qebir-qazmagi-ikiqat-dehsetlidir>

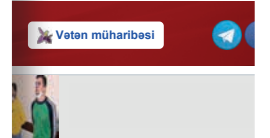
50 “Hərbi xidmət, döyüş şəraiti mənə çox şey öyrətdi”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 24 noyabr, <https://525.az/news/156217-herbi-xidmet-doyus-seraiti-mene-cox-sey-oyretdi-musahibe>

51 “Ermənistan işğal etdiyi ərazilərdə Azərbaycanın bütün izlərini silmək istəyib”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 06 noyabr, <https://525.az/news/154696-ermenistan-igal-etdiyi-erazilerde-azerbaycanin-butun-izlerini-silmek-isteyib>

52 “Dövlət Bayrağımız – qürur mənbəyimiz, and yerimiz”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 06 noyabr, <https://525.az/news/154686-dovlet-bayragimiz-qurur-menbeyimiz-and-yerimiz>

AS: CANIM AY BEYNƏLXALQ ƏT, DƏDƏN...

...u verilsin...

...li işğaldan azad edilir, Gəncəyə növbəli ballistik raket atılır...

tərəfdə Ordumuzun rəşadeti, Qələbəri, o biri tərəfdə düşmənin xain təxribatımsız qətlim...

...insanlarımız, qadınlar, körpələr həlak olumayaraq ki, Gəncə döyüşlər gedənlərdən xeyli uzaqdadır. Amma bərbəristanistən öz faşist xisləti ilə, şizofreniətlə günəhsız körpələrimizi hədəfə alıb.

...lər də, dağıntılar da labüddür. Amma... (lərini yaqin ki, heç vaxt unutmayacağıq v

...bir yana qoya bilmirik. Od-alovdur Xocal...ti yatağında bütün vəhşiliklərdən, dünyanı

bütün psixiklərindən xəbərsiz uyanan körpələrimizin qəfil partlayışdan yanan ürəyidir Gəncə.

Və Qəhrəmandır. Qəhrəman şəhərid!

Baxın, 21 günlük müharibə ərzində Gəncə camaatının başına sözün əsl mənasında od ələir, ballistik raketlər uçuşur, evlər dağılır, insanlar doğmaları, əzizlərini itirir, ancaq heç kas tərk etmir şəhəri. Hətta b fikri yaxına belə buraxmırlar. Hamını yalnız və yalnız müzəffər Ordumuzun azad etdiyi torpaqlə düşündürür. Ruh düşkünlüyü, qorxu, təşviş, narahatlıq yoxdur heç kəsə.

Bu, həm də fədakarlıqdır. misilsiz, miqyasız fədakarlıql!

“Prezidentin xarici mediaya verdiyi müsahibələr ermənilərə ən böyük zərbədir”⁵³ və s. kimi yazılar da savaş salnaməsinin yazılması baxımından mühüm əhəmiyyətə malikdir.

“525-ci qəzet”in səhifələrində təkcə yerli yazarların deyil, türkiyəli müəlliflərin də yazılarına rast gəlinirdi. Avrasiya Yazarlar Birliyinin başqanı Yaqub Öməröglünün “Dünyanın ən gözəl yeridir Qarabağ”⁵⁴, Ülkü Taşlıovanın “Qarabağın sevinc göz yaşları”⁵⁵ kimi yazıları qardaş türk xalqının dəstək nidalarına çevrildi.

Yazıçı Aqil Abbas “Ədalət” qəzetinin səhifələrində dərc olunan “Qarabağ bizimdir, Qarabağ Azərbaycandır!”⁵⁶, “Ən böyük dezinformasiya yayan Paşinyandır”⁵⁷, “Ermənistan qaçan əsgərlərin acığını...”⁵⁸, “Erməni xalqının düşməni”⁵⁹, “Önlərində baş əyiləsi insanlar”⁶⁰, “Hər şey cəbhə üçün!”⁶¹, “Dağıdılmış evlərimizin təməlini sevinc göz yaşlarıyla qoyacağıq”⁶², “Prezidentin Şuşanın 270 illiyinə hədiyyəsi”⁶³, “Canım ay beynəlxalq ictimaiyyət...”⁶⁴ və sair kimi bir-birindən maraqlı köşə yazısı və esseləri ilə mövzuya orijinal yanaşma sərgilədi.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin mətbu orqanı olan “Ədəbiyyat qəzeti” və “Azərbaycan” jurnalı da Vətən mövzusunda xüsusi yer ayırdılar. Oktyabr sayı-

53 “Prezidentin xarici mediaya verdiyi müsahibələr ermənilərə ən böyük zərbədir”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 06 noyabr, <https://525.az/news/154621-prezidentin-xarici-mediaya-verdiyi-musahibeler-ermenilere-en-boyuk-zerbedir>

54 Yaqub Öməröglü “Dünyanın ən gözəl yeridir Qarabağ”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 08 noyabr, https://525.az/?name=xerber&news_id=154893

55 Ülkü Taşlıova “Qarabağın sevinc göz yaşları”, “525-ci qəzet”, 2020-ci il 11 noyabr, <https://525.az/news/155148-qarabagin-sevinc-goz-yaslari-ulku-tasliova>

56 Aqil Abbas “Qarabağ bizimdir, Qarabağ Azərbaycandır”, “Ədalət” qəzeti, 2020-ci il 24 sentyabr, <https://www.adalet.az/w197585/aqil-abbasnbisplaquoqarabagnbsp-bizimdir-qarabag-azerb-aycandirraquonbsp-2020-09-24-140434>

57 Aqil Abbas “Ən böyük dezinformasiya yayan Paşinyandır”, “Ədalət” qəzeti, 2020-ci il 03 oktyabr, <https://www.adalet.az/w198575/aqil-abbasnbispen-boyuk-dezinformasiya-yayan-pasinyandi-2020-10-03-131758>

58 Aqil Abbas “Ermənistan qaçan əsgərlərin acığını...”, “Ədalət” qəzeti, 2020-ci il 06 oktyabr, <https://www.adalet.az/w198953/aqil-abbasnbispermenistan-qacan-esgerlerin-acigininbsp-2020-10-06-125025>

59 Aqil Abbas “Erməni xalqının düşməni”, “Ədalət” qəzeti, 2020-ci il 22 oktyabr, <https://www.adalet.az/w200574/aqil-abbasnbispermeni-xalqininbsp-dusmeni-2020-10-21-140548>

60 Aqil Abbas “Önlərində baş əyiləsi insanlar”, “Ədalət” qəzeti, 2020-ci il 28 oktyabr, <https://adalet.az/w201249/201249>

61 Aqil Abbas “Hər şey cəbhə üçün!”, “Ədalət” qəzeti, 2020-ci il 06 noyabr, <https://www.adalet.az/w201901/aqil-abbasnbispher-sey-cebhe-ucun-2020-11-04-141900>

62 Aqil Abbas “Dağıdılmış evlərimizin təməlini sevinc göz yaşlarıyla qoyacağıq”, “Ədalət” qəzeti, 2020-ci il 15 noyabr, <https://www.adalet.az/w201472/201472>

63 Aqil Abbas “Prezidentin Şuşanın 270 illiyinə hədiyyəsi”, “Ədalət” qəzeti, 2020-ci il 15 noyabr, <https://www.adalet.az/w202528/aqil-abbasnbisprezidentin-susanin-270-illiyine-hediiyesinbsp-2020-11-11-184829>

64 Aqil Abbas “Canım ay beynəlxalq ictimaiyyət...”, “Ədalət” qəzeti, 2020-ci il 19 noyabr, <https://adalet.az/w203171/aqil-abbas-canim-ay-beynelxalq-ictimaiyyet-dedenhellipnbsp-2020-11-18-145233>

nın üz qabığına milli birliyimizin “Qarabağ Azərbaycandır!” nidasını çıxaran “Azərbaycan” jurnalı hər kəsi Böyük Zəfər yürüşünə səslədi.

Bu dövrdə onlayn mediadan apa.az, modern.az, teleqraf.com, moderator.az, qafqazinfo.az və digər saytlar da olduqca aktiv fəaliyyət göstərdi, informasiya savaşında əzmkarlıqla mübarizə apardı. “Teleqraf.com” saytı bir-birindən maraqlı müəllif yazıları, reportajları və müsahibələri ilə seçildi. Yazıçı, araşdırmaçı Dilqəm Əhmədın “Torpaqların QALAnı”⁶⁵, “Tank üstündə qayıdanlar”⁶⁶, “İtirilmiş Qafqazın həsrəti”⁶⁷, “Daşbaşını başdaşı edənlər”⁶⁸, “Hərbin qazananı varmı?”⁶⁹, “Qarabağda sülhün yolu”⁷⁰, “Əsirlikdəki Şuşa”⁷¹, “Padşahsız erməni”⁷², “Xoş gəlişlər ola”⁷³ və sair araşdırmaları, köşələri, şair, ictimai xadim Elçin Mirzəbəylinin “Ya indi..., ya da indi”⁷⁴, şair Qulu Ağsəsin “Ordumuz Ruh yüksəkliyini aldı”⁷⁵, Qurban Yaquboğlunun “Mənim payıma düşən Qarabağ”⁷⁶, Aynur Camalqızının “Cənab Prezident, bizə bu xəbəri də verin!”⁷⁷, “Onlara “Qəhrəman şəhər” statusu verilsin...”⁷⁸, “Ordumuzun “Dağlarda yas” əməliyyatı”⁷⁹, “Bu qəsəbə Heydər şəhəri adlansın!”⁸⁰ kimi yazıları mütəmadi olaraq saytda yayımlandı.

65 Dilqəm Əhməd “Torpaqların QALAnı” 2020-ci il 27 sentyabr, <https://teleqraf.com/news/yazarlar/262693.html>

66 Dilqəm Əhməd “Tank üstündə qayıdanlar”, 2020-ci il 04 oktyabr, <https://teleqraf.com/news/yazarlar/263548.html>

67 Dilqəm Əhməd “İtirilmiş Qafqazın həsrəti”, 2020-ci il 23 sentyabr, <https://teleqraf.com/news/yazarlar/262207.html>

68 Dilqəm Əhməd “Daşbaşını başdaşı edənlər”, 2020-ci il 11 oktyabr, <https://teleqraf.com/news/yazarlar/264492.html>

69 Dilqəm Əhməd “Hərbin qazananı varmı?”, 2020-ci il 17 oktyabr, <https://teleqraf.com/news/yazarlar/265309.html>

70 Dilqəm Əhməd “Qarabağda sülhün yolu”, 2020-ci il 14 oktyabr, <https://teleqraf.com/news/yazarlar/264833.html>

71 Dilqəm Əhməd “Əsirlikdəki Şuşa”, 2020-ci il 26 oktyabr, <https://teleqraf.com/news/yazarlar/266375.html>

72 Dilqəm Əhməd “Padşahsız erməni”, 2020-ci il 14 noyabr, <https://teleqraf.com/news/yazarlar/268732.html>

73 Dilqəm Əhməd “Xoş gəlişlər ola”, 2020-ci il 17 noyabr, <https://teleqraf.com/news/yazarlar/269065.html>

74 Elçin Mirzəbəylinin “Ya indi..., ya da indi”, 2020-ci il 03 oktyabr, <https://teleqraf.com/news/yazarlar/263449.html>

75 Qulu Ağsəs “Ordumuz Ruh yüksəkliyini aldı”, 2020-ci il 18 oktyabr, <https://teleqraf.com/news/yazarlar/265532.html>

76 Qurban Yaquboğlu “Mənim payıma düşən Qarabağ”, 2020-ci il 10 noyabr, <https://teleqraf.com/news/yazarlar/268241.html>

77 Aynur Camalqızı “Cənab Prezident, bizə bu xəbəri də verin!”, 2020-ci il 05 oktyabr, <https://axar.az/news/kult/504434.html>

78 Aynur Camalqızı “Onlara “Qəhrəman şəhər” statusu verilsin...”, 2020-ci il 18 oktyabr, <https://axar.az/news/yazarlar/508116.html>

79 Aynur Camalqızı “Ordumuzun “Dağlarda yas” əməliyyatı”, 2020-ci il 22 oktyabr, <https://teleqraf.com/news/yazarlar/265879.html>

80 Aynur Camalqızı “Bu qəsəbə Heydər şəhəri adlansın!”, 2020-ci il 14 noyabr, <https://publika.az/news/koshe/335657.html>

Noyabrın 8-dən – Şuşa şəhərinin erməni işğalından azad olunması günündən başlayaraq KİV-in əksəriyyəti dövlətimizin başçısı, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin Şəhidlər xiyabanında Azərbaycan xalqına müraciətini geniş şəkildə yaydı. Prezidentin müraciətindən seçmələr arasında bu fikirlərə daha çox yer verildi: “Bu günlərdə dəfələrlə Azərbaycan xalqına müraciət edərək düşməne yumruq göstərmişdim. Demişdim ki, bu yumruq elə belə yumruq deyil. Bu, dəmir yumruqdur. Bu dəmir yumruqla düşmənin başını əzirik və əzəcəyik! Eyni zamanda, bu yumruq birliyimizin rəmzidir. Bax, bu gün Azərbaycan xalqı bu yumruq kimi birləşib! Həmişə belə olacaq! Bu birlik əbədi olacaq! Bu birlik bizə gələcəkdə də bütün vəzifələri icra etmək üçün imkan yaradacaq. Mən bütün bu illər ərzində - 17 il ərzində Azərbaycan xalqının dəstəyini hiss etmişəm, görmüşəm, inamını, mənə olan xoş münasibəti görmüşəm. Bu, mənə güc verir. Bu, mənim siyasətim üçün əvəzolunmaz dəstəkdir. Həmişə Azərbaycan xalqını əmin edirdim ki, mən Vətənə, doğma xalqıma ləyaqətlə, sədaqətlə xidmət edəcəyəm. Şadam ki, sözü-mün üstündə durmuşam. Həmişə olduğu kimi, sözümə sadıq olmuşam.

Bu tarixi bir gündə Azərbaycan xalqına bu müjdəni vermək mənim həyatımda bəlkə də ən xoşbəxt günlərimdən biridir.

Əziz Şuşa, sən azadsan!

Əziz Şuşa, biz qayıtmışıq!

Əziz Şuşa, biz səni dirçəldəcəyik!

Şuşa bizimdir! Qarabağ bizimdir! Qarabağ Azərbaycandır!”

Milli Məclisin Mədəniyyət komitəsinin sədri Qənirə Paşayevanın “Xalq qəzeti”nin 10 noyabr 2020-ci il tarixli nömrəsində dərc edilmiş “Bayraqlaşan Şuşam, Şuşalaşan bayrağım...” adlı essesi⁸¹ də maraqla qarşılandı. Müəllif yazır: “Bəlkə rəmzlərlə çox bağlamaq düzgün olmaz, ancaq 8 mayda – 9 may Faşizm üzərində Qələbə Günündən öncə işğal olunan əziz şəhərimizin 8 noyabrda – 9 noyabr Dövlət Bayrağı Günündən öncə azad olunması da təsadüfdən çox təvafüq təsiri bağışlayır. Başqa bir zərurət: Ermənistan silahlı qüvvələrinin yalnız Ağdamın işğalını 43 gün ərzində çətinliklə gerçəkləşdirə bildiyi halda, biz sentyabrın 27-dən keçən 43 gün ərzində artıq Şuşanı azad edəcək qədər uzun bir zəfər yürüyüşü gerçəkləşdirdik. Özü də 30 ilə yaxın quraşdırılmış mühəndis istehkam qurğularını, təbii və süni sığınacaqları, eşalonlaşmış müdafiə xətlərini yara-yara, yoxuş qalxa-qalxa! Əgər Ermənistan 90-cı illərdə 43 günə yalnız bir şəhər və ona bitişik yaşayış məntəqələrimizi öz havadarlarının ciddi hərbi-siyasi dəstəyi ilə işğal

81 Qənirə Paşayeva. Bayraqlaşan Şuşam, Şuşalaşan bayrağım... “Xalq qəzeti”, 2020-ci il 10 noyabr, <https://xalqqazeti.com/mobile/az/news/62988>

etmişdisə, biz təkbəşinə, məhz özümüzə güvənərək, öz hərbiçilərimizin fədakarlığı, canı-qanı bahasına 5 şəhərimizi, 3 qəsəbəmizi, 300-dən artıq kəndimizi, neçə yüksəkliyimizi müdafiə istehkamlarını yara-yara azad etdik”.

Bütün kütləvi informasiya vasitələri noyabrın 10-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin xalqa müraciətini geniş işıqlandırmış, onun bu sözlərini dönə-dönə yayımlamışdır: “Bu müharibə bütün dünyaya Azərbaycan xalqının nə qədər böyük xalq olduğunu göstərdi – yenilməz xalq, dəmir iradəli xalq, müzəffər xalq, müzəffər ordumuz! Fəxr edirik xalqımızla, ordumuzla! Əminəm, hər bir Azərbaycan vətəndaşı hesab edir ki, onun həyatında bu günlər, bu dəqiqələr ən xoşbəxt günlər, dəqiqələrdir. Mən də xoşbəxtəm ki, bu xoş xəbərləri, bu müjdəni Azərbaycan xalqına verirəm. Xoşbəxtəm ki, bu tarixi sənədə imza atmışam. Xoşbəxtəm ki, biz öz Vətənimizə, doğma Qarabağımıza qayıdırıq, Qarabağımızın tacı olan Şuşaya qayıdırıq və bu torpaqlarda əbədi yaşayacağıq! Bundan sonra heç kim bizi o torpaqlardan tərpedə bilməz!

“Qarabağ Azərbaycandır və nida” ifadəsi artıq bizim qələbəmizin rəmzi idi, rəmzinə çevrildi. Bir il bundan əvvəl mən bunu demişəm. Mən fəxr edirəm ki, mənim dediyim ifadə artıq bir milli şüara çevrildi. Bu gün böyük qürur hissi ilə deyə bilərik ki, Füzuli bizimdir, Cəbrayıl bizimdir, Zəngilan bizimdir, Qubadlı bizimdir, Ağdam bizimdir, Laçın bizimdir, Kəlbəcər bizimdir, Şuşa bizimdir, Qarabağ bizimdir, Qarabağ Azərbaycandır! Eşq olsun Azərbaycan xalqına! Yaşasın Azərbaycan!”

Araşdırmalar göstərir ki, Vətən Müharibəsi dövründə Azərbaycan mətbuatı ermənilərin saxta informasiyalarına qarşı kəskin mübarizə xətti yürüdə, cəmiyyətdə milli həmrəyliyin yaradılmasına öz töhfəsini verə bildi. İctimai rəyin formalaşmasında yaxından iştirak etdi.

Xain düşmənin hərbi meydanında uğradığı biabırçı məğlubiyyətin əvəzini mülki əhalidən çıxmaq məqsədilə dəfələrlə Gəncə, Tərtər, Ağdam, Goranboy, Bərdə, Naftalan, Mingəçevir və başqa bölgələrimizi atəşə tutdu. Raket hücumları zamanı orada vəzifə başında olan jurnalistlərdən də xəsarət alanlar oldu. Ermənistan silahlı qüvvələrinin AzTV-nin çəkiliş qrupunu atəşə tutması nəticəsində televiziyanın cəbhə bölgəsinə (Ağdam rayonu) ezam olunmuş əməkdaşı Anar Şuşalı ayaq nahiyyəsindən iki qəlpə yarası aldı.

Vətən Müharibəsində ölkə jurnalistikası analiz xarakterli yazılara, demək olar ki, ciddi yer vermədi. Müharibə zamanı rəşadətli ordumuzun ildırımsürətli hücumları, ard-arda torpaqlarımızın azad edilməsi, cəbhədən gələn qələbə xəbərləri ilə yanaşı, analitik yazılara yer verilməsi vaxt itkisi kimi qiymətləndirilir, hətta bəzi xarici ölkə rəsmilərinin ermənipərəst mövqe sərgiləməsinin cavabı da təhlil tipli yazılarla verilmirdi. Mühüm olan Ermənistanın dinc azərbaycanlıla-

ra, döyüş bölgəsindən uzaq ərazilərə terror hücumlarını əks etdirən xəbərlər, qətl-iam görüntülü video və fotoların dünyaya obyektiv xəbər şəklində çatdırılması idi. Politoloqların, ictimai xadimlərin erməni tərəfinin dinc əhaliyə qarşı təcavüzünə, terror hadisələrinin şərhinə yönələn fikirləri də mediada geniş işıqlandırılırdı. Bütün müharibə dövründə informasiya məkanında dominantlıq əlbəttə ki, xəbər üzərində qaldı.

Beləliklə, Ermənistanın sentyabrın 27-də növbəti hərbi təxribatından sonra Azərbaycan ordusunun 44 gün davam edən əks-hücum əməliyyatları noyabrın 10-da tarixi parlaq Qələbəmizlə başa çatdı. Xalq-Prezident-Ordu birliyi Vətən Müharibəsində qələbənin əldə olunmasında, torpaqların işğaldan azad edilməsində, Azərbaycan Respublikasının suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün bərpa-sında mühüm əhəmiyyət kəsb etdi.

Vətən Müharibəsi dövründə ayrı-ayrı mətbu orqanlarda, o cümlədən xəbər portallarında dərc edilən məqalələrdə və digər analitik yazılarda 30 il Ermənistanın işğalı altında qalmış Qarabağ bölgəsində törədilən vəhşiliklər, erməni vandallarının qaniçənliyi, mülki azərbaycanlı əhaliyə qarşı törədilən terror aktları barədə ətraflı bəhs olundu. Bütün bunların təkcə Azərbaycana qarşı deyil, bəşəriyyətə yönəlmiş terror aktı olduğu diqqətə çatdırıldı.

Müharibə zamanı işğalçı Ermənistanın öz ərazisindən Azərbaycanın Gəncə, Bərdə, Tərtər, Mingəçevir və digər şəhərlərinə raket zərbələri endirməsi nəticəsində, uşaqlar və qadınlar da daxil olmaqla, mülki əhalinin qətlə yetirilməsi, evlərin və digər obyektlərin dağıdılması faktları belə yazılarda ətraflı şəkildə qeyd olundu. Eyni zamanda, tutarlı dəlillər əsasında Ermənistanın hərbi təcavüzü nəticəsində Qarabağ və ona bitişik rayonlarda təbiətin məhv edilməsi, ekoloji mühitə və infraqurultura ciddi zərər vurulması, tarixi abidələrin, muzeylərin oğurluğa, soyğunçuluğa məruz qalması, məktəblərin, xəstəxanaların, məscidlərin, mədəniyyət obyektlərinin yerlə yeksan edilməsi, yaşayış evlərinin sökülməsi, yandırılması barədə məqalələr hazırlanaraq geniş ictimaiyyətin diqqətinə çatdırıldı. Həmçinin bu materiallarda birmənalı olaraq Ermənistanın vəhşiliklərinə son qoyulması üçün beynəlxalq ictimaiyyətin, xüsusilə xarici medianın məsələyə diqqətlə yanaşmasının zəruriliyi vurğulandı.

Bütün ölkələrin KİV-i xüsusi ekstremal vəziyyətlərdə – müharibə şəraitində hadisələrə münasibətdə milli maraqlardan çıxış edir. Azərbaycan mətbuatı da 44 günlük Vətən Müharibəsində məhz milli maraqları qorumağa çalışdı.

Beləliklə, Vətən Müharibəsi dövründə Azərbaycan mediasında yayımlanan xəbərlərin mövzusunu, istiqamətini şərtləndirən əsas amilləri aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

1. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin xarici mətbuatda müsahibələrində söylədiyi sərrast və hədəfi dəqiq seçilmiş fikirlərinin, xalqa müraciətlərinin, əldə edilmiş qələbələrlə bağlı təbrik çıxışlarının ictimaiyyətə dəqiq, dolğun çatdırılması;

2. Ali Baş Komandanın xarici KİV-ə verdiyi müsahibələrdəki mesajların təhlili;

2. Daxili auditoriyanın müharibənin gedişi ilə bağlı rəsmi qaynaqlardan əldə olunan məlumatlarla təmin edilməsi;

3. Vətən savaşında erməni faşizminin mülki azərbaycanlı əhalini hədəf alan hərbi cinayətlərinin faktlaşdırılması;

4. Azərbaycan cəmiyyətində formalaşan qələbə ruhuna xələl gəlməsinə imkan verilməməsi – bədbinlik aşılayan məlumatların yayılmaması;

5. Azərbaycanın haqlı savaşı barədə xarici nəşrlərdə dərc olunmuş məlumatların təhlili, əks münasibət göstərən beynəlxalq medianın qərəzli və peşə etikası ilə uzlaşmayan davranışlarının tənqidi.

Ölkə mediası bunların hansına tam, hansına qismən cavab verə bildi?

– Prezidentin fikirləri ictimaiyyətə dəqiq, dolğun çatdırıldı. Burada ilkin mənbə kimi müharibənin gedişi haqqında dolğun, düzgün və dəqiq informasiyalar verən Prezidentin Mətbuat Xidmətinin fəaliyyəti də təqdir edilməlidir;

– cəbhədən gələn xəbərlərin milli maraqlara tam cavab vermək baxımından təqdimatında cüzi çatışmazlıqlar oldu. Müdafiə Nazirliyinə istinadən yayılan xəbərlərdən fərqli olan təqdimatlar sosial şəbəkələrdən götürülən informasiyalar idi. Belə xəbərlər qeyri-dəqiq olurdu və onlarda, əsasən, şəxsi mövqe önə çıxırdı. Bu, özünü, ilk növbədə, sosial media seqmentində göstərirdi;

– cəbhədəki əsgərlər arasında nikbinlik aşılayan məlumatların tirajlanması işi ilk günlərdə bir qədər arxa planda qalmışdı. Media ərazilərimizin işğaldan azad olunması xəbərləri və rəsmi məlumatlarla kifayətlənirdi. Müqəddəs şəhidlərimizin fotolarının yayılması, dəfn videolarının göstərilməsi döyüş ruhuna mənfi təsir edə bilmə təhlükəsi yaradırdı. Ancaq bir az sonra KİV situasiyanı dəyişə bildi. Şəhid valideynlərinin, yaxınlarının “Vətən sağ olsun!”, “Şəhidimizlə fəxr edirik!” açıqlamaları ictimaiyyətin nikbin əhvala köklənməsinə əhəmiyyətli təkan verdi;

– erməni tərəfinin iftira və böhtanlarına sərrast adekvat cavablar verildi. Bunda media ilə yanaşı, könüllülərin, tələbələrin, ictimai fəalları, ekspertlərin də böyük rolu oldu.

– KİV qələbə xəbərlərinin geniş yayılmasına səy göstərdi. Az sayda internet media orqanı, əsasən, bir neçə sayt qələbə ruhuna xələl gətirəcək yazılar dərc etdi. Onlar bununla öz şəxsi maraqlarından çıxış edərək fərqli görünmək, oxucu diqqətini cəlb etmək və nəticədə saytı tanıtdırmaq məqsədi güddü. Həmin yazıların mənbəyi isə başlıca olaraq sosial şəbəkələr olurdu;

– cəbhədə çəkilən videoların yayılmasının qarşısını almaqda çətinliklər yaşandı. Düşmənin bu tip görüntülərdən istifadə edərək təxribatlar törətməsi barədə xəbərlər gəlirdi. Məhz bu təhlükənin qaşısının alınması məqsədilə Dövlət Təhlükəsizlik Xidməti, Müdafiə Nazirliyi əhaliyə dəfələrlə xəbərdarlıq müraciəti ünvanladı, o cümlədən mütəxəssislərin bununla bağlı peşəkar rəyləri ictimaiyyətə təqdim edildi.

Təhlil edilmiş yazılara əsasən deyə bilərik ki, mediada dərc olunan materiallarda Azərbaycanın bu möhtəşəm zəfərini, parlaq qələbəsini Ali Baş Komandanımızın müdrik qərarları, rəşadətli ordumuzun gücü və xalqımızın sarsılmaz həmrəyliyi, Xalq-Prezident-Ordu birliyi sayəsində qazandığı əhatəli şəkildə öz əksini tapmışdır. Bununla bərabər, Şanlı Qələbənin ölkəmizin uğurlu iqtisadi inkişafının, uğurlu xarici siyasətinin, beynəlxalq aləmdə gündən-günə artan nüfuzunun, diplomatik uğurlarının nəticəsi olduğu diqqət mərkəzində saxlanılmışdır.

MÜHARİBƏ DÖVRÜNDƏ ERMƏNİSTAN MEDİASI

Azərbaycan mediasından fərqli olaraq, müharibə dövründə Ermənistan mətbuatı peşə etikası, obyektivlik, qərəzsizlik kimi jurnalistikanın qızıl qaydalarına əməl etmədi, feyk xəbərlərlə Azərbaycan əhalisi və ordusu arasında tələş yaratmağa, beynəlxalq rəyi azdırmağa, daxili auditoriyanı aldatmağa çalışdı.

Ermənistan Azərbaycanın beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən tanınan, nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların qəbul etdiyi sənədlərlə təsdiq olunan ərazilərini 30 ilə yaxın işğal altında saxlayıb. Buna baxmayaraq, düşmən mediası əksər hallarda bu münaqişəni xristian xalqının müsəlman ölkəsi olan Azərbaycana qarşı, hətta Vətən müharibəsi dönməndə Türkiyəyə qarşı azadlıq mübarizəsi kimi qələmə verdi. Bu məsələdə faktların təhrifi həm də Ermənistanın güc strukturlarının mətbuat xidmətlərinin bir-birini əvəz edən yalanları ilə müşayiət olundu. Mətbuatda açıq-aşkar islamofobiya və türkofobiyanın artması ilə yanaşı, erməni müəlliflər və erməni lobbisinin maliyyələşdirdiyi “ekspertlər” Azərbaycanı İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı xristian irsini dağıtmaqda ittiham etməyə başladı.

Müharibənin ilk günlərində erməni mətbuatında feyk xəbərlər Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin bölmələrinin Azərbaycan Ordusu üzərində qələbəsidən bəhs edən yazılarla başladı. Ermənistan Mərkəzləşdirilmiş Məlumat Mərkəzində Ermənistan Müdafiə Nazirliyinin təmsilçisi Artsrun Ovannisyan sentyabrın 29-da, müharibənin 3-cü günü hesabat verərkən Azərbaycan Ordusunun 1900 əsgərinin yaralandığı, 790 nəfərin öldürüldüyü barədə açıqlama verdi. Eyni xəbəri Müdafiə Nazirliyinin sözcüsü Şuşan Stepanyan da tirajlayırdı. Bu tarixə qədər isə artıq Azərbaycanın Müdafiə Nazirliyi cəbhənin Füzuli-Cəbrayıl istiqamətində aparılan hərbi əməliyyat nəticəsində düşmən işğalı altında olan Füzuli rayonunun Qaraxanbəyli, Qərvənd, kənd Horadiz, Yuxarı Əbdürrəhmanlı, Cəbrayıl rayonunun Böyük Mərcanlı və Nüzgar kəndlərinin azad edildiyini, Ağdərə istiqamətində və Murov dağı silsiləsindəki hündürlüklərdə yerləşən düşmən postlarının darmadağın edilərək bir sıra hakim yüksəkliklərin nəzarətə götürüldüyünü elan etmişdi.

Ermənistan mediasının yaydığı növbəti feyk xəbər Türkiyəyə məxsus F-16 təyyarəsinin Ermənistana məxsus Su-25 təyyarəsini vurması barədə informasiya oldu. Sentyabrın 29-da yayılan bu yalan xəbər dünya mediasını zəbt etdi. Dağlıq

Qarabağdakı separatçı qurumun “ordu komandirinin müavini” Artur Sarkisyan heç bir fakt ortaya qoymadan Qarabağ səmasında Türkiyəyə məxsus F-16 təyyarəsinin göründüyünü uydurdu, eyni zamanda, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin uğurunun Türkiyənin müdaxiləsi sayəsində baş tutduğunu bəyan etdi. Bir yalan məlumatla 2 feyk xəbər tirajlayan separatçı qurumun təmsilçisinin dedikləri yenə də Şuşan Stepanyan vasitəsilə dünyaya yayıldı. Bu azmış kimi, Türkiyə qırıcısının Gəncədəki aerodromdan qalxdığını bəyan etməklə Gəncə terroruna zəmin yaratmaq istədi. Baxmayaraq ki, xəbər çıxan kimi, dərhal Azərbaycan Respublikasının Prezidenti bunun yalan olduğunu bəyan etdi. Bütün dünyanı erməni mətbuatının növbəti feyk məlumatına uymamağa çağırırdı. Bir müddət sonra isə təyyarə qəzasının pis hava şəraiti səbəbindən baş verdiyi ortaya çıxdı.

Buna baxmayaraq, erməni mediası müharibədə Türkiyənin iştirakı barədə yalan xəbərlər tirajlamaqda davam edirdi. Ermənistanın Müdafiə Nazirliyi Azərbaycanın Qarabağda hava hücumları üzrə komandanlığı Türkiyəyə verməsi barədə xəbərlərlə məğlubiyyətlərini ört-basdır edirdi. Sentyabrın 30-da verilən bu bəyanat Azərbaycan qoşunlarının dəqiq zərbələri ilə Ermənistanın 1-ci ümumqoşun ordusunun 10-cu dağıtıcı diviziyasının Tonaşendə yerləşən 7-ci dağıtıcı alayının 2-ci taborunun ağır itkilərə məruz qalması, komandanlıqdan təcili kömək istəməsi, köməyə gələn ehtiyat qüvvələri də ordumuzun aşkar edərək məhv etməsi xəbəri ilə eyni vaxta təsadüf edirdi.

Erməni mətbuatı isə durmadan Türkiyənin F-16-ları ilə yanaşı, erməni əsgərinin kabusuna çevrilən “Bayraqdar”dan yazırdı. “Biz çox yaxşı başa düşürük ki, F-16 havada “Bayraqdar”a kömək edir. Digər tərəfdən Türkiyə sərhədin o biri tərəfində radiotelefonla yardım edir. Bütün bortların nömrələrini, koordinasiya şəkildə necə işlədiklərini bilir. Çox gözəl bilir ki, Su 25-i 60 km uzaqlıqdan və uyğun hündürlükdən ancaq F-16 görə bilər. Heç bir hava hücumundan müdafiə sistemi həmin vaxt bunu müəyyən edə bilmədi. Su-25 bunu bacarmadı. Bütün bunları beynəlxalq təşkilatlara təqdim edə bilərik” – deyən A.Ovannisyan Azərbaycan Ordusunun Qarabağ və ətraf rayonlarda keçirdiyi antiterror və sülhəməcburetmə əməliyyatlarında uğursuzluğa uğrayan Ermənistanın həm əhalisini, həm də beynəlxalq aləmi aldatmağa cəhd edirdi. Elə bu səbəbdəndir ki, erməni mediasında yayılan “feyk-nyus”ların sayı durmadan artırdı.

“Paşinyan: “Əgər Qarabağ Azərbaycana məxsusdursa, onda Azərbaycan da SSRİ-yə məxsusdur” başlıqlı yazı isə ermənilərin absurd təfəkkürünün nəticəsi hesab edilə bilər.⁸² Yazıda erməni yalanı və açıq-aşkar iftiralara geniş yer verilir: “Sentyabrın 27-də səhər saatlarından başlayaraq Azərbaycan ordusu Arsaxla

82 https://newsarmenia.am/news/nagorno_karabakh/pashinyan-esli-karabakh-prinadlezhit-azerbaydzhanu-togda-azerbaydzhan-prinadlezhit-sssr/

bütün təmas xətti boyu hücumla keçib, amma erməni hərbi birləşmələri uğurla onlara müqavimət göstərir. Cəbhənin cənub, cənub-şərq istiqmətində intensiv döyüşlər davam edir, özünümüdafiə qoşunu itirilmiş mövqelərin böyük hissəsini geri qaytararaq irəliləyə bilib. Azərbaycan təcavüzünə Türkiyə Silahlı Qüvvələri də qoşulub, Ermənistan ərazisində yaşayış məntəqələri də atəşə tutulur”.

Döyüş meydanındakı məğlubiyyəti ilə heç cür barışa bilməyən rəsmi İrəvan informasiya müharibəsində uğur əldə etmək üçün yeganə yolu Türkiyənin Azərbaycana yardım etməsi ilə bağlı yalanlar uydurmaqda görürdü. Ermənistan hökuməti və mediası unudurdu ki, Azərbaycan qarşısında tab gətirməmələri çarəsiz Ermənistanı uçuruma aparır. Bu günlərdə erməni mətbuatı Türkiyə ilə bağlı absurd yalanları ilə gülüş obyektinə çevrilməyə davam edirdi. Həm də özü deyib, özü inanıb, özü gülən obyektə. Beləliklə, yalanların kulminasiyası hesab edilə biləcək “Azərbaycan faktiki olaraq Naxçıvanı itirir”⁸³ başlıqlı yazıda erməni mediası yazırdı: “...böyük ehtimalla atəşkəs rejiminin bərpasından sonra türk hərbciləri qardaş Azərbaycanın təhlükəsizliyini təmin etmək bəhanəsilə Azərbaycan ərazini tərk etməyəcək. Əslində isə, faktiki olaraq Azərbaycanın Türkiyə tərəfindən işğalı davam etdiriləcək. Bu isə öz növbəsində Azərbaycan ərazisində milli azlıqların, xalq hərəkatı üzvlərinin genişlənməsinə təkan verə bilər”.

Növbəti iddialar isə Azərbaycan əsgərləri arasında milli azlıqların daha çox olması barədə verilən açıqlamalar oldu. Müharibədə heç bir uğura imza ata bilməyən düşmən bu cür yalanlarla, Azərbaycanda eyni bayraq altında yaşayan, eyni amal uğrunda mübarizə aparan xalqların arasına nifaq toxumu səpmək istəyirdi. Amma bir şeyi unudurdu ki, monoetnik Ermənistandan fərqli olaraq, Azərbaycanda multikulturalizm ənənələri tarixən inkişaf edib, bu gün də öz inkişafının ən yüksək mərhələsindədir. Və onu da unudurdu ki, cəbhədə öz qanı və canı ilə tarix yazan Azərbaycan əsgəri “Hər şey Vətən üçün” şüarı ilə Qarabağı azad etmək üçün son döyüşünü ən yaxın zamanda qələbə ilə bitirmək əzmindədir.

Müharibə günlərində erməni mətbuatı Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin “uğurlu hücum əməliyyatları” haqında “dastan” yazmaqda davam edirdi. “Azərbaycan Ordusuna ağır zərbə vurulması”, “hərbcilərimizin geri çəkilməsi”, “Azərbaycana məxsus hərbi obyektlərə artilleriya zərbələri endirilməsi”, “ordumuzun böyük itki verməsi” və digər formalarda reallığı əks etdirməyən xəbərlər heç bir fakt olmadan tirajlanırdı.

Dezinformasiyaları ilə gündəm olan Ermənistanın aysor.am xəbər saytı Ermənistan Müdafiə Nazirliyinin mətbuat katibi Şuşan Stepanyanın yalan və cəfəngiyyətlə dolu bəyanatlarını yaydığı unutmurdu “Azərbaycan əsgərlə-

83 <https://news.am/rus/news/605359.html>

ri böyük itki verərək Xudafərin su anbarından qaçırırlar” başlıqlı sərəşmələmə də buna yalnız bir nümunədir.⁸⁴

Müharibədə uğursuzluğunu ört-basdır etməyə çalışan erməni mediası Azərbaycan tərəfinin daha çox itki verməsi ilə bağlı məlumatlar yayır, həttə rəqəmlər uydururdu. Saytın 2020-ci il oktyabrın 20-də yaydığı məlumatda deyilir ki, “sentyabrın 27-də hərbi əməliyyatlar başlayandan konflikt bölgəsində Azərbaycan ordusundan ölənlərin sayı 6 min 309-a çatıb”.⁸⁵

Erməni mətbuatı qan xərçəngindən dünyasını dəyişən Türkiyəli əsgəri “Qarabağda döyüşərək həlak olan türk əsgəri” kimi qələmə verməkdən belə çəkinmir. Əslində isə türk mediası sözügedən əsgərin leykomiyadan dünyasını dəyişməsi barədə məlumat yaymışdı. “Anadolu” Agentliyinin İraqda döyüşən və şəhid olan digər türk əsgəri barədə yazdığı xəbəri Ermənistanın Müdafiə Nazirliyinin rəsmisi Ovannisyan “Qarabağda öldürülən digər türk əsgəri” adı ilə erməni ictimaiyyətinə təqdim edirdi. Vəzifədən uzaqlaşdıqdan sonra, Ovannisyan həmin statusu silsə də, şəhid əsgərin qohumu məlumatı “Facebook” səhifəsində paylaşaraq, Ermənistan hökumətini sərt tənqid edərək xəbərin yalan olduğunu bildirmişdir.

Beləliklə, Türkiyə və Suriyadan olan döyüşçülərin Azərbaycan tərəfdə döyüşməsi ilə bağlı saxta informasiyaları dünyaya car çəkən erməni mediası hər dəfə biabırçı şəkildə uğursuzluğa uğrayırdı. Suriyalı silahlılara Azərbaycan sərhəddçilərinin forması geyindirilərək çəkilən saxta, qurama video kimi. Ermənistanın müdafiə naziri David Tonoyanın “Facebook” səhifəsində sözügedən terrorçularla görüşdən foto paylaşması isə bu feyklərin məhz rəsmi dairələrdən mətbuata ötürülməsi xəbərini təsdiqləyirdi. Cəbhədəki uğursuzluqlarını hər cür saxta informasiyalarla ört-basdır etmək istəyi Ermənistandakı vəziyyətin nə dərəcədə acınacaqlı olmasından xəbər verirdi.

Növbəti erməni yalanı siyasi şərhçi, politoloq Kevork Almasıyandan gəlirdi. Suriyada çəkildiyi iddia olunan bir şəkli montaj edərək, şəkildəki divara Azərbaycan bayrağını əlavə edən erməni siyasətçi bunu özünün “Twitter” hesabında paylaşaraq, onları “Azərbaycanda döyüşən mızdlılar” kimi təqdim etdi.⁸⁶

84 <https://www.aysor.am/ru/news/2020/10/20/D0%90%D0%B7%D0%B5%D1%80%D0%B1%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5%D1%81%D0%BE%D0%BB%D0%B4%D0%B0%D1%82%D1%8B%D0%B1%D0%B5%D0%B3%D1%83%D1%82/1759745>

85 <https://www.aysor.am/ru/news/2020/10/20/%D0%90%D0%B7%D0%B5%D1%80%D0%B1%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD-%D0%BF%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8/1759590>

86 https://twitter.com/KevorkAlmassian/status/1308085986082140160?fbclid=IwAR3CS-IF1ToolOeiDCTiOTQEBhNhcF8Q3-VJFqNY-48NCvFNKXGz_hGO1A; <https://twitter.com/KevorkAlmassian/status/1380604415741206531?fbclid=IwAR2hjLh8nejLbfNXIJYLhWYdC7p8L9-BTBuY189qwO-aVv9sRkelM5-u9O8>.

Hələ bu azmış kimi özünü qondarma qurumun “ombudsmanı” hesab edən birisi Azərbaycan hərbcilərinin erməni əsgərlərinin formasını geyinərək döyüşə girmələri barədə absurd bəyanatla çıxış etdi. O, bu fikrini onunla əsaslandırırdı ki, erməni tərəfini aldatmağa cəhd edən azərbaycanlılar uğur qazanmaq üçün bu yola əl atırlar. Bu bir daha onu sübut edir ki, döyüşdə məğlubiyyətə uğrayan düşmən uğursuzluğuna haqq qazandırmaq üçün hər cür yalana əl atırdı.

Sentyabrın 30-da Qarabağdakı erməni terrorçularının başçısı Araik Arutyunyan mətbuatda “muzdlular heç vaxt heç kimə xeyir gətirməyib. Bunu Azərbaycan xalqı da bilməlidir. Biz hələ muzdluların Azərbaycan xalqına hansı problemlər yaradacağıının şahidi olacağıq” kimi gülünc bəyanatla çıxış etdi.

Feyk xəbərləri, dezinformasiyaları ilə önə çıxan Ermənistan mətbuatı Azərbaycanı dezinformasiya yaymaqda ittiham etməkdən də çəkinmirdi. Daha bir feyk xəbər guya Azərbaycan tərəfinin erməni əsirlərini güllələməsi ilə bağlı oldu. “Azərbaycanlı hərbcilər onlara təslim olan erməniləri güllələdi,” – deyə dünyaya car çəkən ermənilər xəbərin altında yaydıqları videodaca uğursuzluğa uğradılar. İki nəfərin əllərini qaldıraraq hərbi geyimdə olan şəxslərin əmrini yerinə yetirdiyi əks olunan kadrlarda hərbcilərin qollarında Ermənistana məxsus bayrağı silməyi unudan ermənilər yenə də özlərini ifşa etdilər.

Bütün sahələrdə uğursuzluqlarını və sürətlə geri çəkilmə “taktiki gedişini” ört-basdır etmək, beynəlxalq aləmdə itirdiyi dəstəyi yenidən qazanmaq istəyən Ermənistan çıxış yolunu məhz dezinformasiyalar yaymaqda görürdü. Ən böyük feykləri isə “cəsur Ermənistan ordusu” haqqındakı mifləri idi. Əldə olunan humanitar atəşkəsə baxmayaraq neytral zonadan cəsədlərini götürməkdən imtina edən Paşinyan özü geri çəkilərək qondarma qurumun separatçı başçısının adından eyni ittihamı Azərbaycana qarşı irəli sürürdü. Az keçmədi ki, Ermənistan Silahlı Qüvvələri Baş Qərargahının keçmiş rəisi, general-polkovnik Movses Akopyan hakimiyyəti və medianı yalan danışmaqda günahlandırırdı. Akopyan Ermənistana məxsus “PUA”-ların vurulduğu və “Su 30” qırıcılarının yararsız olması barədə əvvəlki açıqlamasına cavab olaraq rəsmi İrəvanın 44 gün yalan danışdığını açıqladı.

Sonra ermənilərin yalan tribunası olan “news.am” Ermənistan Müdafiə Nazirliyinin rəsmisi Artsurun Ovannisyanın adından Azərbaycan ordusunun döyüş meydanında onlarla cəsəd qoyub qaçdığını yayırdı.⁸⁷

Gəncəni, Tərtəri, Bərdəni raket atəşinə tutan düşmən ölkə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Ermənistan ərazisini atəşə tutması barədə saxta xəbərləri tirajlamaqla münafişəyə 3-cü tərəfi cəlb etmək istəyini heç cür reallaşdırı bilmədi.

87 <https://news.am/rus/news/610591.html>

Müdafiə Nazirliyinin mətbuat katibi Şuşan Stepanyanın dəfələrlə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin bölmələrinin Ermənistan ərazisini atəşə tutması barədə informasiyalar yaxsa da, fakt əvəzinə növbəti terrorlarını ört-basdır etmək niyyətlərini ortaya qoyurdu. "Azərbaycanın Müdafiə Nazirliyinin Ermənistanın Silahlı Qüvvələrinin Daşkəsəni atəşə tutması növbəti dezinformasiyadır. Sərt cavabımızı gözləyin" – deyən Şuşan Stepanyan bununla Gəncə terrorunun anonsunu verirdi. Növbəti signal isə yenə də erməni quldurlarının rəhbərindən gəlirdi. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Qarabağda 9 yaşlı uşağı öldürməsi barədə saxta informasiyanı yaymaq Gəncədə, Tərtərdə, Bərdədə törədiləcək növbəti qətlər üçün zəmin yaratmaq məqsədi daşıyırdı. Həm də yalan informasiyalarını erməni terrorunun qurbanı olan Zəhranın dəfn mərasimindəki fotosəkillərini ağ yalan şəklində, öz çirkin məqsədlərinə uyğun formada yaymaqla. Ermənistan mediasının Gəncə, Bərdə terroruna hazırladığı zəmin bununla da bitmirdi. Terrorçu dövlətin nümayəndələri hərbi hissələrin yaxınlığında yaşayanlara oradan uzaqlaşmaqla bağlı "xəbərdarlıqlar" da edirdilər.

Bərdə terrorundan sonra isə erməni mətbuatı "Ermənistanın Müdafiə Nazirliyi: Azərbaycanın Bərdənin raketlə vurulması xəbəri tamamilə yalandır"⁸⁸ başlıqlı yazılar yayımlamağa başladı. Bundan əvvəl isə ermənilər Mingəçeviri vurmaları ilə bağlı xəbəri təkzib etmişdilər. Ermənistanın Müdafiə Nazirliyi rəsmi şəkildə Mingəçevirin vurulması xəbərini saxta xəbər adlandırırdı. "Ermənistan Mingəçevirə raket ata bilməzdi. İtkini və məğlubiyyətini ört-basdır etmək istəyən Azərbaycan bu yolla diqqəti yayındırmağa cəhd edir" məzmunlu bəyanatla Şuşan Stepanyan özlərinə haqq qazandırmaq, eyni zamanda cəmiyyəti çaşdırmaq istəyirdi. Çirkin əməlləri ilə öyünən ermənilər "Yüz minlərlə azərbaycanlı şəhərlərdən qaçaraq, arxa cəbhənin dərinliklərinə çəkilir..."⁸⁹ başlıqlı yazı ilə gündəmə gəlməyə cəhd edirdilər: "Belə bir məlumat var ki, Artsax ordusunun dünənki raket zərbəsindən sonra Azərbaycanın müxtəlif şəhərlərinin yüz minlərlə əhalisi arxa cəbhənin dərinliklərinə, Bakı və digər şəhərlərə qaçır. Yüksək vətəndaş ruhu nümayiş etdirdiyi üçün Azərbaycan xalqına təşəkkür edirik. Həqiqətən də tələsmək lazımdır".

"Azərbaycan mediasının Cəbrayılın işğaldan azad olunması ilə bağlı yaydığı məlumat yalandır"⁹⁰, "Ermənistan Madagizi itirməyib"⁹¹, "Yüz minlərlə azərbay-

88 <https://www.aysor.am/ru/news/2020/10/28/%D0%91%D0%B0%D1%80%D0%B4%D0%B0/1763345>

89 <https://news.am/rus/news/606128.html>

90 <https://www.aysor.am/ru/news/2020/10/04/%D0%90%D0%BB%D0%B8%D0%B5%D0%B2-%D0%94%D0%B6%D0%B0%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BB/1751687>

91 <https://www.aysor.am/ru/news/2020/10/04/%D0%9C%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%B8%D0%B7/1751636>

canlı şəhəri tərk edir və arxa cəbhənin dərinliyinə qaçır”⁹² və s. kimi başlıqlı yazılar erməni mediasının feyk xəbərləri sırasında mütəmadi olaraq yer alır. İşğaldan azad edilən Azərbaycan əraziləri barədə xəbərləri hər dəfə yalan adlandıran Ermənistanın Müdafiə Nazirliyi əslində özünü gülünc vəziyyətə salırdı: “Onlar öz, daha sonra isə bizim cəmiyyətimizə psixoloji təsir məqsədilə cəbhəyanı ərazilərdəki yaşayış məntəqələrinə daxil olur, müxtəlif binalarda yerləşdirdikləri bayraqlar fonunda şəkil çəkdirib paylaşırlar”. Bu tipli saxta və gülünc xəbərlər erməni mətbuatında artıq adi hala çevrilirdi.

Müharibədə məğlub olan İrəvan hər dəfə mediaya fərqli yalanlar ötürürdü. Noyabrın 2-də artıq Şuşanın Azərbaycan ordusu tərəfindən azad olunacağını görən Ermənistan fosforlu bombalarını, erməni mediası isə yalan təbliğatını işə saldı. “Azərbaycan Silahlı Qüvvələri Qarabağda 1815 hektar meşə massivinə od vurub” kimi bəyanatlar yerli mətbuatla yanaşı beynəlxalq mətbuata da ötürülürdü: “Son günlər yaşayış məntəqələrinin atəşə tutulması ilə paralel, Azərbaycan Silahlı Qüvvələri məqsədyönlü şəkildə Artsaxın meşə massivlərini də yandırır. İlk məlumatlara görə Artsaxın ombudsmanının faktaraşdırıcı missiyası çərçivəsində müəyyən edilib ki, əsasən qadağan edilmiş ağ fosforlu mərmilər vasitəsilə Azərbaycan tərəfinin meşələri yandırması geniş yayılmaqla, bütün regionları əhatə edir. İlk məlumata əsasən, bu gündə 1815 hektar meşə massivi yandırılıb, amma yanğınlar başqa ərazilərdə hələ davam edir, onların arasında sürətlə yayılma meyillərinə malik olanları da var. Yandırılmış meşələrin əhatə dairəsi və coğrafi cəhətdən yayıldığı əraziləri nəzərə alaraq, Artsaxın əhalisi regionun ekoloji təhlükəsizliyinə təhdid yaradan, onların həyat və sağlamlığı üçün uzunmüddətli fəsadlar törədə biləcək fəlakətlə üz-üzədir.”⁹³

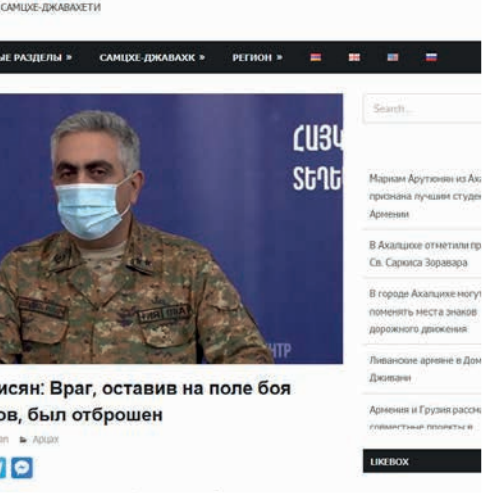
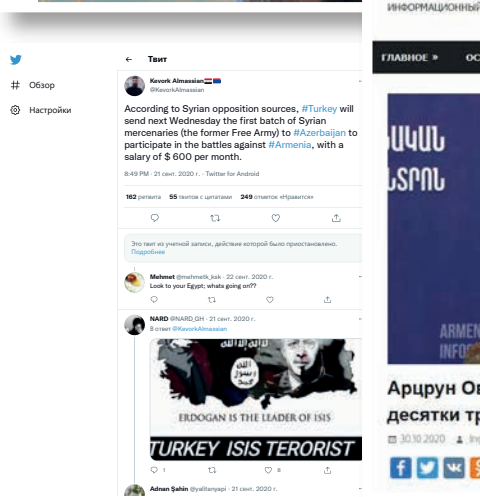
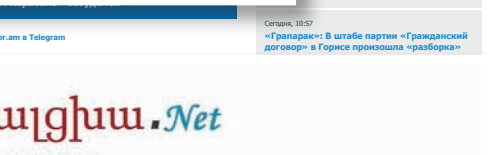
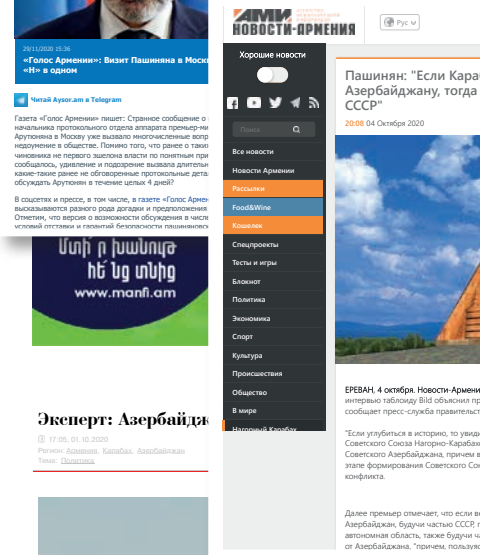
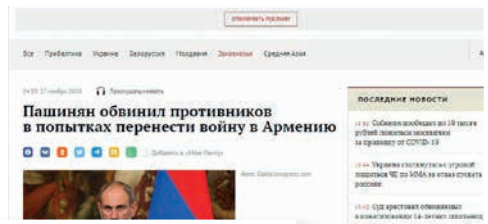
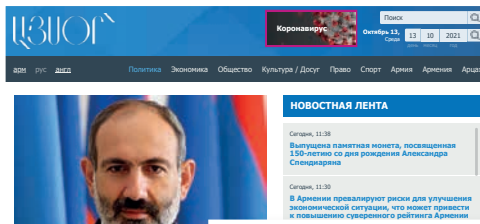
Erməni mediası Azərbaycanın Qarabağda fosforlu bombalardan istifadə etməsi ilə bağlı bu kimi yalan məlumatları durmadan tirajlayırdı. Lakin bütün hallarda düşmən tərəfin “Azərbaycan kimyəvi elementləri olan kütləvi qırğın silahlarından istifadə edir”⁹⁴, “Ermənistanın səsi: “Azərbaycanın milli azlıqları ön cəbhədədir”⁹⁵ başlıqlı yazılarla öz əməllərini ört-basdır etmək cəhdi də puça çıxırdı. Erməni tərəfinin digər uydurmaları kimi bu yalanlarının da üstü açılırdı. Həm də beynəlxalq media nümayəndələri vasitəsilə. Azərbaycan meşələrini yandıran, özləri ilə apara bilmədikləri heyvanları öldürərək daxili orqanlarını ətrafa səpələyən

92 <https://news.am/rus/news/606128.html>

93 <https://www.aysor.am/ru/news/2020/11/02/1815-%D0%BB%D0%B5%D1%81/1765649>

94 <https://www.aysor.am/ru/news/2020/10/31/%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%B6%D0%B8%D0%B5-%D0%BC%D0%B0%D1%81%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B5-%D0%BD%D0%B8%D1%8F/1764911>

95 <https://www.aysor.am/ru/news/2020/09/29/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%81/1748100>

ermənilər xarici media nümayəndələrini belə dilə gətirdi. Ermənistanın ekoloji terroru bütün dünyaya həm də öz mediası vasitəsilə yayılırdı.

Erməni mətbuatının Qarabağla bağlı feyk xəbərləri Şuşanın Azərbaycan tərəfindən azad olunması ilə paralel davam edirdi. Noyabrın 8-də erməni mediası Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Şuşanın Azərbaycan hərbiçilərinin nəzarəti altına keçməsi xəbərini “Şuşada döyüşlər davam edir”⁹⁶ bəyanatı ilə ört-basdır etməyə çalışırdı. Yerli mətbuat durmadan Ermənistan müdafiə nazirinin müavini-nin köməkçisi Qrişa Ağacanyanın “Şuşa möhkəmdir, möhkəm də olacaq. Ordumuza eşq olsun!” kimi bəyanatlarını yayırdı. Bu azmış kimi, Azərbaycan hərbiçilərinin Şuşanı tam olaraq nəzarətə götürməsinin yalan olduğunu Qarabağda olan rusiyalı hərbi jurnalist Semyon Peqov da təkzib edirdi. O Peqov ki, beynəlxalq qanunlara zidd hərəkətlərinə görə Azərbaycan tərəfi onun barəsində axtarış elan etmişdi. Hətta Rusiya mediası belə, Ermənistan mətbuatına əsasən, Ermənistanda Azərbaycan tərəfinin Şuşanı nəzarətə götürməsi və şəhər məscidinin minarəsinə Azərbaycan bayrağı sancılması barədə xəbərləri yalan adlandırırdı.

Müharibə bitəndən sonra da erməni mətbuatının feykləri bitmədi. Bu dəfə Azərbaycanla yanaşı, rəsmi İrəvan da hədəfə alındı. Erməni xalqı feyklar ölkəsində yaşadığını, nəhayət ki, anladı. Aysor.am. saytının yazdığına görə, noyabrın 28-də Paşinyanla görüş tələb edən hərbiçi anaları baş nazirin feyk ordusunu üzərlərinə yönəltməsi ilə bağlı etirazlarını eyni adlı məqalə ilə yayımladı.⁹⁷

Həqiqi hərbi xidmətdə olan əsgər anası Lusine Aroyan jurnalistlərlə söhbətində bildirib ki, Paşinyan “feyklar ordusunu” onların üzərinə yönəldib: “Bizə – bu müharibə zamanı bu qədər əzab yaşayan əsgərlərin valideynlərinə qarşı. Onların bizim ünvanımıza yazmadığı qalmayıb”.

İttihamlara tab gətirə bilməyən Ermənistanın baş naziri isə çıxış yolunu qarşılıqlı ittihamlarda gördü. Noyabrın 29-da televiziya ilə çıxışında hər zaman Şuşanı geri qaytarmaq variantının əleyhinə olduğunu bildirdi. Çıxışdan bir parçaya nəzər salaq: “Oktyabrın 19-da Araik Arutunyan zəng edərək, müharibəni dayandırmağın vacibliyini dedi. Bildirdi ki, bu təkcə onun yox, Qukasyan, Bako Saakyan, Serj Sarkisyan və Levon Ter-Petrosyanın da fikridir. Mən Rusiya Prezidentinə zəng elədim, o da dedi ki, ölkəsinin irəli sürdüyü təkliflərin məntiqinə uyğun olaraq, bu addımı atmağa cəhd etmək lazımdır. Söhbət status məsələsinin təxirə salınması, rayonların qaytarılması və rus sülhməramlılarının yerləşdirilməsindən gedir. Dedim ki, sülhməramlılar keçmiş DQMV-nin sərhədləri və Laçın dəhlizi boyunca yerləşdirilməlidir. O da həmrəy olduğunu bildirdi və biz razılaşdıq. Artsaxın

96 <https://news.am/rus/news/612358.html>

97 <https://www.aysor.am/ru/news/2020/11/28/%D0%B2%D0%BE%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B0%D1%89%D0%B8%D0%B9-%D1%81%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA/1778264>

prezidentinə zəng eləyərək dedim ki, yuxarıda qeyd olunan variant daha əlverişlidir. Onun da razılığını aldım. Daha sonra parlamentdə təmsil olunmayan siyasi qüvvələri dəvət edərək, qərarım barədə onları məlumatlandırdım. Çoxunun reaksiyasından gördüm ki, məsələ onların ürəyincə deyil, bəziləri isə toplantıdan sonra sosial şəbəkələrdə yazdılar ki, xalq mübarizədən çəkindirənlər satqındır. Elə həmin gün mən Təhlükəsizlik Şurasının parlament fraksiyalarının nümayəndələrinin də iştirak etdiyi iclasını çağırırdım. Görüşdə Ermənistanın prezidenti və patriarx da iştirak edirdi. Muxalifətçilər təklifi həvəssiz qəbul etdilər. Mənim ictimaiyyətə hər hansı bəyanat verməyim Azərbaycanın bu təklifdən imtinası və nəticədə müqavimət sistemimizin bütövlükdə çökməsi demək olacaqdı. Mən yenidən Rusiya Prezidentinə zəng elədim, dedim ki, razıyam. O da cavab verdi ki, səhərədək Əliyevlə danışib, mənə zəng edəcək. Növbəti gün Bako Saakyan və Arkadi Qukasyan mənimlə görüşdülər və dedilər ki, status dəqiqləşdirilmədən və ya dəqiqləşmə mexanizmi hazırlanmadan razılığa gəlməyəcəklər. Onlar bunu Koçaryan, Sarkisyan və Ter-Petrosyanın adından dedilər. Bunun isə artıq əhəmiyyəti yox idi. Mən qərarımı vermişdim və sonuna qədər gedəcəkdim...”⁹⁸

44 günlük müharibə dövründə də, ondan sonrakı zamanda da nə rəsmi İrəvan yalanlarına ara verdi, nə də erməni mətbuatı. Özləri dedi, özləri də yalanladı. Noyabrın 29-da “Ermənistanın səsi” qəzetinin “Paşinyanın Moskva səfəri: 4 “N” birində” başlıqlı yazısında deyildiyi kimi “feyklər ölkəsi”nə çevrilən Ermənistan... “Bu gün Nikol Paşinyanın erməni xalqı və Ermənistan dövləti adından hər hansı danışıqlar aparmağa heç bir haqqı yoxdur... Bu, Ermənistanı “feyklər ölkəsi”nə çevirən Nikolizmdən əlavə dividendlər qazanmağa ümid edənlərin, nəticədə isə özləri feykə çevrilənlərin hesablaşmalı olduqları bir faktdır...”⁹⁹ Nəhayət ki, erməni mətbuatı FEYKLƏ FAKTı fərqləndirməyi bacardı.

Ümumiyyətlə, XX əsrin 80-ci illərinin sonu 90-cı illərin əvvəllərində ermənilərin türklərə, o cümlədən azərbaycanlılara qarşı apardığı informasiya müharibəsi strategiyası müəyyən ideoloji taktikalarla həyata keçirilir. Hər şeydən əvvəl ermənilərin azərbaycanlılara qarşı informasiya müharibəsində ilk baxışdan əhəmiyyətsiz görünən xırda məsələlərdən istifadə olunur. Məsələn, onlar azərbaycanlıları “vəhşi”, “köçəri”, erməniləri isə “qədim tarixə malik”, “mədəni” xalq kimi dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq üçün informasiya mübarizəsinin bütün imkanlarından istifadə edib və bundan sonra bu iki xalqın birlikdə yaşaya bilməyəcəkləri fikrini global informasiya məkanında ictimai şüura yeritməyə çalışıblar. Tarix boyu

98 <https://www.facebook.com/watch/?v=1692909027544668>; <https://lenta.ru/news/2020/11/27/popytki/?fbclid=IwAR3usNwtBFIgQe3mMvFDC6DyyGEpMUWcXQtsyqqnKz3TSW4atG8yN3HZiMw>

99 <https://www.aysor.am/ru/news/2020/11/29/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%81/1778344>

uydurduqları yalanları utanmadan, çəkinmədən bütün dünyaya yaymağı çox yaxşı bacarıblar. Yalanları ayaq tutub yeridikcə isə iştahaları və həyasızlıqları daha da artıb, öz yalanlarına özləri də inanıblar. Erməni xalqının tarixi barədə uzun-uzağı yazsalar da, “Böyük Ermənistan”, uydurma erməni dövləti barədə ağız dolusu danışsalar da, hələ heç bir erməni alimi bu uydurma dövlətin sərhədləri barədə dəqiq xəritə ortaya qoya bilməyib.

Bütün bunlardan çıxış edərək deyə bilərik ki, əsrlərdir ermənilərin dünyaya inandırmaq istədikləri feyk xəbərlər 44 günlük Vətən müharibəsində yerlə-yeksan oldu. Azərbaycan istər hərbi, istər diplomatik, istərsə də informasiya cəbhəsində işğalçı Ermənistan üzərində parlaq qələbə qazandı. Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin sözləri ilə desək, Böyük Ermənistan xülyası “gorbagor oldu, cəhənnəmə getdi”...

QARABAĞ MÜHARİBƏSİ DÜNYA MEDİASINDA

Ermənistan-Azərbaycan Qarabağ münaqişəsi başladığı ilk günlərdən dünya mediası bu məsələyə, demək olar ki, birtərəfli münasibət göstərib. 30 il müddətində ciddi-cəhdlə Ermənistanın təcavüzü, bir milyondan artıq soydaşımızın doğma torpaqlarından didərgin düşməsi, işğal altındakı tarixi və mədəni abidələrimizin talan edilməsi, dağıdılması barədə dünya ictimaiyyətinə çağırış etsək də, əhəmiyyətli bir nəticə verməyib, düşmənin yalan və iftirlarına daha çox diqqət göstərib. 44 günlük Vətən müharibəsi dövründə də dünya mediası müharibəyə münasibətdə öz ənənəvi mövqeyini, demək olar ki, dəyişmədi.

Vətən müharibəsinin xarici mediada işıqlandırılmasından danışarkən heç şübhəsiz, ilk növbədə qonşu dövlətlərin kütləvi informasiya vasitələrində Azərbaycanın haqq savaşının işıqlandırılmasına diqqət yetirməliyik. İlk olaraq dost və qardaş Türkiyə Cümhuriyyətinin mediasına nəzər salaq.

Müharibə dövründə **Türkiyə**, bütün sahələrdə olduğu kimi, informasiya savaşında da Azərbaycanın haqlı mövqeyinə öz dəstəyini əsirgəmədi. Qardaş ölkənin jurnalistləri informasiya cəbhəsində azərbaycanlı media təmsilçiləri ilə bərabər döyüşdü. Azərbaycan mediasının çatdırıb yaya bilmədiyi xəbərləri yaydı, xarici media qurumlarının diqqətini Azərbaycana yönəldə bildi. İstər müharibə zonasından olan xəbərlər, istərsə də raket atəsinə tutularaq terrora məruz qalan mülki əhəlinin səsi Türkiyə mediasından dünyaya yayıldı. Azərbaycanın haqq səsi, Qarabağ həqiqətləri, Azərbaycan Ordusunun hərbi uğurları beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırıldı. Sentyabrın 27-də məhz Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycana qarşı hücumu keçməsi, yeni işğalçılıq planı Türkiyə mediasında bu sahənin ekspertləri ilə müzakirəyə çıxarıldı. Düşmənin növbəti təcavüzü, işğalçı dövlətin təxribatları pisləndi.

“CNN Türk”ün Ermənistan silahlı qüvvələrinin sentyabrın 27-də səhər saatlarında atəşkəsi yenidən pozaraq cəbhə boyu ərazilərdə təxribat törətməsi nəticəsində müharibənin başlaması barədə xəbəri ildırım sürətilə bütün dünyaya yayıldı.¹⁰⁰ Bununla da dünya ictimaiyyətinə savaşın Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən başladıldığı haqqında informasiya verildi.

100 <https://www.cnnturk.com/dunya/son-dakika-azerbaycan-savas-hali-ilan-etti>

Müharibə dövründə Ermənistanın Azərbaycanın dinc əhalisinə qarşı balistik raketlərdən istifadə etməsi, bu terror aktlarında 98 mülki vətəndaşımızın qətlə yetirilməsi də Türkiyə mediasının gündəmindən düşmədi. Oktyabrın 4-də “Habertürk” televiziya kanalı Ermənistanın Gəncəyə hücum etdiyini, atəşkəs haqqında razılaşmanın kobud şəkildə pozduğunu dünyaya çatdırdı.¹⁰¹

“CNN Türk” Ermənistan ordusunun humanitar atəşkəs haqda razılaşmadan 24 saat keçməmiş Azərbaycanın Gəncə şəhərinə raket hücumu etdiyi, nəticədə 9 nəfər mülki şəxsin həlak olması, 34 nəfərin isə yaralanması barədə məlumatları hadisə yerindən canlı olaraq efirə verdi.¹⁰² Mənfur qonşularımızın imza atdığı razılaşmanı kobud şəkildə pozması, mülki insanları hədəf almasını “TRT Haber” kanalı da canlı yayımladı.¹⁰³ “TRT Haber”in oktyabrın 13-də yayımladığı bu reportajda Ermənistanın humanitar atəşkəs haqqında razılığa gəlməsinə baxmayaraq, azərbaycanlı mülki şəxslərin günlərdir atəşə tutulduğu xüsusi vurğulandı, Ermənistan silahlı qüvvələrinin humanitar atəşkəs razılaşmasını kobud şəkildə pozması, döyüş bölgəsindən uzaqda yerləşən dinc əhaliyə qarşı cinayətlər törətməsi, Azərbaycan şəhərlərinə raket hücumları barədə geniş məlumat verildi.

44 günlük Vətən Müharibəsi dövründə qardaş Türkiyənin kütləvi informasiya vasitələri, demək olar ki, hər gün əsas mövzularını Azərbaycanın haqq savaşına həsr etdilər. Müharibənin gedişi, Azərbaycan ordusunun azad etdiyi torpaqlar, düşmənin mülki əhalimizə qarşı törətdiyi terror aktları, Azərbaycan şəhərlərinin raket atəşinə tutulması, azad edilmiş torpaqlarımızda erməni vandalizminin nəticələri və s. Türkiyə mediasının diqqət mərkəzində oldu. Gündəlik TV proqramlarında, ictimai-siyasi verilişlərdə ölkənin tanınmış mütəxəssisləri, dövlət və ictimai xadimləri müharibənin gedişini təhlil edərək apardığımız haqq savaşını obyektiv işıqlandırdılar.

Ermənistanın kapitulyasiya aktını imzalamağa məcbur qalmasını, on minlərlə azərbaycanlının Azərbaycan və Türkiyə bayraqları ilə küçə və meydanlara axışmasını, Şanlı Qələbəmizdən sonra bəzi Qərb ölkələrinin Azərbaycana qarşı məkrli siyasətini də Türkiyənin əksər media qurumları əsas xəbər kimi işıqlandırdı. Məsələn, “Anadolu” Xəbər Agentliyi noyabrın 11-də xalqımızın Qələbə sevinci ilə küçələrə axışmasından, insanların 30 illik həsrətin sona çatmasını bayram kimi qeyd etməsindən geniş material hazırladı.¹⁰⁴

101 <https://www.haberturk.com/son-dakika-ermenistan-gence-yi-vurdu-1-kisi-oldu-1-kisi-yarali-haberler-2824042>

102 <https://www.cnntrk.com/dunya/son-dakika-ermentandan-yeni-saldiri-5-sivil-hayatini-kaybetti?page=1>

103 <https://www.trthaber.com/haber/dunya/ermenistan-sivillere-canli-yayinda-saldiri-522978.html>

104 <https://www.aa.com.tr/tr/azerbaycan-cephe-hatti/azerbaycanlilar-daglik-karabagda-varilan-anlasmayi-coskuyla-kutluyor/2037987>

“Hürriyet”in dekabrın 3-də çıxan sayında isə Azərbaycanın öz torpaqlarını işğaldan azad etməsindən Fransa senatının ciddi narahat olması gündəmin əsas mövzusu kimi təqdim edildi.¹⁰⁵

Türkiyə kütləvi informasiya vasitələrindən fərqli olaraq, **Rusiya** mediası müharibəni birtərəfli, qərəzli təqdim etməkdə davam etdi. Rusiyanın mətbuat orqanlarının əksəriyyəti (“Rossiya 24”, “Rossiya 1”, “Dojd”, “Russia Today”, “RBK” kanalları, “Sputnik” İnformasiya Agentliyi, “WarGonzo” layihəsi və s.) münaqişə ilə bağlı müntəzəm olaraq qeyri-obyektiv mövqe nümayiş etdirdi. “Sputnik”in Ermənistan bürosu isə erməni təbliğatı üçün əsl tribunaya çevrildi. Agentlik əksər materiallarında “Qarabağ Respublikası”, “Qarabağın prezidenti”, “Qarabağ Respublikasının paytaxtı” kimi ifadələr işlədərək, qondarma qurumun, sanki car-cısı oldu.

Sentyabrın ilk ongünlüyündən başlayaraq Rusiya xəbər saytlarında (Gazeta.ru, Lenta.ru kimi) və TASS, İnterfax, RİA Novosti informasiya agentlikləri kimi kütləvi informasiya vasitələrində dərc olunan xəbərlərdə Qarabağ bölgəsində gərginliyin artması barədə yazılara geniş yer verildi. Müharibə günlərində isə mütəmadi olaraq Azərbaycanın guya cəbhə bölgəsi olmayan əraziləri bombalaması, mülki erməni əhaliyə zərər yetirməsi, Türkiyənin Azərbaycana hərtərəfli hərbi yardımı və Suriyadan muzdlularının müharibədə Azərbaycan tərəfdə iştirakı və s. barədə əsassız, qərəzli yalan informasiyalar tirajlandı.

Məsələn, Rusiyanın ən böyük dövlət informasiya agentliyi TASS 27 sentyabr – 1 noyabr tarixlərində Qarabağ müharibəsi ilə bağlı Ermənistan tərəfdən 40, Azərbaycandan 28 açıqlama alaraq yayımlamış, dərc etdiyi 31 yazı isə ümumi xarakterli olub. 3-10 noyabr tarixlərində verilən 32 xəbər Ermənistanın, 3 xəbər Azərbaycanın mövqeyini əks etdirib və yalnız 8 xəbərdə müharibəyə ümumi baxış sərgilənib.

Müharibə günlərində Rusiya jurnalistlərinin Qarabağ bölgəsinə qanunsuz səfərləri də qeydə alınıb. Məsələn, “Seqodnya.ru” saytının redaktoru, “voenkor” (müharibə jurnalistləri özlərini belə adlandırır – red.) Yuri Kotyonov döyüşlərin qızğın vaxtında Azərbaycan qanunlarına məhəl qoymadan, ölkəmizin müvafiq dövlət qurumlarında akkreditasiya olunmadan Ermənistanın paytaxtı Yerevandan birbaşa Qarabağa gəlib. Az bir müddət sonra isə onun “peşə vəzifəsini yerinə yetirərkən” yaralandığı barədə məlumatlar yayılıb.

44 günlük müharibə dövründə işıqlandırılan yazılarda, xüsusilə təhlil materiallarında, ictimai-siyasi proqramlarda əksər Rusiya kütləvi informasiya vasitələrinin qərəzi, birtərəfli mövqeyi açıq-aydın özünü büruzə verirdi. Xüsusilə eks-

105 <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/son-dakika-fransadan-buyuk-skandal-karabagi-bagimsiz-devlet-olarak-tanidilar-41679295>.

pert qismində verilişlərə dəvət olunan təhlilçilərin fikirləri, əsassız olaraq, bir çox hallarda isə yanlış informasiyalara söykənən “baxışları” birmənalı olaraq Azərbaycanın əleyhinə yönəlirdi.

Bununla bərabər, Rusiyanın bəzi media orqanlarında müharibənin gedişi haqqında obyektiv informasiyalar da gedir, Azərbaycanın mövqeyini əks etdirən materiallar da işıqlandırılırdı. Məsələn, “İnterfaks” agentliyi Azərbaycan Prezidentinin xalqa müraciəti zamanı “təmas xəttinin olmaması” barədə fikirlərini və Qarabağda müdafiə xəttinin yarılmasını tirajlamışdır.¹⁰⁶ “RIA Novosti” agentliyində çıxan yazıda Azərbaycanın müharibədəki qələbəsi, münafişlərin bitməsi barədə məlumat verilmişdir. Həmin məlumatda Azərbaycanın kompensasiya tələbi də yer almışdır.¹⁰⁷

Rusiya KİV-nin 44 günlük Vətən müharibəsinə münasibətini qonşumuzun dövlət agentliyi olan TASS-ın sərgilədiyi mövqe ilə yekunlaşdırmaq olar. Belə ki, üçtərəfli bəyanatın imzalandığı 10 noyabr tarixində dünyanın məşhur media vasitələrində mövzu ilə əlaqədar yayımlanan yazılardan nümunələr verən xəbər agentliyi beş bənddən ibarət xülasə təqdim etdi. Burada nə Avropa İttifaqı, nə də ABŞ-ın münafişlərin həllində rol aldığı vurğulandı, Rusiya isə regional arbitr kimi göstərildi. Beynəlxalq hüquqa məhəl qoymayan agentlik bir az da irəli gedərək “Artsax hökumətinin” danışıqlarda bir tərəf kimi iştirak etməməsini və Qarabağın siyasi statusunun müəyyən edilməməsini çatışmazlıq kimi qələmə verdi.

Rusiyada yaşayan erməni media maqnatı Aram Qabrielyanovun təsiri altında olan rusiyalı hərbi jurnalist Semyon Peqovun “WarGonzo” teleqram layihəsi, ANNA NEWS TV tipli müxtəlif feyk məşinləri erməni xalqını mümkün olduqca həqiqətdən kənar saxladı. Saxta və yalan reportajları ilə Rusiya və Ermənistan cəmiyyətinin başının altına yastıq qoyaraq müharibə boyu yalan məlumatlar yaydı. Rusiya TV kanallarının yayımladığı informasiyalar daha çox birtərəfli olur, xəritələr təhrif edilir, tok-şou proqramlarında, xüsusilə ermənipərəst ekspertlərin üstünlüyü açıq-aşkar görünürdü. Aparıcıların Azərbaycan tərəfə aqressiya ilə yanaşması, birtərəfli müzakirələrin çoxalmasına səbəb olurdu.

Vətən Müharibəsi dövründə **Gürcüstan** mediası əksərən neytral mövqe nümayiş etdirərək, bir növ məqsədli şəkildə hər iki qonşusuna eyni məsafədən münasibət sərgiləməyə üstünlük versə də, bəzi kütləvi informasiya vasitələrində Azərbaycanın haqq savaşına obyektiv yanaşan, onun mövqeyini dəstəkləyən informasiyalara da rast gəlinirdi. Məsələn, Gürcüstanın keçmiş prezidenti Mixail Saakaşvilinin müharibə başladıqdan bir gün sonra – sentyabrın 28-də “Mənim

106 <https://www.interfax.ru/world/730809>

107 <https://ria.ru/20201111/aliev-1584119137.html>

mövqeyim aydındır. Qarabağ Azərbaycanın suveren ərazisidir və bunu heç bir şey dəyişməyəcək” bəyanatı əksər media orqanlarında tirajlandı.¹⁰⁸

Gürcüstanın Baş naziri Giorgi Qaxariyanın da Qarabağ müharibəsi haqqında danışarkən dediyi “Gürcüstan bölgəmizdəki hər cür münaqişənin yalnız danışıqlar yolu ilə həll olunmasında birbaşa maraqlıdır” fikrinə Gürcüstan mətbuatı geniş yer verdi.¹⁰⁹ Baş nazir Giorgi Qaxariya açıqlamasında daha çox bölgədəki müharibənin Gürcüstana yaratdığı təhlükədən narahatlığını dilə gətirdi. Həm Azərbaycan, həm Ermənistanda soydaşlarının yaşadığını deyərək sülhün bərpa olunmasını istədiklərini bildirdi.

Qarabağda hərbi əməliyyatların bitməsi və atəşkəs barədə Azərbaycan, Ermənistan və Rusiya liderlərinin imzaladığı 10 noyabr birgə bəyanatına münasibət isə Gürcüstan mediasında birmənalı olmadı. Prezident Salome Zurabişvilinin “Qafqazda yeni bir dövr başlayır. Dostlarımız Azərbaycan və Ermənistanı faciəli müharibəni bitirdiyinə görə təbrik edirəm və bütün vasitəçilərə təşəkkür edirəm. Müharibə qurbanlarının ailələrinə hörmətlə yanaşıram. Sülh və sabitliyin alternativini yoxdur! Birgə əməkdaşlıqda yeni bir səhifə açırıq” açıqlaması amerikalıların xoşuna gəlmədi.¹¹⁰

ABŞ-ın Gürcüstandakı keçmiş səfiri İan Kellinin fikirləri mediaya atəş kimi düşdü. Səfirin “Bir Gürcüstan Prezidenti Qafqazda yarana biləcək Rusiya işğalı təhlükəsini dəstəkləyən müqaviləni necə təbrik edə bilər?” bəyanatı müzakirələrə səbəb oldu. Bir çox siyasətçi Qafqaza rusiyalı sülhməramlıların yerləşdirilməsini risk adlandırdı.

Bir sözlə, 44 günlük Vətən müharibəsi dövründə gürcü mətbuatında qonşularımızın daha çox özləri üçün narahat olduğu təəssüratı hiss olundu. Münaqişənin Gürcüstan üçün riskləri haqqında yazılar medianın əsas istiqamətinə çevrildi. Əksər yazılarda hər iki ölkənin Gürcüstanla qonşu dövlət olduğu, qarşılıqlı əlaqələrin davam etdiyi əsas götürüldü. Münaqişənin tezliklə sona çatması istəyi ifadə olundu, Qərbin isə münaqişəni alovlandırان tərəf olduğu vurğulandı. Eyni zamanda Rusiya və Türkiyənin bölgədə təhlükəsi mütəmadi xatırladıldı.¹¹¹

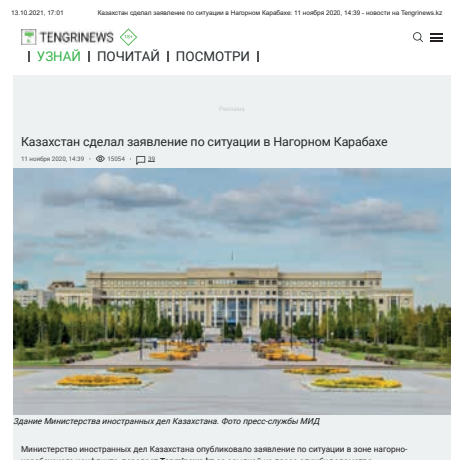
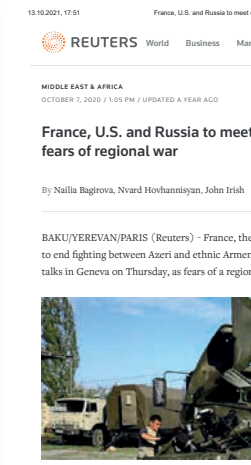
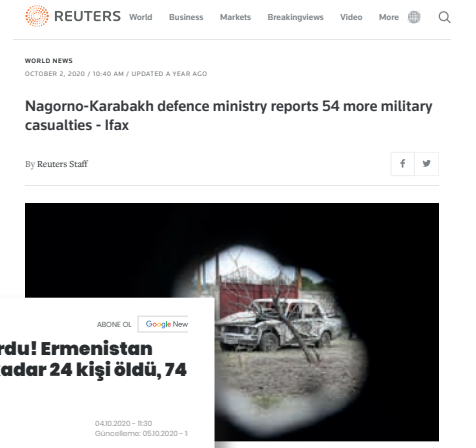
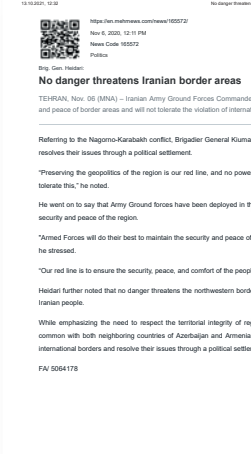
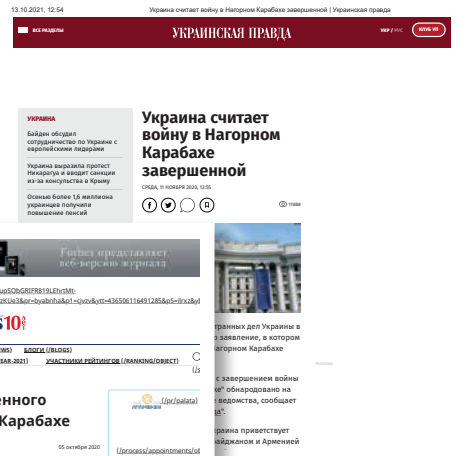
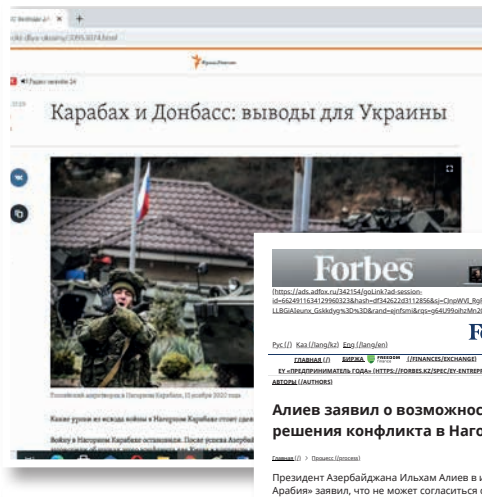
Ümumiyyətlə, Gürcüstan mediası 10 noyabr bəyanatı ilə bağlı yazılarında Rusiya amilini həddən artıq qabartdı. Demək olar ki, əksər yazılarda 10 noyabr bəyanatı yeni status-kvo, Gürcüstanın da yerləşdiyi regionda yeni qüvvələr nisbətinin formalaşması, kimi təqdim edilir, Rusiyanın Qafqazda güclənməsi kimi

108 <https://rustavi2.ge/en/news/176975>

109 <https://interpress.ge/read/7037>

110 <https://www.interpressnews.ge/en/article/110237-ian-kelly-how-can-a-georgian-president-congratulate-an-agreement-that-locks-in-another-russian-occupation-in-caucasus>

111 <https://www.balkanicaucaso.org/eng/Areas/Georgia/Armenia-Azerbaijan-conflict-the-risks-for-Georgia-205802>

yozulurdu. Analitik yazılarda müharibədə Gürcüstanın ən qorxulu ssenarilərdən birindən canını qurtardığı qeyd olunurdu. Göstərilirdi ki, əgər müharibənin miqyası daha da genişlənsəydi, Rusiya Gürcüstan ərazisindən hərbi dəhliz kimi istifadə üçün müraciət edə bilərdi. Belə olmadığına görə Gürcüstan iki qonşusu arasında müharibədə də öz neytrallığını qoruya bildi. Ermənistan isə tarixinin ən böyük məğlubiyyətini yaşadı.¹¹²

Digər qonşu dövlətin – **İranın** media orqanları da müharibəyə birmənalı münasibət nümayiş etdirmədi. Hiss olunurdu ki, Azərbaycan ordusunun əks-hücum əməliyyatları Tehranın ürəyincə deyil, amma bununla yanaşı İran rəsmiləri və media təmkinlə davranmağa çalışırdılar. Oktyabrın 11-də İran şialərinin böyük təqlid mərcəsi Ayətullah Hüseyn Nuri Həmədaninin Qarabağın İslam dünyasına məxsus olması və İslam ölkəsinə qaytarılmasının vacibliyi ilə bağlı bəyanatı medianın əsas mövzusunə çevrildi: “Düşmənlər bilməlidirlər ki, İran və Azərbaycan millətlərini ayırmaq, bölmək olmaz. Biz o bölgədəki şialərin yanındaıq”.¹¹³

Oktyabrın 17-də İran Xarici İşlər Nazirliyinin sözçüsü Said Xatibzadənin sərhəd ərazilərinə raket atılmaması ilə bağlı xəbərdarlığı da medianın gündəmi oldu. Xarici İşlər Nazirliyinin sözçüsü açıqlamasında bildirdi ki, belə neqativ hal yaşansa, rəsmi Tehran buna laqeyd qalmayacaq. Said Xatibzadə müharibədə tərəf tutmadıqlarını, hər iki ölkə ilə on illərdir sıx əlaqələrinin olduğunu vurğulamağı da unutmadı.¹¹⁴

İran mediasının əsas mövzusu müharibə ilə əlaqədar regiondakı geosiyasi vəziyyətin dəyişməsi narahatlığı oldu. İran ordusunun briqada generalı Kəyamərs Heydərinin “Ordumuz sərhəd bölgələrində sülhün təmin olunması üçün mümkün olan bütün vasitələrdən istifadə etməklə, beynəlxalq hüququn pozulmasına imkan verməyəcək. Sərhədlərimizin təhlükəsizliyi bizim qırmızı xəttimizdir” bəyanatı mətbuatda əsas müzakirələri də bu istiqamətə yönəltdi.¹¹⁵

İranın ali dini rəhbəri Ayətullah Seyyid Əli Xamenei Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü bərpa etmək haqqını tanıdıqlarını desə də, inqilab keşikçiləri korpusunun ölkəsinin sərhədləri yaxınlığında baş verə biləcək istənilən təxribata cavab verəcəyini açıqlaması,¹¹⁶ xarici işlər naziri Məhəmməd Cavad Zərifin “Dağlıq Qarabağda

112 <https://www.apsny.ge/articles/1605122529.php>

113 <https://en.mehrnews.com/news/164574/Karabakh-part-of-Islamic-world-must-be-liberated-cleric>

114 <https://english.khabaronline.ir/news/192408/Iran-warns-about-rockets-hitting-country-s-border-areas>

115 <https://en.mehrnews.com/news/165572/No-danger-threatens-Iranian-border-areas>

116 <https://en.mehrnews.com/news/165564/Iran-to-firmly-respond-to-any-threat-in-NW-borders>

terrorçuların olmasına göz yummayacağıq”¹¹⁷ və yaxud oktyabrın 27-də İranın Qarabağ münaqişəsinin daimi həll planını tezliklə Moskva və Yerevanla müzakirə edəcəyi¹¹⁸ kimi açıqlamaları qonşu dövlətin mediasında gedən materialların həmin bu rəsmi açıqlamalar istiqamətində hazırlanmasını şərtləndirirdi.

Müharibə günlərində İran ərazisindən Ermənistana hərbi yüklərin daşınması haqqında yayılan məlumatların təkzib edilməsi də qonşu ölkə mediasının əsas mövzularından biri kimi diqqəti çəkdi. İranın müxtəlif şəhərlərində Azərbaycan ordusunun qələbələrinə dəstək aksiyaları keçirilməsi, Azərbaycan ordusunun erməni işğalçılara zərbələr endirilməsinin İran sərhədindən, Arazın o tayından görüntüləri, bu görüntülərin alqışlanması sosial şəbəkələrdə rekord sayda izləndi.

Ümumiyyətlə, deyə bilərik ki, İranın kütləvi informasiya vasitələri Vətən müharibəsi ilə bağlı, əsasən, rəsmi şəxslərin fikirlərinin yayımlanmasına üstünlük verdi. 44 gün ərzində İran mediası yalnız rəsmi şəxslərin regiondakı vəziyyətlə bağlı narahatlığını, bu narahatlıqdan doğan məsələləri əsas mövzular kimi müzakirə etdi, informasiya siyasətini bu mövzular üzərində qurdu.¹¹⁹

Digər bir dost ölkə – **Pakistan** mediası isə İran kütləvi informasiya vasitələrindən fərqli olaraq Azərbaycanın haqq mübarizəsini mütəmadi olaraq dəstəklədi. Pakistan ordusunun baş qərargah rəisi Nadeem Razanın “Pakistan Azərbaycanın Qarabağ mövzusunda mövqeyini tam dəstəkləyir. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurasının yekdilliklə qəbul edilmiş qərarları buna əsas verir” bəyanatı ilk günlərdən medianın da istiqamətini müəyyənləşdirdi.¹²⁰ Daha sonra Pakistan mətbuatı müharibənin gedişində Baş nazir İmran Xanın oktyabrın 18-də Azərbaycanın Müstəqillik Gününü təbrik etməsini və Azərbaycanın haqlı müharibəsində yanında olduğunu bəyan etməsini əsas mövzu kimi təqdim etdi. Ölkə mediası İmran Xanın “Biz ərazi bütövlüyünü mərdliklə müdafiə edən Azərbaycan qüvvələrinə hörmət edirik və dəstəkləyirik” bəyanatını manşetlərə çıxardı.¹²¹

Digər bir məqam Ermənistanın Pakistanı Azərbaycana silahlı dəstək göstərməkdə ittiham etməsi, belə şayiələri, ciddi-cəhdlə yalan və iftirlarla dolu xəbərləri dünya ictimaiyyətinə təqdim etməsi ilə bağlı idi. Pakistan Xarici İşlər Nazirliyinin

117 <https://www.tehrantimes.com/news/454170/Iran-won-t-tolerate-terrorists-in-Nagorno-Karabakh-Zarif-warns>

118 <https://en.irna.ir/news/84090351/FM-Zarif-Iran-s-plan-for-Nagorno-Karabakh-conflict-to-be-discussed>

119 <https://en.mehrnews.com/news/164436/Rouhani-warns-of-changing-Karabakh-conflict-into-regional-war>; <https://en.mehrnews.com/news/164235/Iran-not-to-hesitate-to-defend-its-borders-Amir-Abdollahian>

120 <https://en.dailypakistan.com.pk/09-Oct-2020/pakistan-army-fully-supports-azerbaijan-s-position-on-nagorno-karabakh>

121 <https://en.dailypakistan.com.pk/18-Oct-2020/pm-imran-pays-tribute-to-azeri-forces-on-independence-day>

sözçüsü Zahid Hafiz Çaudri Ermənistanın Pakistan qoşunlarının Azərbaycanın tərəfində döyüşdüyü ilə bağlı fikirlərin əsassız olduğunu bildirdi: “Pakistanın Azərbaycanın Dağlıq Qarabağla bağlı mövqeyini dəstəkləyirik, lakin heç bir şəkildə toqquşmada iştirak etmirik”.¹²² Ölkə rəsmilərinin bu yöndə bəyanatları mediada geniş işıqlandırıldı. Mətbuatda Ermənistanın Azərbaycan ordusunun qələbələrinə kölgə salmaq cəhdlərinin əksinə materiallar yayımlandı. Pakistan əsgərlərinin Azərbaycan tərəfində döyüşməsi ilə bağlı əsassız fikirlərin təkzibi ilə bağlı xəbərlər ölkə mediasının gündəmindən düşmədi. Müxtəlif vaxtlarda mətbuatda rəsmi qurumların bəyanatları yayımlandı. Xarici İşlər Nazirliyinin sözçüsü Ermənistanın Pakistan qoşunlarının Azərbaycanın tərəfində döyüşdüyü ilə bağlı fikirləri əsassız adlandırdı. “Pakistan Azərbaycanın Qarabağla bağlı mövqeyini dəstəkləyir, lakin heç bir şəkildə toqquşmada iştirak etmirik”.¹²³

İsrail mediasının müharibəyə münasibətdə yayımladığı materiallar da diqqəti cəlb edir. Sentyabrın 30-da Azərbaycan prezidentinin köməkçisi Hikmət Hacıyevin “Ermənistanla qarşıdurma böyüdükcə azərbaycanlılar İsrail istehsalı olan pilotsuz təyyarələrdən istifadə edir. İsrail Azərbaycanın 60% hərbi təchizatını, Azərbaycan isə İsrailin böyük miqdarda təbii yanacaq ehtiyacını qarşılayır” fikrini manşetlərə çıxaran İsrail mətbuatı mütəmadi olaraq Azərbaycan-İsrail əməkdaşlığı ilə bağlı xəbərlərlə öz mövqeyini göstərməyə çalışdı.

Ölkənin keçmiş xarici işlər və müdafiə naziri Aviqdor Libermanın yerli “Vesti” nəşrinə Dağlıq Qarabağın Azərbaycan torpağı olması barədə açıqlaması İsrail mediasının baş xəbəre çevrildi. “Tarixi gerçəklik, beynəlxalq hüquq, İsrail dövlətinin mənafeyi baxımından bizim mövqeyimiz tamamilə birmənalıdır. Biz Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyir və bu ərazi bütövlüyü bərpa olunmadan regionda məsələnin həllinin mümkün olmadığını düşünürük. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü tarixi, beynəlxalq, milli mənafe baxımından İsrailin rəsmi mövqeyidir” fikri dünyaya İsrailin Azərbaycanın yanında olması mesajını verdi.¹²⁴

İsrail dövləti kimi, ölkənin mediası da Vətən müharibəsi dövründə Azərbaycanın haqq savaşının obyektiv işıqlandırılmasına çalışdı, təqdim etdiyi materiallarda müharibənin gedişi, Azərbaycan ordusunun uğurlu əməliyyatları haqqında ətraflı məlumat verdi.

Azərbaycanın haqq mübarizəsini dəstəkləyənlərdən biri də **Ukrayna** mediası oldu. Sentyabrın 30-da “Liqa.Novosti” saytı Ukrayna XİN-in rəhbəri Dmitri

122 <https://www.thenews.com.pk/latest/721049-pakistan-expresses-concerns-over-nagorno-karabakh-conflict-assures-support-to-azerbaijan>

123 <https://www.aaj.tv/news/30245247>

124 https://caspiannews.com/news-detail/avigdor-liberman-considers-azerbaijan-as-israels-reliable-partner-and-voices-support-for-its-territorial-integrity-2020-10-5-35/?fbclid=IwAR2md6zoJBEicn7gzpiW_Hxo-Mk1NH0Xw3gxiTMI7K0YFR9xNSO2wz2E-S4

Kulebanın Qarabağın Azərbaycanın tərkib hissəsi olması ilə bağlı bəyanatını yayımladı.¹²⁵ D.Kulebanın bəyanatı həmin gün ölkənin, demək olar ki, əksər media orqanlarında işıqlandırıldı.

Müharibə dövründə Ukrayna mətbuatı Azərbaycan Ordusunun uğurlu döyüş əməliyyatlarına mütəmadi olaraq geniş yer verdi. Azərbaycanla eyni taleyi yaşayan, ərazisində münaqişə ocaqları olan dost ölkədə ictimaiyyət diqqətlə Qarabağ müharibəsinin gedişini izlədiyinə görə media müharibəyə xüsusi diqqətlə yanaşır, hər vəchlə döyüşləri diqqətlə izləyir, xüsusilə sosial mediada təhlilçilər, hərbi ekspertlər məharətlə öz mülahizələrini əsaslandırırdılar.

Mətbuat Azərbaycan ordusunun uğurlu əməliyyatlarını həvəslə manşet xəbəri kimi təqdim edirdi. Məsələn, "Fokus"un 18 oktyabr tarixli sayında Azərbaycan Ordusunun Füzulini azad edərək Şuşaya yaxınlaşması barədə məlumatı baş xəbəərə çıxarıldı.¹²⁶ "İstoriçna pravda"da başlığa çıxarılan "Qarabağ 1988-2020: Rayonların və yaşayış məntəqələrinin adlarında necə yanlışlığa yol verilməməli?" adlı yazıda isə 2020-ci ilin payızında başlayan müharibənin Qarabağı dünyanın diqqət mərkəzinə gətirdiyi qeyd olunurdu.¹²⁷ Yazıda tarixə nəzər yetirilərək qeyd olunurdu: "Qarabağın coğrafiyası, yəni aidliyi barədə suallar hələ qalmaqdadır. Ərazinin onsuz da mürəkkəb inzibati quruluşu münaqişə zamanı əhəmiyyətli dəyişikliklərə məruz qalıb. Dağlıq Qarabağ münaqişəsi nəticəsində bu region coğrafi baxımdan Azərbaycanın ərazisindən ayrılaraq blokadaya düşüb".

"Ukrainskaya pravda" saytı isə Qarabağ münaqişəsini "bitmiş münaqişə" adlandırdı.¹²⁸ "Azadlıq" radiosunun Ukrayna bürosu Qarabağ döyüşləri haqqında Ukrayna cəmiyyətinin çıxardığı nəticələri müzakirə mövzusu etdi.¹²⁹

Belarus mediası da 44 günlük müharibə dövründə bitərəf mövqe nümayiş etdirməyə üstünlük verdi. Belarusun Nümayəndələr Palatasının Milli Təhlükəsizlik Daimi Komitəsinin sədr müavini İqor Martinovun "BelTA"ya açıqlamasında da xüsusi yanaşma hiss olunmadı.¹³⁰ Qarabağ münaqişəsi və onun həll yollarından danışan İqor Martinov sülh danışıqlarının Qarabağdakı münaqişəni həll etməyin yeganə yolu olduğunu, rəsmi Minskin münaqişənin artması və münaqişə zonasında ağır silah və aviasiyadan istifadədən narahat olduğunu dilə gətirdi.

125 <https://news.liga.net/politics/news/nagornyy-karabah-ukraina-podderjivaet-territorialnuyu-tselostnost-azerbaydjana-kuleba>

126 https://focus.ua/world/465371-azerbaidzhan-otvoeval-fizuli-i-prodvigaetsia-s-boiami_v-tsentrlnuii-oblast-karabakha

127 <https://www.istpravda.com.ua/articles/2020/12/2/158598/>

128 <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2020/11/11/7273168/>

129 <https://ru.krymr.com/a/karabakh-i-donbass-uroki-dlya-ukrainy/30953074.html>

130 <https://eng.belta.by/society/view/opinion-nagorno-karabakh-conflict-can-be-resolved-only-through-peaceful-means-134110-2020/>

Qarabağ müharibəsini MDB-nin digər üzv dövlətlərinin mediası da diqqət mərkəzində saxlamağa çalışdı.

Özbəkistan hökuməti 2-ci Qarabağ müharibəsi başladığı ilk günlərdən Azərbaycan və Ermənistanı hərbi əməliyyatları dayandırmağa, münaqişəni həll etmək üçün diplomatik danışıqlar aparmağa çağırırdı. “Sputnik”-in Özbəkistan bürosu sentyabrın 28-də Özbəkistan Xarici İşlər Nazirliyinin Qarabağda sülh çağırışı barədə bəyanatını dərc etdi.¹³¹ “Kun.uz” saytı isə ölkənin Xarici İşlər Nazirliyinə istinadən məlumat yayaraq, Özbəkistanın Azərbaycanla Ermənistan arasındakı münasibətlərdə gərginliyin artmasından son dərəcə narahat olduğunu diqqətə çatdırdı: “Müstəqil Dövlətlər Birliyinə sədrlik edən Özbəkistan dostluğun, məhriban qonşuluğun və qarşılıqlı etimadın möhkəmləndirilməsinin, MDB-də mübahisəli məsələlərin beynəlxalq hüquqa uyğun sülh yolu ilə həll olunmasının tərəfdarındır.”¹³² Məqalədə Özbəkistanın Qondarma Dağlıq Qarabağ Respublikasını tanımadığı vurğulandı.

Oktyabrın 6-da isə Azərbaycanın Qarabağın şimal və cənub istiqamətlərindəki uğurlarına yer verildi¹³³ Noyabrın 7-də özbək jurnalist Şöhrət Barlas “Qarabağ-Azərbaycandır” yazdı.¹³⁴

Noyabrın 10-da Özbəkistan mediasının əsas mövzusu ölkə Prezidenti Şavkat Mirziyoyevin Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının keçirdiyi dövlət başçılarının videokonfransındakı çıxışında Qarabağ mövzusunə geniş yer verərək regiondakı hərbi əməliyyatların sona çatması münasibətilə hər iki dövləti təbrik etməsi oldu.¹³⁵

Döyüşlərin başlanmasından bir gün sonra **Moldovanın** “Bloknot” saytı Azərbaycan və Ermənistan diaspor rəhbərləri ilə fikir mübadiləsinə yer ayırdı. Moldova Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Elçin Bayramovun Azərbaycanın haqlı mövqeyindən bəhs edən fikirləri saytda geniş şəkildə əksini tapdı.¹³⁶

“Esp.md” saytı isə oktyabrın 11-də Ermənistan ordusunun 10 oktyabr tarixli humanitar atəşkəs sazişini pozaraq Hadrut və Cəbrayıl istiqamətində uğursuz hücumla keçməsi barədə məlumatlar dərc etdi.¹³⁷ Moldovanın “Newsmaker.md”

131 <https://uz.sputniknews.ru/politics/20200928/15066872/Uzbekistan-prizval-Azerbaydzhan-i-Armeniyu-prekratit-boevye-deystviya.html>

132 <https://kun.uz/en/news/2020/09/28/uzbekistan-urges-azerbaijan-and-armenia-to-end-hostilities-start-diplomatic-relations-to-settle-the-conflict>

133 <https://nuz.uz/v-mire/1174293-desyatj-den-vooruzhennogo-protivostoyaniya-mezhdu-armeniej-i-azerbajdzhanom.html>

134 <https://avesta-news.kz/karabah-eto-azerbajdzhan-analiz-uzbekskogo-zhurnalista-shuhrata-barlasa/>

135 <https://kun.uz/en/news/2020/11/10/shavkat-mirziyoyev-speaks-on-the-karabakh-conflict>

136 <https://bloknot-moldova.md/news/glava-diaspory-armyan-i-posol-azerbaydzhana-prokom-1268429>

137 <https://esp.md/sobytiya/2020/10/11/voyna-v-nagornom-karabahe-armeniya-i-azerbaydzhan-zayavili-o-bolshih-poteryah>

saytı noyabrın 10-da imzalanan razılaşmanı “Ermənistanın ağır məğlubiyyəti” adlandırdı.¹³⁸ Ümumiyyətlə, Moldova mətbuatı 44 günlük Vətən müharibəsinin işıqlandırılmasında bitərəf mövqe nümayiş etdirərək, obyektiv olmağa çalışdı.

Türkmənistan mediası Vətən müharibəsi dövründə “Qarabağ münaqişəsi necə həll olunmalıdır?” mövzusunda kiçik həcmli yazılarla yadda qaldı.¹³⁹ Türkmənistan “Mərkəzi Asiya Xəbər Agentliyi” isə rəsmi Tehranın Azərbaycana Suriyalı döyüşçülərin gətirilməsi ilə bağlı fikirlərinə aydınlıq gətirməsi ilə yadda qaldı.¹⁴⁰ Türkmənistan jurnalisti və İran üzrə ekspert Ağacuma İran nəşrinin bu iddiasının əsassız olduğunu məşəttə çıxartdı. Türkmənistan Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmisi də Tehranın dezinformasiya söylərinin faydasız olduğunu açıqlayaraq rəsmi Aşqabadın bitərəf olduğunu bir daha vurğuladı. Bildirdi ki, Türkmənistan artıq 25 ildən çoxdur ki, bitərəflik prinsiplərinə sadıqlığını sübut edib.

Vətən müharibəsi dövründə Orta Asiya ölkələrinin mediasına nəzər saldıqda, ümumiyyətlə nisbətən səssizliyin şahidi oluruq. Məsələn, **Qazaxıstan** mediasından danışarkən, yeganə diqqətçəkən məqamın bu ölkənin 10 media qurumunun təmsilçisinin Azərbaycana gəlmələri, baş verənləri öz gözləri ilə müşahidə etmələridir.

Müharibənin başlamasından 10 gün sonra - oktyabrın 7-də “Azadlıq” radiosunun Qazaxıstan bürosu Qarabağda Azərbaycan tərəfdən müddətli döyüşçülərin olması barədə xəbərləri müzakirəyə çıxardı. Materialda Qazaxıstanda erməni diasporunun nüfuzlu nümayəndəsi “Qazaxıstan Respublikasında Erməni Mədəniyyət Mərkəzləri Assosiasiyası”nın rəhbəri Artuş Karapetyan və “Qazaxıstan Azərbaycanlıları Assosiasiyası”nın rəhbəri Əbülfəz Həmidovun fikirlərinə geniş yer verildi. Ümumi xarakterli, qonşular arasında münaqişənin yolverilməzliyinin təbliğ olunduğu materialda Əbülfəz Həmidov iddiaları rədd etməklə yanaşı, Ermənistan diasporunda güclü yardım edildiyini, həmçinin müddətli qüvvələr göndərməklə kömək göstərildiyini diqqətə çatdırdı.¹⁴¹

Qazaxıstanın “Forbes” nəşri isə oktyabrın 5-də Azərbaycan Prezidentinin “Əl-Ərəbiyə” kanalına müsahibəsindən bəhs edərək, İlham Əliyevin “Əgər dünya ictimaiyyəti beynəlxalq qətnamələrin yerinə yetirilməsini təmin edə bilmirsə, Azərbaycan bunu özü edəcək” bəyanatı haqqında yazdı.¹⁴²

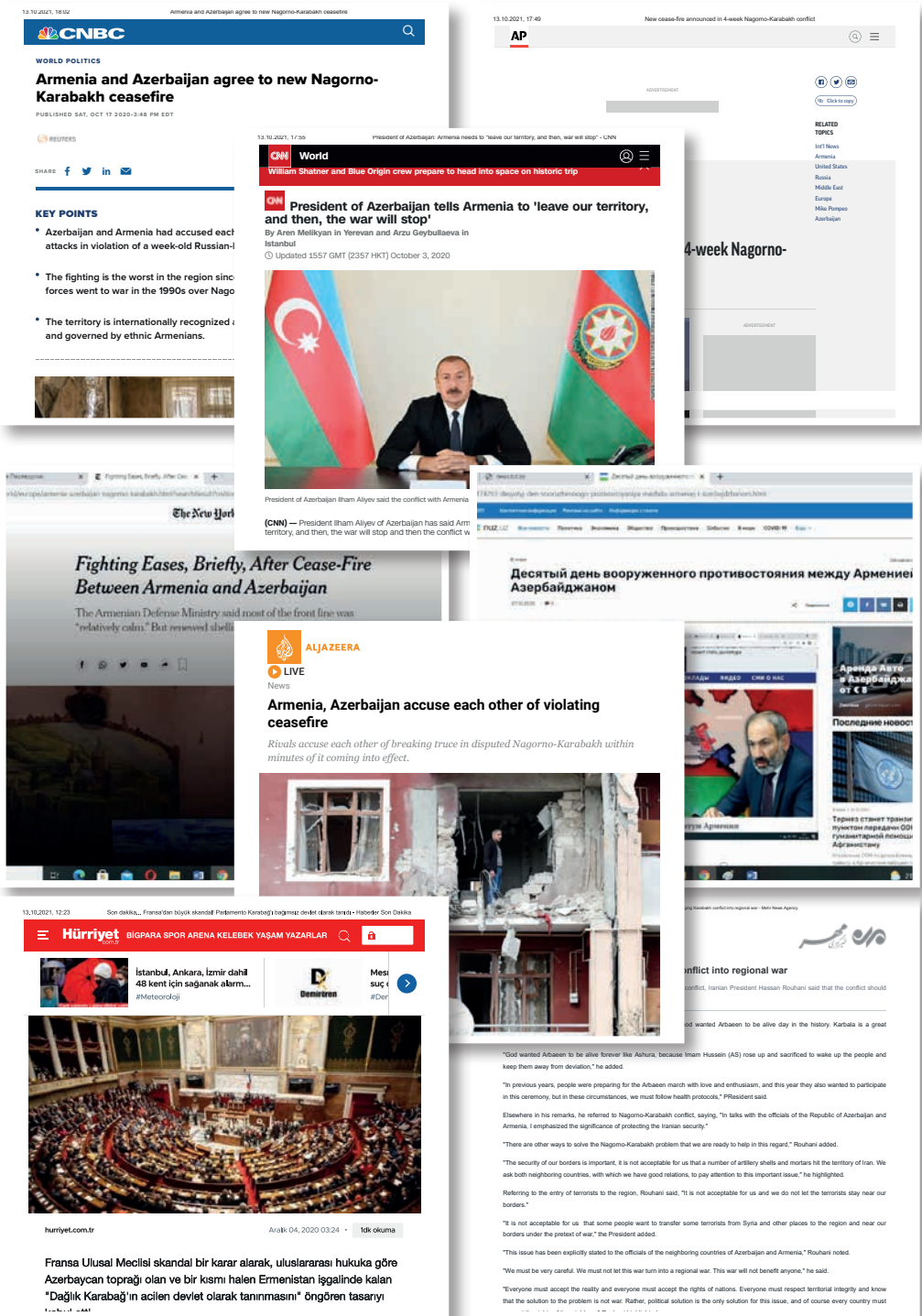
138 <https://newsmaker.md/rus/novosti/karabah-bolshie-ustupki-i-rossiyskie-mirotvortsy-chnado-znat-o-soglashenii-mezhdu-armeniy-i-azerbaydzhanom>

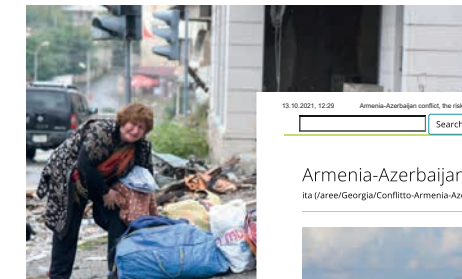
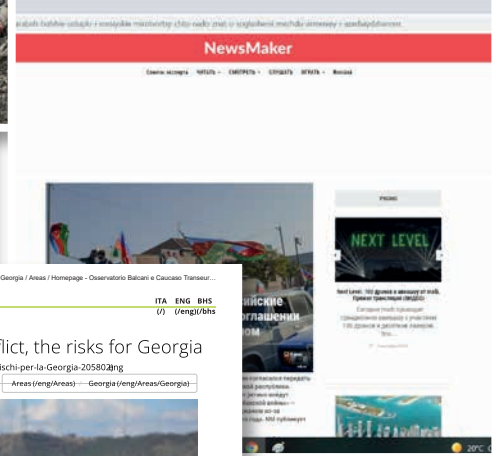
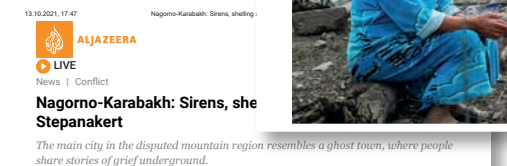
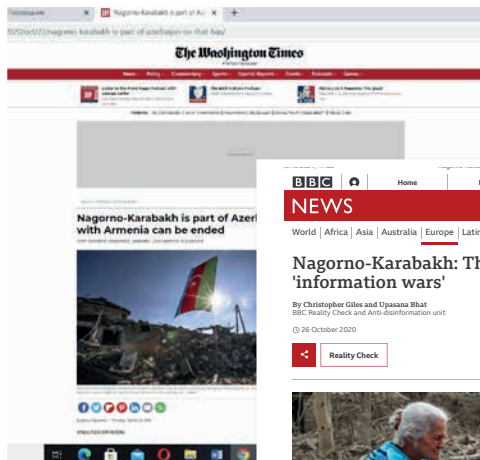
139 <https://orient.tm/v-mire-kak-razreshit-konflikt-v-karabahe-i-kuda-vedet-borba-za-vlast-v-kyrgyzstane/>

140 https://central.asia-news.com/en_GB/articles/cnmi_ca/features/2020/10/23/feature-01

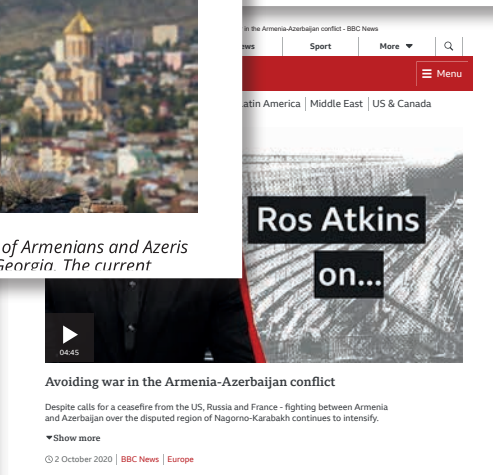
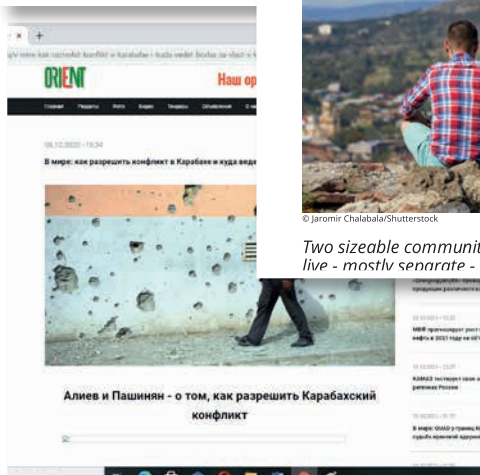
141 <https://rus.azattyq-ruhy.kz/avtory/15807-voyna-v-karabakhe-naemniki-iz-kazakhstanamif>

142 https://forbes.kz/process/aliev_zayavil_o_vozmozhnosti_voennogo_resheniya_konflikta_v_nagornom_karabahe/

Two sizeable communities of Armenians and Azeris live - mostly separate - in Georgia. The current

“Tengrinews” isə noyabrın 11-də üç tərəfli bəyanat imzalandıqdan, yəni müharibə bitdikdən sonra “Qazaxıstan Dağlıq Qarabağdakı vəziyyətlə bağlı bəyanat vermişdir” başlıqlı yazıda Qazaxıstanın üçtərəfli razılaşmanı alqışladığını bildirdi.¹⁴³

“inbusiness.kz” saytında dərc olunan “Qazaxıstan Dağlıq Qarabağ münaqişəsindən hansı dərsləri götürməlidir?” başlıqlı yazıda isə daha çox yaranmış vəziyyətdən Qazaxıstanın özü üçün dərs çıxarmalı olduğuna diqqət çekildi.¹⁴⁴ Bununla belə, Azərbaycanın hər b sahəsindəki uğurlarından bəhs olundu. Özlərinə təcrübə üçün nümunə gətirənlər də, Azərbaycanın gücünü diqqətə çatdırdılar: “İlk növbədə ölkəmizin Müdafiə Nazirliyi bu təcrübədən yararlanmalı və yeni müharibə texnologiyalarını mənimsəməlidir. Çünki yaranmış yeni vəziyyətdə bu, son dərəcə vacibdir. Bundan əlavə, Yerevandakı separatçı meyillər də Qazaxıstan üçün müəyyən mənada dərs olmalı və bizə bu yolun yanlış olduğunu aşılmalıdır. Üstəgəl, müasir şərtlər daxilində maraqlar müharibəsi və milli gücün möhkəmlənməsi son dərəcə vacibdir”.

“Azadlıq” radiosunun **Qırğızıstan** bürosu Qırğızıstan hökumətinin münaqişənin həllində vasitəçi olmaq niyyəti barədə müzakirə açdı.¹⁴⁵ Azərbaycanın Qarabağ zəfəri və Ermənistanda kapitulyasiyadan sonra etiraz aksiyaları barədə “Kloop” nəşri məlumat yaydı.¹⁴⁶

Qeyd etdiyimiz kimi, Orta Asiya ölkələrinin media vasitələri 44 günlük Vətən müharibəsinə kifayət qədər yer ayırmadı. Sözügedən media vasitələrində işıqlandırılan yazıların bəzilərindəki qeyri-obyektiv yanaşmaları müşahidə etmək olar. Rusiya amilini nəzərdə saxlayan media orqanları qurum olaraq məsələyə ətraflı və obyektiv yanaşmasalar da, bununla belə, ayrı-ayrı vətənpərvər jurnalistlər, ictimai xadimlər sosial media platformalarında və bəzi kütləvi informasiya vasitələrində Azərbaycanın haqq səsinə ifadə eməkdən çəkinmədilər.

Qətər Əmirliyinin beynəlxalq telekompaniyası “Əl-Cəzirə”nin müharibə haqqında hazırladığı materiallarda bəzi hallarda qeyri-obyektiv yanaşmanın şahidi olduq. Həmin dövrdə Azərbaycanda xüsusi müxbir kimi çalışan Sinem Köseoğlu və Ermənistanda olan müxbir Bernard Smit müharibə zamanı öz reportajlarında hər iki ölkədən olan məlumatları təqdim etdilər. Onların materiallarında təqdim edilən yanlışlıqlardan biri məhz Qarabağın mübahisəli ərazi kimi təq-

143 <https://tengrinews.kz/sng/kazakhstan-sdelal-zayavlenie-po-situatsii-v-nagornom-karabahe-419810/>

144 https://inbusiness.kz/ru/author_news/kakie-uroki-kazahstan-dolzhen-izvlech-iz-konflikta-v-nagornom-karabahe.

145 <https://rus.azattyk.org/a/30868108.html>

146 <https://kloop.kg/blog/2020/11/10/armeniya-azerbajdzhan-i-rossiya-podpisali-soglashenie-o-peremirii-v-nagornom-karabahe-ono-privelo-k-protestam-v-erevane/>

dim edilməsi, Qarabağ torpaqlarında etnik baxımdan ermənilərin üstünlük təşkil etməsi kimi cəfəng fikirlərin yer alması oldu.¹⁴⁷

Oktyabrın 13-də “Əl-Cəzirə”nin saytında “Dağlıq Qarabağ: köhnə bir münaqişə üçün yeni silahlar təhlükə yaradır” başlığı altında yayımlanmış yazıda müəllif Robin Forester-Volker Prezident İlham Əliyevin söylədiyi fikirlərdən, Azərbaycanın hərbi sahədə artan qüdrətindən, “Bayraktar TB2” kimi silahların müharibədəki rolundan söhbət açdı.¹⁴⁸ Bentli Universitetinin müəllimi, konfliktoloq, erməni əsilli Asbed Kotchikian “Əl-Cəzirə” üçün yazdığı “Dağlıq Qarabağ münaqişəsi yeni regional nizamı sürətləndirir” məqaləsində Türkiyənin və Rusiyanın mövqeyini təhlil etdi.¹⁴⁹ Materialda münaqişənin çoxtərəfli çərçivədən çıxaraq regional müstəviyə keçməsi fikrini əsas götürən və Türkiyənin artan marağını dönə-dönə vurğulayan müəllifin təhlilində açıq şəkildə Azərbaycan və Türkiyəyə münasibətdə qeyri-obyektivlik müşahidə olunur.

Müharibə dövründə **Qərb mətbuatının** müharibəyə, Azərbaycanın apardığı haqq savaşına birtərəfli, qeyri-obyektiv yanaşması diqqət cəkdi. Elə buna görə də Avropa Birliyi və dünyanın digər ölkələri haqqında birliyin rəsmi dillərində onlayn xəbərlər və video şərhlər verən “Euroreporter” Qərb mediasının Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı yanlış məlumatlar sərgiləməsi haqda yazdı. Araşdırmanın müəllifi Filip Joyne Qərb mətbuatının müasir dövrdə balanslı və obyektiv olmasının sual doğurduğundan təəssüfünü gizlətmədi. “Açıq şəkildə tərəfkeş mövqe nümayiş etdirən BBC sentyabrın 30-da verdiyi xəbərdə müharibə başlamazdan əvvəl Türkiyənin nəzarətində olan Suriya ərazilərindən yüzlərlə mızdlunun Qarabağa gətirildiyini yazdı. Ancaq döyüşçülərin birindən messenger vasitəsilə alınan xəbərin doğruluğuna əmin olmadıqları vurğulanır. Yazıda “Fransa 24” kanalının “Observer” proqramında Suriya döyüşçülərinin Azərbaycan tərəfindən döyüşmələri ilə bağlı ermənilərin “Telegram” kanalından götürülmüş videoçarxlar nümayiş etdirməsi də bildirildi.¹⁵⁰

Daha sonra Filip Joyne videoçarxlardakı görüntülərin Suriya üzrə amerikan ekspertlər Lindi Snell və Elizabet Tsurkovun tvitlərindən götürüldüyünə və sözügedən videoların geolokasiyalarının Ermənistan Respublikasının ərazisi olduğuna diqqət cəkdi. Məqalədə dünya mediasının Ermənistan silahlı qüvvələrinin

147 <https://www.aljazeera.com/news/2020/10/10/armenia-azerbaijan-agree-ceasefire-from-midnight-lavrov>

148 <https://www.aljazeera.com/features/2020/10/13/nagorno-karabakh-new-weapons-for-an-old-conflict-spell-danger>

149 <https://www.aljazeera.com/opinions/2020/10/8/nagorno-karabakh-conflict-precipitates-a-new-regional-order>

150 <https://www.euroreporter.co/general/2020/11/10/war-in-karabakh-how-fake-news-appears-on-western-media/>

təcavüzkar hərəkətlərinə göz yumması, Gəncə, Tərtər və Bərdə şəhərlərində dinc azərbaycanlıların qətlə yetirilməsinə biganə qalması da pisləndi.

Qərb mediasının balanslı və obyektiv olmaması BBC-nin 44 günlük fəaliyyətində daha aydın hiss olundu. Bu müddət ərzində müharibə və həqiqətlər haqqında informasiyalar yayılarkən jurnalistikanın qızıl prinsipləri kobud şəkildə pozularaq Qarabağ mübahisəli və ermənilərin çoxluq təşkil etdikləri anklav kimi təqdim edildi. Nümunə kimi Ros Atkinsin oktyabrın 1-də təqdim etdiyi proqramda ABŞ, Rusiya və Fransa'nın təkidlərinə baxmayaraq, hər iki tərəfin "mübahisəli" ərazi olan Qarabağda münaqişəyə son qoymamalarından, məsələnin regional münaqişəyə keçəcəyi narahatlığından danışmasını göstərmək olar.¹⁵¹

Oktyabrın 16-da kanalın beynəlxalq müxbirləri Orla Querin, prodüser Zeynəb Erdim və operator Goktay Koraltanın Bərdədən hazırladıqları reportaj isə müəyyən qədər həqiqətə yaxınlığı ilə seçildi.¹⁵² "Dağlıq Qarabağ: Ermənistan-Azərbaycan "informasiya müharibəsi" adlı məqalədə isə qeyd olunurdu ki, həqiqi informasiyanı əldə etmək çətin olduğundan sosial mediada yayılan xəbərlərə, videolara müraciət olunub, buna görə də çoxlu sayda yanlış xəbərlərə, vaxtı keçmiş materiallara rast gəlinir.¹⁵³

Elə bu ərəfədə BBC-nin Ərəb bürosunun araşdırmalarının birində Azərbaycan sərhədində hərbi məntəqələrin qorunmasının ərəb muzdluya həvalə olunduğu gündəmə gətirildi.¹⁵⁴ Həmçinin, məşhur "Arma 3" hərbi oyununun videogörüntülərindən də yanlış olaraq Qarabağ müharibəsinin kadrları kimi Facebook, Twitter, YouTube, TikTok şəbəkələrində istifadə olundu. Məqalədə sosial platformaların azərbaycanlılar və ermənilər üçün mübarizə meydanına çevrildiyinə diqqət çəkildi.

Avstraliyada yerləşən Beynəlxalq Kibersiyasət Mərkəzinin hesabatına istinad edən müəllif sosial şəbəkələrdə qeyri-real istifadəçilərin şübhəli aktivliyinin müəyyən olunduğunu, Facebookda tənqidi rəy bildirən 584 hesab, 7906 səhifə, Instagramda isə 447 hesabın bağlandığını fakt olaraq göstədi. BBC-nin monitoring qrupunun üzvləri Con Xoran və Armen Şahbazyanın hazırladığı hesabat sübut etdi ki, müxtəlif media təşkilatlarında çalışan erməni əsilli əməkdaşlar məlumatların təhrif olunmasına, əsl həqiqətin gizlədilməsinə birbaşa təsir edir.

Noyabrın 8-də BBC-nin saytında dərc olunan digər bir yazı Azərbaycan üçün tarixi əhəmiyyət daşıyan Şuşa şəhərinin işğaldan azad olunması ilə bağlı oldu. Yazıda Şuşada 1980-1990-cı illərdə daha çox azərbaycanlıların yaşaması, müha-

151 <https://www.bbc.com/news/av/world-europe-54333089>

152 <https://www.bbc.com/news/av/world-europe-54333089>

153 <https://www.bbc.com/news/world-europe-54614392>

154 <https://www.bbc.com/arabic/middleeast-54346711>

ribə nəticəsində yüz minlərlə insanın öz doğma dədə-baba ocaqlarından didərgin düşməsi ilə bağlı həqiqətlər yer aldı.¹⁵⁵

44 günlük müharibə zamanı münaqişənin təsvirində ən radikal mövqeni Røyters İnformasiya agentliyi nümayiş etdirdi. Agentlik, bir qayda olaraq, xəbərlərində Qarabağı Azərbaycandan ayrı tərəf kimi təqdim edir, bir çox qərəzli informasiya yayırdı. Røytersin sentyabrın 28-də “Qarabağ Azəri qüvvələri ilə döyüşlərdə öldürülən daha 28 əsgərinin olduğunu söyləyir”,¹⁵⁶ oktyabrın 2-də “Dağlıq Qarabağ Müdafiə Nazirliyi daha 54 hərbi itki haqqında xəbər verir”,¹⁵⁷ oktyabrın 14-də “Azərbaycan Prezidenti Azərbaycanın Dağlıq Qarabağdakı hərbi əməliyyatları davam etdirdiyini söylədi”,¹⁵⁸ “Ermənistanın baş naziri Paşinyan deyir ki, Azərbaycanın bütün Dağlıq Qarabağı işğal etmək fikri var”¹⁵⁹ başlıqlı xəbərlərini buna sübut kimi göstərmək olar

Fransanın “Le Mond” qəzeti isə əməkdaşları Şarl Rafael və Alan Kavalın Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən gülləbaran edilmələri barədə məlumat yaymaqla Azərbaycanı Cenevrə Konvensiyasının prinsiplərini pozmaqda, münaqişə bölgəsində obyektiv araşdırma aparan jurnalistləri atəşə tutmaqda ittiham etdi.¹⁶⁰ Beynəlxalq humanitar hüququ, konkret olaraq, BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1738 (2006) və 2222 (2015) sayılı qətnamələrini pozan rəsmi Yerevan və “Le Mond” qəzetinin əməkdaşları bu yalan məlumatı tirajlamaqdan çəkinmədi. Lakin hər iki tərəf unuttu ki, silahlı qarşıdurmalar da jurnalistlər mülki insanlar kimi təsnif edilir və belə olduğundan mülki statuslarına mənfi təsir göstərən heç bir hərəkətə yol verməmək şərti ilə mülki vətəndaşlara şamil olunan müdafiə ilə təmin edilməlidirlər.

Bununla yanaşı, sözügedən qətnamələr silahlı qarşıdurmalar bölgəsində fəaliyyət göstərən jurnalistlərin öhdəliklərini də qeyd edir. Jurnalistlərin dövlətlərin siyasi müstəqilliyinə, suveren bərabərliyinə və ərazi bütövlüyünə hörmət göstərmələri tələb edilir, onların qarşı tərəflərdən birinin əlində alət olmaları qınanılır. Qətnamələrdə daha sonra göstərilir ki, jurnalistləri silahlı qarşıdurma bölgəsində fəaliyyət üçün akkreditasiya edən, onların səfərini təşkil edən ölkə jurnalistlərin təhlükəsizliyinə təminat da verməli, təhlükəsiz fəaliyyətlərini təmin etməlidir. “Le Mond” qəzeti hər iki qətnamənin tələblərini bilərəkdən pozaraq jurnalistlərdən tənqidat aləti kimi istifadə edilməsinə şüurlu şəkildə şərait yaratdı. İşğal altın-

155 <https://www.bbc.com/news/world-europe-54862180>

156 <https://www.reuters.com/article/us-armenia-azerbaijan-karabakh-toll-idUSKBN26J1PR>

157 <https://www.reuters.com/article/uk-armenia-azerbaijan-nagorno-karabakh-c-idUKKBN26N0UA>

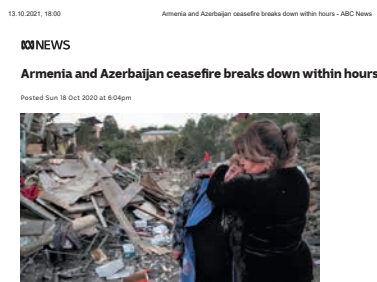
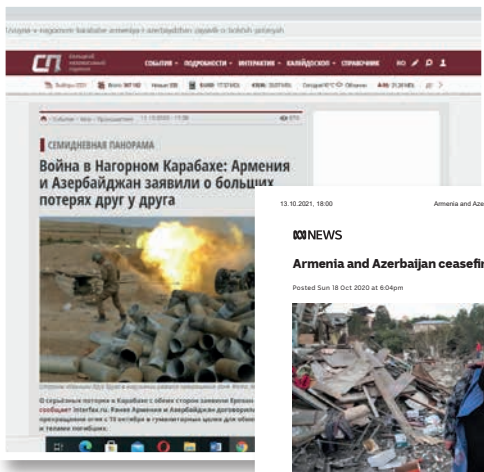
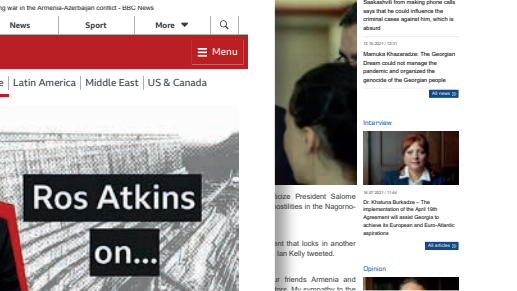
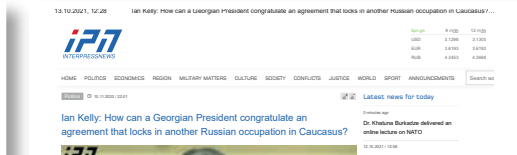
158 <https://www.reuters.com/article/armenia-azerbaijan-karabakh-int-idUSKBN26Z10Y>

159 <https://www.reuters.com/article/idUSKBN2761SZ>

160 https://www.lemonde.fr/international/article/2020/10/02/deux-journalistes-du-monde-blesses-dans-le-haut-karabakh_6054475_3210.html

"Son hadisələr aydın olarlar qışdırıldı ki, "Bosforunluğu" müharibəyə müdaxilə deyil, bələ ki, onun s...
InterPress-ə yazıb verli ki, bu barədə Əliyevdən Baş nazir Əliyevlə Kraliçin Məclis...
Düən söhbətinə görə, Azərbaycan və Ermənistan arasında baş verən hərbi Əliyevdən...
"Bosfor", bu hadisə edir ki, bu, daha geniş bir dəniz bölgəsi üçün də risk deyir. "Kraliçin...
"Bosfor"un dənizə çıxarılması və onunun verilməsi müqaviləsi deyirdi. Bu hadisə, bu da ya da...
Əliyevdən üçün qışdırıldı ki, Əliyevdən Azərbaycan və Ermənistan arasında Əliyevdən...
"Bu yeni zamanda qışdırıldı ki, Əliyevdən dənizə çıxarılması və onunun verilməsi müqaviləsi...
grupu bələdli ki qışdırıldı ki, Əliyevdən dənizə çıxarılması və onunun verilməsi müqaviləsi...
Bizimlə əlaqə saxlayın
Dəniz

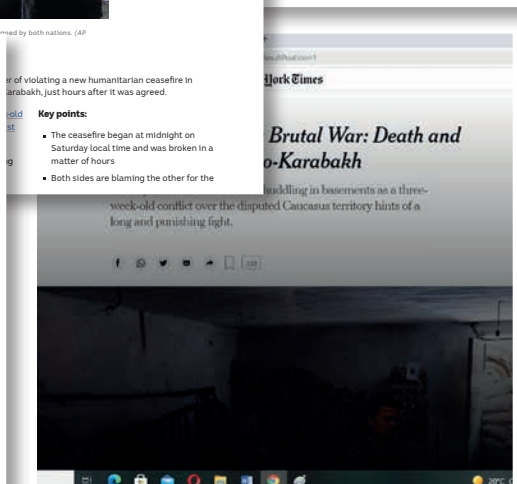
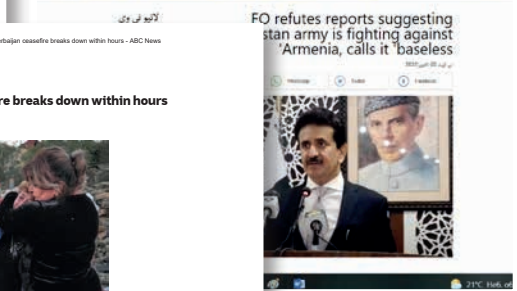

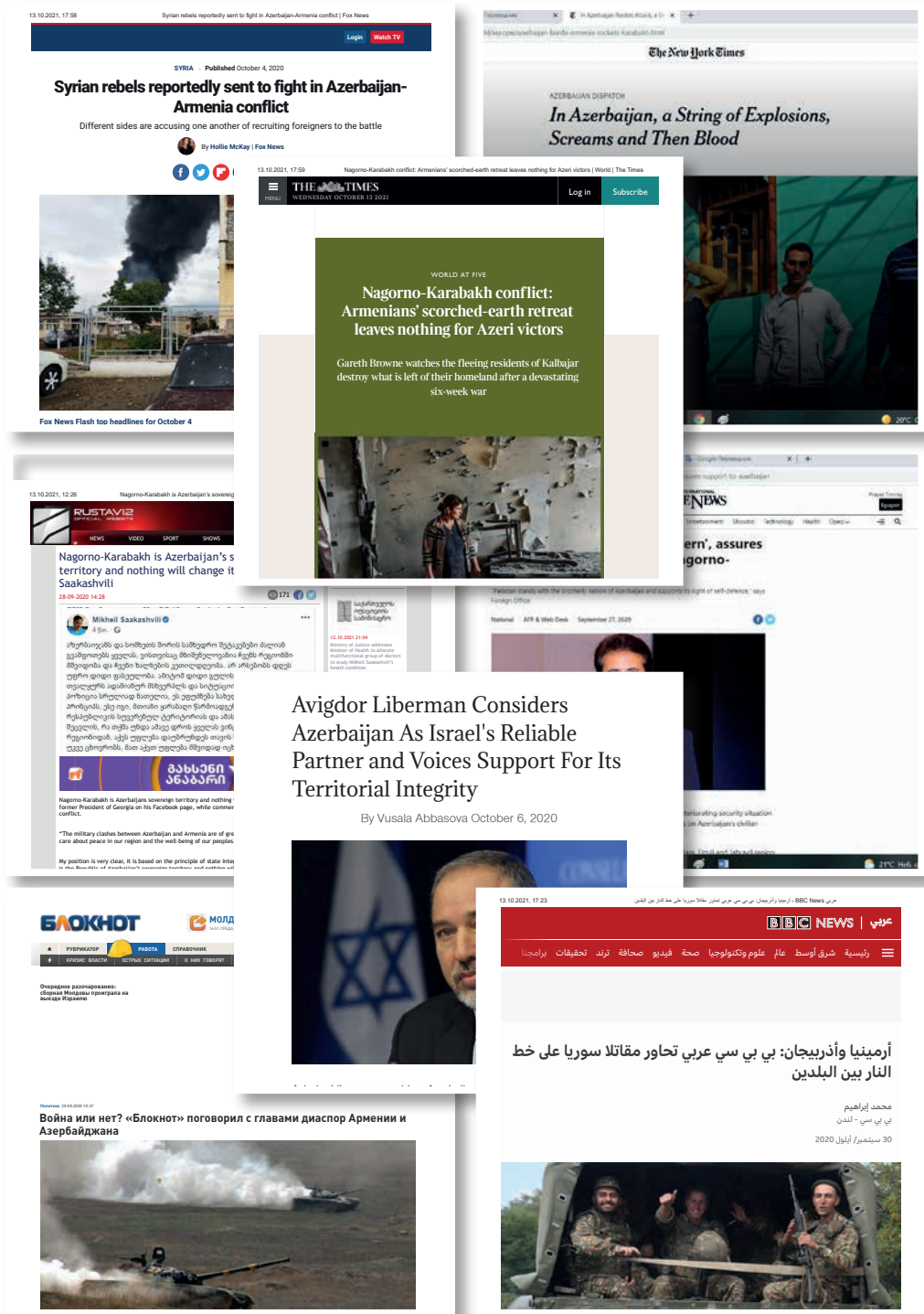
The new ceasefire was broken only 18 hours after being signed by both nations. (AP)

What role is Russia playing in the Nagorno-Karabakh conflict?

Moscow sells weapons to both Armenia and Azerbaijan but has also led attempts for the battling sides to put down their arms.

da olsa da, beynəlxalq səviyyədə Azərbaycan ərazisi kimi tanınan Qarabağa səfər edən “Le Mond” qəzetinin əməkdaşları Azərbaycanda akkreditasiyadan keçməli, fəaliyyətlərini rəsmi Bakı ilə əlaqələndirməli idilər. Yəni BMT qətnamələrində göstəriləyi kimi, Azərbaycanın suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə hörmətlə yanaşılmalı idi.

“Le Mond” qəzetinin müxbirlərini bilərəkdən atəş nöqtəsinə gətirib, təhlükəsizlik prinsiplərini pozaraq, onları ön xəttə çıxaran Ermənistanın məqsədi qəzet əməkdaşlarının həyatları bahasına olsa belə, Azərbaycan haqqında mənfi rəy yaratmaq idi. Əslində “Le Mond” qəzetinin rəhbərliyi peşəkar davranmalı, belə təxribatlarda alət olmamalı idi. Qəzet bu mənada Ermənistanın təxribatçı addımlarında, informasiya manipulyasiyalarında rol alaraq jurnalistika prinsiplərini kobud şəkildə pozdu. Ümumiyyətlə, vurğulamaq lazımdır ki, 44 gün ərzində Fransa dövlətinin müharibəyə münasibətdə sərgilədiyi qərəzli mövqe TF1 TV istisna olmaqla, fransız media orqanlarının əksəriyyətinin kontentində də hiss edildi.

Fransanın TF1 TV kanalının “Saat 20:00” xəbərlər proqramında Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı həqiqətlərə söykənən reportaj yayımlandı. Efirdən dərhal sonra erməni icması sosial şəbəkələrdə TF1 kanalına və reportajı hazırlayan jurnalist Liza Budula qarşı kütləvi təhqir və təhdid kampaniyaları başlatdı. Fransa Erməni Təşkilatları Şurasının həmsədri Papazyan TF1-ə qarşı kütləvi etiraza çağırış etdi. Erməni şovinistlər hətta jurnalisti ölüm-lə hədələdilər. Nəticədə TF1 telekanalı adıçəkilən materialı öz saytından silməyə məcbur oldu. Bu, “erməni şəbəkəsi”nin Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında faktları təhrif etdirməsinin, demokratik prinsipləri kobud şəkildə pozmasının, fəaliyyətlərində terrora, təzyiq və təhdidə, qeyri-sivil vasitələrə üstünlük verməsinə, transsərhəd KİV-i hansı vasitələrlə öz oyunlarına alət etməsini göstərən bariz bir nümunədir. Həm də yüzlərlə, minlərlə nümunədən biri...

TF1 telekanalı ilə yanaşı, 44 günlük müharibə dövründə **İtaliyanın** “La Repubblica”, **ABŞ-in** “Nyu York Tayms” qəzetlərinin əməkdaşları da müharibə barədə yaydıqları obyektiv informasiyalara görə erməni diasporunun təzyiq və təhdidlərinə məruz qaldılar. Jurnalistlərə yönəlmiş təhdidlər o qədər qabardı ki, bir çox beynəlxalq təşkilatlar, o cümlədən, “Sərhədsiz Reportyorlar Təşkilatı”, “Avropa Jurnalistlər Federasiyası” və “Beynəlxalq Jurnalistlər Federasiyası” bu faktı, jurnalistlərə yönəlmiş təzyiq və təhdidləri pisləyən bəyanatlar yaydı.

Dünyanın ən böyük transmilli media orqanlarından olan “Nyu York Tayms” qəzetində Qarabağa bağlı yazıların əksəriyyətinin müəllifi xarici ölkələr, əsasən də Rusiya üzrə müxbir Endryu Kramer oldu. Müharibənin ilk günündə yayımla-

nan “Ermənistanla Azərbaycan arasındakı mübarizə daha böyük güclərin cəlb olunması riski ilə bağlıdır” adlı geniş araşdırma yazısında hər iki tərəfin mövqeyi bildirilməklə, bir çox digər məqamlar açıqlanmaqla müəyyən qədər obyektiv yanaşma ortaya qoyuldu.¹⁶¹

Müəllif “Ermənistan və Azərbaycan: münaqişənin izahı” adlı digər yazısında da problemə hərtərəfli yanaşdı, üç dəfə reallaşdırılmayan uğursuz sülh danışıqları, şəhərlərin qadağan olunmuş silahlarla bombalanması və s. məsələlər geniş işıqlandırıldı.¹⁶²

Müharibə bölgəsinə gələn jurnalist Anton Troyanovski “Nyu York Tayms” üçün Qarabağ münaqişəsi ilə əlaqədar bir neçə araşdırma yazısı hazırladı. “Ermənistanla Azərbaycan arasında atəşkəsdən sonra qısa mücadilə işləri” sərlövhəli yazıda Moskvada imzalanmış atəşkəs danışıqlarından sonra Azərbaycanın artilleriya, pilotsuz uçuş aparatı, səngər mübarizəsi ilə ilk hücumu başlaması haqqında məlumatlara yer verildi.¹⁶³ Daha çox anklav adlandırılan Xankəndinin atəşə tutulması, sivilələrin həlak olması, Qarabağın beynəlxalq konvensiyalara görə, Azərbaycanın ərazisi olması, ancaq torpaqların geri qaytarılmasından sonra etnik ermənilərin məhv olacağı məsələləri ilə bağlı ziddiyyətli və yanlış fikirlər də burada özünə yer tapdı. Məqalədə eyni zamanda cəbhə xəttinə yaxın rayonların, Tərtərin, Bərdənin atəşə tutulması, Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramovun və Beynəlxalq Böhran Qrupunun təhlilçisi Zaur Şiriyevin fikirlərinə də yer verildi. Müəllifin oktyabrın 13-də yayımlanan “Dağlıq Qarabağın duel tərəfləri üçün birgə yaşamaq mümkün deyil”¹⁶⁴ adlı araşdırma yazısında, birtərəfli olaraq, əsasən, erməni sakinlərdən müsahibələr alınsa da, bəzi obyektiv məqamlara da toxunuldu. Yazıda münaqişənin tarixinə nəzər salan Anton Troyanovski milyonlarla azərbaycanlının Ermənistandan və Qarabağdan didərgin salınmalarının Azərbaycan üçün milli faciə olduğunu diqqətə çatdırdı.

Oktyabrın 18-də yayımlanan “Dəhşətli müharibənin ön xəttində: Dağlıq Qarabağdakı ölüm və ümitsizlik”¹⁶⁵ məqaləsində isə bəzi məsələlərə qərəzli yanaşmalar müşahidə olundu. Azərbaycanın müharibəyə başqa ölkələrdən kütlə-

161 Fighting Between Armenia and Azerbaijan Risks Drawing in Bigger Powers <https://www.nytimes.com/2020/09/28/world/asia/azerbaijan-armenia-nagorno-karabakh.html?searchResultPosition=19>

162 <https://www.nytimes.com/article/armenian-azerbaijanconflict.html?action=click&module=RelatedLinks&pgtype=Article>

163 <https://www.nytimes.com/2020/10/10/world/europe/armenia-azerbaijan-nagorno-karabakh.html?searchResultPosition=13>

164 For Nagorno-Karabakh's Dueling Sides, Living Together Is 'Impossible' <https://www.nytimes.com/2020/10/13/world/europe/armenia-azerbaijan-nagorno-karabakh.html>

165 At Front Lines of a Brutal War: Death and Despair in Nagorno-Karabakh <https://www.nytimes.com/2020/10/18/world/europe/Nagorno-Karabakh-war-Armenia-Azerbaijan.html?searchResultPosition=1>

vi surətdə “döyüşçü” cəlb edərək Qarabağ ərazilərini “işğal” etməsindən, müharibədə döyüşən erməni hərbcilərinin “qəhrəmanlıqlarından”, Şuşada, Xankəndidə çətin şəraitdə yaşayan erməni ailələrdən və onların müharibədə həlak olan övladlarından bəhs olundu.

“New York Times” qəzetinin müharibə zonasına ezam olunmuş müxbiri Karlotta Gol isə “Azərbaycanda bir sıra partlayışlar, qışqırıqlar və ardınca qan” başlıqlı reportajında Bərdə şəhərinə atılan qadağan olunmuş ballistik raketlər nəticəsində 21 nəfərin ölməsi, 70 nəfərin yaralanması haqqında geniş məlumat verdi, bombardmandan zərər çəkən dəhşət içində olan insanlardan müsahibələr əsasında erməni terrorundan əziyyət çəkənləri göstərə bildi.¹⁶⁶

Ümumiyyətlə, ABŞ-ın CNN, “Nyu York Tayms”, “Vaşinqton Post” da daxil olmaqla böyük media orqanları 44 günlük Vətən müharibəsinin əks olunmasında Fransa və Rusiya media orqanlarından fərqli olaraq, müəyyən qədər obyektiv və balanslı mövqe nümayiş etdirdi.

“Nyu York Tayms”, CNN, MSN, “Teleqraf”, “Los Angeles Tayms” və digər nüfuzlu media orqanlarında uzun müddət çalışan Mansur Mirovalev telekanalın saytında təqdim etdiyi “Dağlıq Qarabağ münaqişəsində Rusiyanın oynadığı rol nədir” adlı yazısında tarixə ekskursiya etdi, Rusiyanın məqsədini və rolunu araşdırdı.¹⁶⁷ Müəllif hər iki tərəfdən olan siyasi təhlilçilərin (Emil Mustafayev və Boris Navasardyan) və digər beynəlxalq təşkilatlarda çalışan politoloqların fikirlərini öyrəndi, eyni zamanda Türkiyənin də bölgədəki mövqeyini izah etməyə çalışdı. Xankəndiyə səfər edən Neil Hauer “Dağlıq Qarabağ: Sirenlər, top atəşi və Stepanakertdəki sığınacaqlar” adlı reportajında¹⁶⁸ orada yaşayan erməni əhalisinin vəziyyətini təsvir etdi, erməni ailələrdən müsahibələr aldı.

Vətən müharibəsi ərəfəsində dünyanın ən böyük informasiya agentliklərindən olan **Assoşieyted Press**, əsasən Ermənistanın mövqeyini müdafiə etməsi ilə yadda qaldı. Avet Demoryanın yazılarında Ermənistanın sülh tərəfdarı olması, Türkiyənin dəstək olduğu Azərbaycanın mövqeyinin isə Qarabağın separatçı qüvvələrdən tam azad olunması olduğu vurğulandı. Müəllifin “Dörd həftəlik münaqişədə yeni atəşkəş” adlı araşdırma yazısında ABŞ-da imzalanan üçtərəfli atəşkəs razılaşmasından söz açıldı.¹⁶⁹ Burada Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın Azərbaycanla danışıqlarda qarşı tərəfi “qeyri-konstruktiv” mövqe

166 In Azerbaijan, a String of Explosions, Screams and Then Blood <https://www.nytimes.com/2020/10/28/world/europe/azerbaijan-barda-armenia-rockets-karabakh.html>

167 What role is Russia playing in the Nagorno-Karabakh conflict? <https://www.aljazeera.com/news/2020/10/19/is-russia-reduced-to-a-secondary-role-in-nagorno-karabakh>

168 Nagorno-Karabakh: Sirens, shelling and shelters in Stepanakert <https://www.aljazeera.com/news/2020/10/16/nagorno-karabakh-sirens-shelling-and-shelters-in-stepanakert>

169 New cease-fire announced in 4-week Nagorno-Karabakh conflict <https://apnews.com/article/europe-azerbaijan-armenia-b1b5fb6c9be19231155b06b811b5e398>

tutmaqda günahlandırması və Ermənistanın hər hansı bir güzəştə getməyə hazır olduğu halda, Azərbaycanın yeni tələblər, yeni şərtlər gündəmə gətirdiyi də vurğulandı.

Euronews informasiya kanalı da gündəlik olaraq münaqişə haqqında məlumat verdi, saytında isə mütəmadi olaraq araşdırma xarakterli yazılar təqdim etdi. Müharibənin ilk günündə **Frans-Press** agentliyi ilə birgə yayımladığı “Dağlıq Qarabağ: Azərbaycanla Ermənistan arasında atışma gücləndikcə onlarla insan öldürülür” başlıqlı yazı ABŞ, Fransa, Rusiya, Kanada və digər ölkələrin münaqişədən narahat olduqları, tərəfləri atəşkəsə çağırımları və ATƏT-in Minsk qrupu çərçivəsində həlli yolu haqqında oldu.¹⁷⁰ “Dağlıq Qarabağ: Ermənistan və Azərbaycan gücləri arasında nəyə görə şiddət partlayışı yaşandı?” adlı geniş araşdırmada ümumi xarakterli obyektiv yanaşmalar, münaqişənin Cənubi Qafqazda ümumi vəziyyətə mənfi təsiri, beynəlxalq xarici qüvvələrin, əsasən də Rusiyanın bölgədə marağı ekspertlərin fikirləri əsasında ortaya qoyuldu.¹⁷¹ “Euronews”ün təqim etdiyi “Dağlıq Qarabağ: Fransa, Rusiya, ABŞ zorakılığın “təhlükəli şəkildə böyüməsini” qınayır”,¹⁷² “Avropa həftəsi: Dağlıq Qarabağ münaqişəsi və qanunun aliliyinin müzakirəsi”,¹⁷³ “Azərbaycan qüvvələri Dağlıq Qarabağdakı strateji bəndini geri aldı”¹⁷⁴ başlıqlı məqalələr də ümumi xarakterli yanaşmalardan ibarət oldu. Təhlillərdə və yanaşmalarda təhrif olunmuş nüanslara yol verilmədi.

Dünya gündəmini müəyyən edən ABŞ-ın nəhəng **CNN** kanalı da 44 günlük müharibəyə geniş yer ayırdı. Kanal “Ermənistanla Azərbaycan arasında mübahisəli bölgəyə görə qarşıdurmalar başlayır”, “Ermənistan və Azərbaycan mübahisəli bir bölgə üstündə toqquşur. Bilməli olduğunuz şey budur” başlıqlı araşdırmalarında münaqişə ilə bağlı hər iki tərəfin mövqeyini ortaya qoydu, ancaq təəssüf ki, Qarabağ mübahisəli ərazi kimi təqdim edilərək “Artsax” adlandırıldı.¹⁷⁵ Eyni zamanda, kanalın araşdırmasında hələ Ermənistan rəsmilərinin etiraf etmə-

170 Nagorno-Karabakh: Dozens killed as flare-up between Azerbaijan and Armenia intensifies <https://www.euronews.com/2020/09/29/nagorno-karabakh-dozens-killed-as-flare-up-between-azerbaijan-and-armenia-intensifies>

171 Nagorno-Karabakh: Why has there been a flare-up of violence between Armenian and Azerbaijani forces? <https://www.euronews.com/2020/09/30/nagorno-karabakh-why-has-there-been-a-flare-up-of-violence>

172 France, U.S. and Russia to meet on Nagorno-Karabakh amid fears of regional war <https://www.reuters.com/article/armenia-azerbaijan-int-idUSKBN26S1A5>

173 Europe's week: Nagorno-Karabakh conflict and rule of law dispute <https://www.euronews.com/2020/10/09/europe-s-week-nagorno-karabakh-conflict-deepens-and-the-rule-of-law-dispute-continues>

174 Azerbaijani forces recapture strategic dam in Nagorno-Karabakh <https://www.euronews.com/2020/10/27/azerbaijani-forces-recapture-strategic-dam-in-nagorno-karabakh>

175 Clashes break out between Armenia and Azerbaijan over disputed region <https://edition.cnn.com/2020/09/27/europe/armenia-azerbaijan-tensions-nagorno-karabakh-intl/index.html>

dikləri halda, Qarabağın bir sıra ərazilərinin işğaldan azad olunması barədə məlumat verildi. Təəssüf ki, "Suriya mənşəli üsyançılar Azərbaycan və Ermənistan arasındakı qarşıdurmada döyüşməyə cəlb olunurlar" adlı materialda CNN əməkdaşının Türkiyənin dəstəklədiyi Suriyanın Milli Ordusunun əsgərlərindən biri ilə görüşməsinə gündəmin mövzusunə çevirdi. Yazıda onun Azərbaycana səyahət etdiyi və könüllülərin Suriya-Türkiyə sərhədi yaxınlığındakı Houar Kilis bölgəsində dayanacaqda bir yerə toplandığı, Qarabağda döyüşmək üçün ümumən 1000 döyüşçünün qeydiyyatdan keçdiyi kimi cəfəng fikirlər yer aldı.¹⁷⁶ Qeyd edək ki, yazının həmmüəllifləri İstanbul bürosundan Gul Tuysuz, Kardobadan Tim Lister və Yerusəlimdən Karem Kadlerdir.

Oktyabrın 3-də İstanbuldan Arzu Qeybullu və Ermənistandan Aren Melikyanın hazırladığı "Azərbaycan Prezidenti Ermənistana deyir ki, torpağımızı tərk et və müharibə bitsin" sərlövhəli yazıda da oxşar iddia irəli sürüldü.¹⁷⁷ Prezident İlham Əliyevin "Əl-Cəzirə" telekanalına verdiyi müsahibəsindəki Fransa Prezidenti Emmanuel Makronun bu iddianı sübut etməsinin vacib olduğu fikri də buraya əlavə olundu. "Rusiya Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsini dayandırmağa qadir olan yeganə ölkədir. Qalxacaq mı və bunu edəcək mi?" başlıqlı yazıda isə müəllif Nik Paton Volş Rusiya-Türkiyə münasibətləri, Nikol Paşinyanın Avropa İttifaqına yaxınlaşması, Türkiyənin aktiv mövqeyini araşdırdı.¹⁷⁸

Oktyabrın 5-dən sonra yayımlanan yazılar daha çox Azərbaycanda Gəncə, Bərdə və Tərtərə edilən hücumlar, dinc sakinlər arasında ölənlərin və çoxlu sayda yaralıların olması, BMT-nin insan hüquqları üzrə ali komissarı Mişel Baçeletin də bunu təsdiq etməsi, Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi Hikmət Hacıyevin müharibə cinayətləri haqqında verdiyi məlumatlar, Türkiyənin Yaxın Şərqdə artan nüfuzu, İranın mövqeyi, atəşkəs bəyanatları və onlara əməl olunmaması haqqında oldu. Eyni zamanda "CNN"-in məşhur aparıcısı Kristian Amanpur ABŞ-ın NATO-dakı keçmiş səfiri İvo Dalderlə və Ermənistanın keçmiş xarici işlər naziri Zohrab Mnatsakanyanla müsahibədə münaqişəni müzakirəyə çıxardı.¹⁷⁹

"Foks Nyus" da oktyabrın 4-də yayımladığı materialda suriyalı üsyançıların Azərbaycan-Ermənistan münaqişəsində döyüşməyə göndərildiyi barədə məlu-

176 Rebels from Syria recruited to fight in conflict between Azerbaijan and Armenia, source says <https://edition.cnn.com/2020/10/01/middleeast/azerbaijan-armenia-syrian-rebels-intl/index.html>

177 President of Azerbaijan tells Armenia to 'leave our territory, and then, the war will stop' <https://edition.cnn.com/2020/10/03/asia/azerbaijan-armenia-president-intl/index.html>

178 Russia is the only country able to stop the Armenia-Azerbaijan conflict. Will it step up and do so? <https://edition.cnn.com/2020/10/05/europe/russia-armenia-azerbaijan-conflict-analysis-intl/index.html>

179 <https://www.youtube.com/watch?v=0iqqMKoqZSE>

mat yaydı. Eyni zamanda, media qurumu tərəflərin biri-birlərini xariciləri döyüşə cəlb etməkdə günahlandırmasını tirajladı.¹⁸⁰

“Tayms” qəzetinin 26 noyabr sayında isə 6 həftəlik savaştan sonra Kəlbəcərdə yaşayan ermənilərin rayonu tərk edərkən buranı məhv etməsi mənsəyə çıxarıldı: “Kəlbəcərdə süni şəkildə məskunlaşdırılan ermənilər rayonu tərk edərkən kütləvi şəkildə evləri yandırır, ev heyvanlarını öldürür, ağacları vəhşiliklə kəsirdilər.”¹⁸¹ Ermənilərin bu vəhşiliyi həmin günlərdə dünya mediasının əsas mövzusunə çevrildi.

“ABC nyus”un saytında oktyabrın 18-də Ermənistan və Azərbaycan arasındakı atəşkəsin saatlar sonra pozulması barədə fotolar paylaşıldı.¹⁸² “Vaşinqton Post” isə oktyabrın 22-də Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramovun Gəncəyə raket hücumundan bəhs olunan məqaləsini dərc etdi.¹⁸³ “CNBC” əldə olunan atəşkəsin pozulduğunu, bu döyüşlərin 1990-cı illərdən bəri bölgədə baş vermiş ən şiddətli döyüş olduğunu baş xəbər etdi. Bu ərazilərin beynəlxalq səviyyədə Azərbaycanın bir hissəsi kimi tanındığı, lakin burada etnik ermənilərin məskunlaşdığı diqqətə çatdırıldı.¹⁸⁴

ABŞ-ın qeyd etdiyimiz media vasitələrinin müharibə ilə bağlı yazılarının təhlili onu göstərir ki, onlar hər iki tərəfin mövqeyini araşdıraraq mövcud vəziyyətlə bağlı obyektiv münasibət nümayiş etdirlərsə də, heç bir media orqanında Qarabağın tarixi Azərbaycan torpağı olması reallığı qəbul edilmədi.

Göründüyü kimi, transsərhəd media qurumlarının sözügedən mövzusunun əsl mahiyyətinə yanaşmaları fərqlidir. Müxtəliflik özünü həm yayımlanan məqalələrin məzmununda, həm də peşəkarlıq prinsiplərinin ziddinə olaraq münafişədə tərəf tutmaqda, “rol almaqda” göstərir. Bu baxımdan beynəlxalq KİV-in “44 günlük müharibə”yə yanaşmalarını iki qrup üzrə təsnifatlandırmaq olar:

– Hadisələrə informativ yanaşanlar, münafişə barədə obyektiv, qərəzsiz informasiya yayanlar;

– Münafişədə tərəf tutanlar, qeyri-obyektiv, qərəzli informasiya hazırlayanlar.

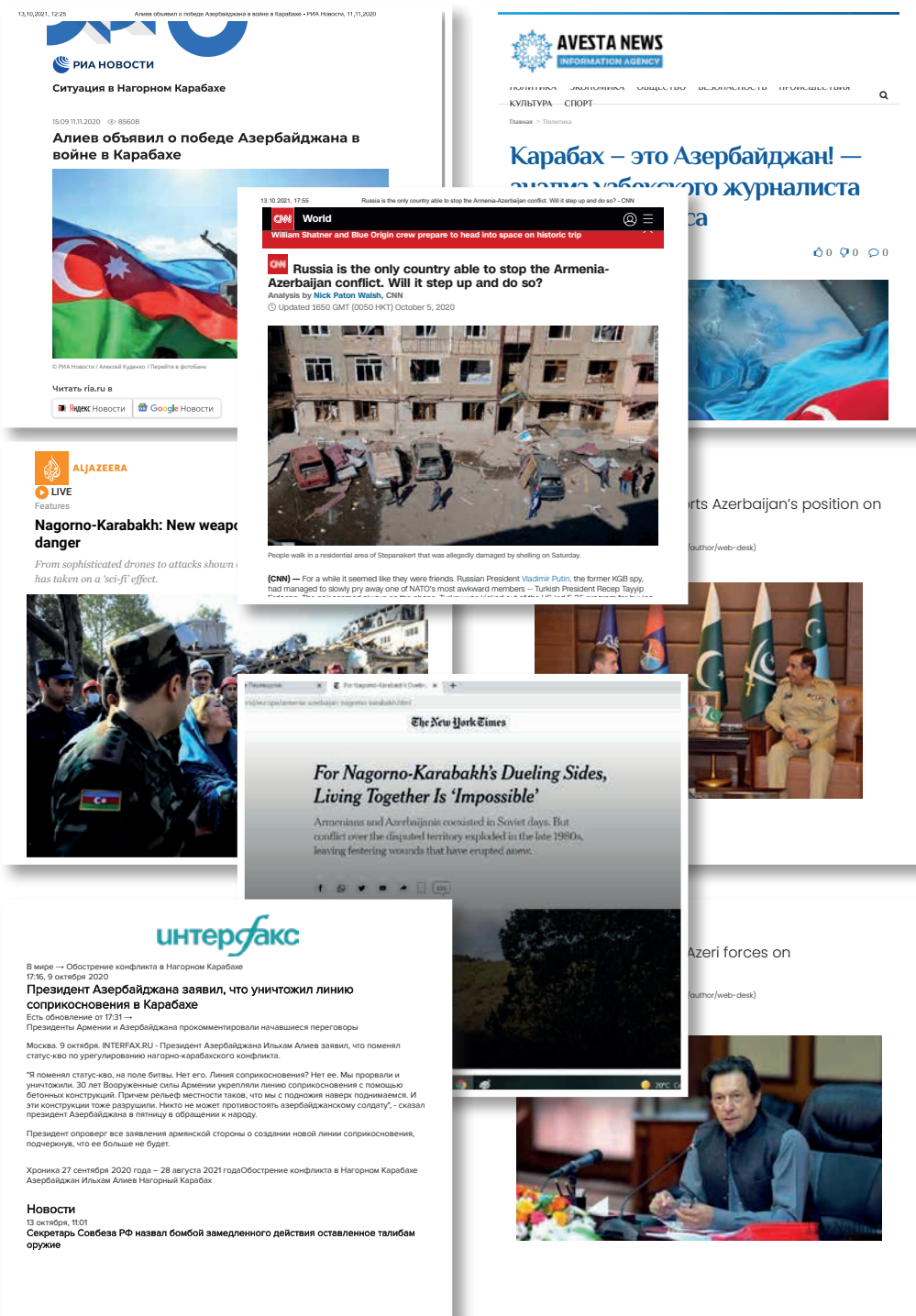
180 Syrian rebels reportedly sent to fight in Azerbaijan-Armenia conflict <https://www.foxnews.com/world/are-syrian-rebels-dying-azerbaijan-armenian-conflict>

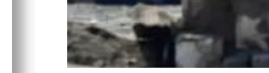
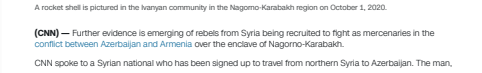
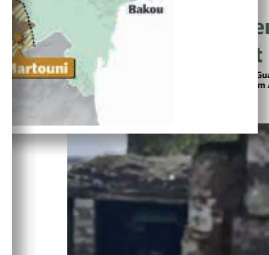
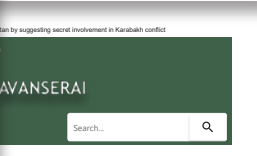
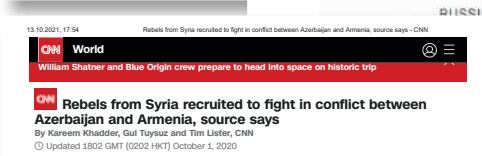
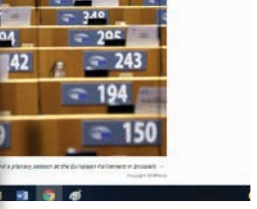
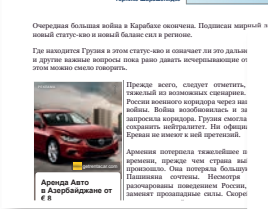
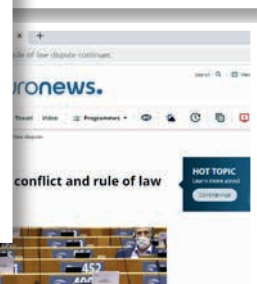
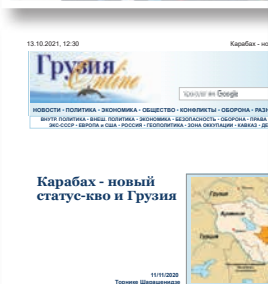
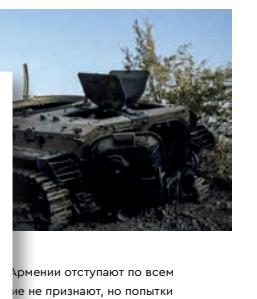
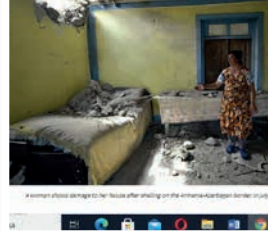
181 Nagorno-Karabakh conflict: Armenians’ scorched-earth retreat leaves nothing for Azeri victors <https://www.thetimes.co.uk/article/nagorno-karabakh-conflict-armenians-scorched-earth-retreat-leaves-nothing-for-azeri-victors-gx25br9wh>

182 Armenia and Azerbaijan ceasefire breaks down within hours <https://www.abc.net.au/news/2020-10-19/armenia-and-azerbaijan-accuse-each-other-of-violating-ceasefire/12780512>

183 Nagorno-Karabakh is part of Azerbaijan. On that basis, war with Armenia can be ended <https://www.washingtontimes.com/news/2020/oct/22/nagorno-karabakh-is-part-of-azerbaijan-on-that-basis/>

184 <https://www.cnn.com/2020/10/17/armenia-and-azerbaijan-agree-to-new-nagorno-karabakh-ceasefire.html>

Ümumiyyətlə isə, qeyd etməliyik ki, 44 günlük Vətən müharibəsi həmin günlərdə demək olar ki, dünya kütləvi informasiya vasitələrinin əsas diqqət mərkəzində oldu. Peşəkar ənənəvi media qurumlarında, həmçinin, onlayn informasiya resurslarında yayımlanan, həcmli və oxunaqlı məqalələrin axtarılıb tapılması üzrə ixtisaslaşmış internet axtarış alətləri, xüsusilə, "Google scholar"-a istinad etsək, görərik ki, 44 gün müddətində dünyanın ayrı-ayrı ölkələrində fəaliyyət göstərən nüfuzlu kütləvi informasiya vasitələri mövzuya xüsusi diqqət göstərmişdir. 44 gün ərzində müharibə ilə bağlı xəbərlər 200-ə yaxın transsərhəd media qurumunda işıqlandırılmış, müharibə müxtəlif kontekstlərdən şərh edilmişdir. Yayımlanmış məqalə və reportajların sayı 500-dən çoxdur.

Bu media orqanları auditoriyalarına, tirajlarına, etibarlılıq səviyyələrinə görə fərqlidir. Bloqlarda, sosial şəbəkə platformalarında tirajlanan informasiyaların sayı isə 10 minlərlə ölçülür. Ona görə də qısa müddətli Qarabağ müharibəsini işıqlandıran 200-ə yaxın transsərhəd media qurumunun kəmiyyəti ilə yanaşı, keyfiyyəti də diqqət çəkir. Dünyanın ayrı-ayrı ölkələrində fəaliyyət göstərən, müharibəni işıqlandıran media orqanlarının bir qismi lokal səviyyəlidirsə, əksəriyyəti transmilli statuslu, dünya ictimai fikrinə təsir göstərə bilən kütləvi informasiya vasitələridir.

"Google scholar" göstərir ki, BBC, CNN, "Doytşe Velle" (DW), "Vaşinqton Post", "Nyu York Tayms", "Frans 24", "Röyters", "Qardian", "Blumberq", "Əl-Cəzirə", "Uol Strit Journal", "Euronews TV", "TRT Vorld", "Rəşə Tudey", TASS və digər nüfuzlu, qlobal miqyasda ictimai rəy formalaşdırıcı transmilli media orqanları mövzunu daim gündəmdə saxlamışdır. Adıçəkilən transmilli media qurumlarının əksəriyyəti 44 günlük müharibə mövzusunə dəfələrlə müraciət etmişdir. Məsələn, "Euronews" TV hadisələrlə bağlı təqribən 40-a yaxın xəbər, məqalə və reportaj, "BBC News" 9 məqalə və reportaj, "TRT Haber" təqribən 100-ə yaxın məqalə və reportaj yayımlamışdır. Statistik göstəricilər bunu deməyə əsas verir ki, İkinci Qarabağ müharibəsi dünya mediasının əsas diqqət mərkəzində olmuş və aparıcı mövzuya çevrilmişdir.

Qərb, Rusiya, Türkiyə, Orta Asiya və digər qonşu dövlətlərin media vasitələrində 44 günlük Vətən müharibəsi ilə bağlı dərc olunan nümunələrin sayını artırmaq olar. Burada əsas məsələ "erməni şəbəkəsi"-nin əlində alətə çevrilən transsərhəd KİV-in kəmiyyətində deyil. Problem adı keçən media orqanlarını "erməni şəbəkəsi"-nin əlində alət olmağa yönləndirən səbəblərdir. Bu səbəblər açıqlanmadan, ifşa edilmədən onların qarşısını almaq, gələcəkdə bunun təkrarlanmasının qarşısını almaq çətin olacaqdır. Təhlillər göstərir ki, "erməni şəbəkəsi" transsərhəd kütləvi informasiya vasitələrini ələ almaq, öz əməllərinə alət etmək üçün ən müxtəlif və çirkin vasitələrdən istifadə edir. Bu sırada "beynəlxalq donor təşkilatlar" adı altın-

da həmin kütləvi informasiya vasitələri üçün qrantların, ianələrin təşkil edilməsindən başlayaraq ən müxtəlif vasitələr sınaqdan keçirilir.

Eyni zamanda, bir çox nəhəng media orqanlarında çalışan erməni əsilli jurnalistlərin həqiqətin təhrif olunmasına, məsələnin əsl mahiyyətinin açılmamasına birbaşa təsiri var. Bunlarla yanaşı, terror, təhdid, təzyiq metodlarına da çox üstünlük verilir. 44 günlük müharibə dövründə jurnalistlərə qarşı təhdidlər “erməni şəbəkəsi”nin bu cəhətlərini də açmağa yardım göstərdi.

Bütün bu faktların fonunda nikbinlik doğuran cəhət odur ki, “erməni şəbəkəsi” bütün qeyri-sivil vasitələrdən istifadə etsə də, Qarabağ münaqişəsi barədə həqiqətlərin dünya kütləvi informasiya vasitələri müstəvisində işıqlandırılmasının qarşısını ala bilmədi. Az sayda transsərhəd media qurumları “erməni şəbəkəsi”nin yalanlarına alət olsa da, bu dəfə müharibə dövründə əksər kütləvi informasiya vasitələri öz fəaliyyətlərini peşəkar şəkildə qurdu.

Bir sözlə, Azərbaycan informasiya müharibəsində də qələbə çaldı - erməni lobbi və diaspor təşkilatlarının, ermənipərəst qüvvələrin fasiləsiz həmlələrinə baxmayaraq, xarici təzyiqlər qarşısında tab gətirməyi, informasiya savaşında qalib gəlməyi bacardı. Bu işdə yaşından və ictimai mövqeyindən asılı olmayaraq, hər bir kəs, siyasətçilər, peşəkar jurnalistlər və gənc fəallar Ali Baş Komandanın yanında oldular. Bu parlaq qələbəni Azərbaycana Müzəffər Ali Baş Komandan, Müzəffər Azərbaycan Ordusu, Müzəffər Azərbaycan xalqının yenilməz birliyi yaşatdı. İndi bütün dünya çox gözəl bilir ki, Qarabağ Azərbaycandır!

Iran won't tolerate terrorists in Nagorno-Karabakh, Zarif warns

November 1, 2020 - 19:53

Politics

dünya-haberleri / dünya-haberleri

Haberler (/) > Dünya Haberleri (dünya-haberleri) > Son dakika Can kaybı artıyor

Son dakika... Ermenistan'dan Can kaybı artıyor

11.10.2020 - 07:36 | Son Güncelleme: 11.10.2020 - 13:24

ABONE OL →

Google News <https://news.google.com/publications/CAAghe>

CNN TÜRK

Ermenistan ordusunun, ateşkesin üzerinden 24 saat geçmeden, Azerbaycan'ın Gence kentine füzele saldırması sonucu 9 kişi hayatını kaybetti, 34 kişi de yaralandı.

World Business Markets Breakingviews Video More

2020 CANDIDATE SLIDESHOWS

OCTOBER 14, 2020 / 12:27 PM / UPDATED A YEAR AGO

Azeri president says Azerbaijan continues military operation in Nagorno-Karabakh - IFAX

By Reuters Staff

13.10.2021, 17:19

Nagorno-Karabakh conflict precipitates a new regional order | Opinions | Al Jazeera

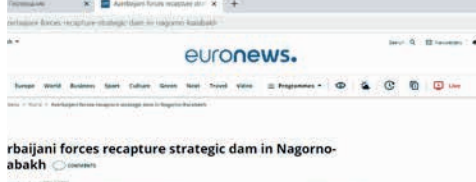
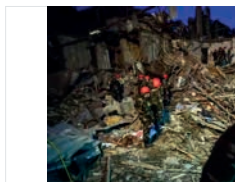
Nagorno-Karabakh conflict precipitates a new regional order

The shifting framework of the conflict – from a Euro-Atlantic endeavour to a regional one – is indicative that neither Russia nor Turkey consider the West a relevant player in their back yard any longer.

international relations at the American University of

ия посредничество в
рмяно-
о конфликта

Armenian forces recapture strategic dam in Nagorno-Karabakh

by Reuters

13.10.2021, 14:30

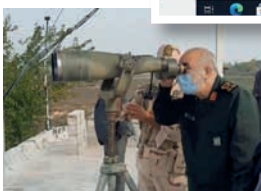

Iran to 'firmly' respond to any threat in NW border

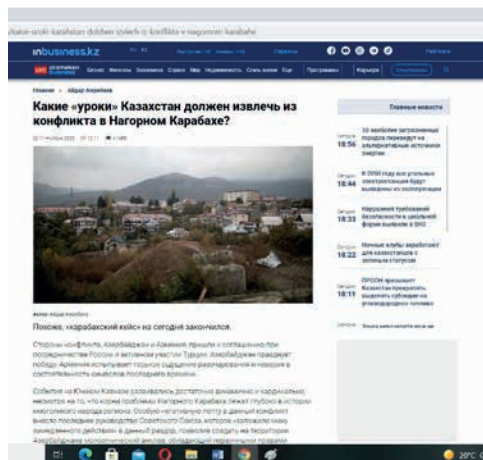
TEHRAN, Nov. 05 (MNA) – The Chief Commander of the Islamic Revolutionary Guard Corps (IRGC) said any threat will be firmly responded to.

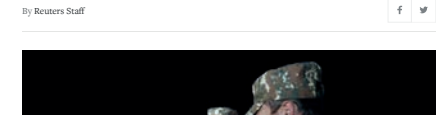
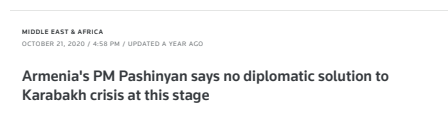
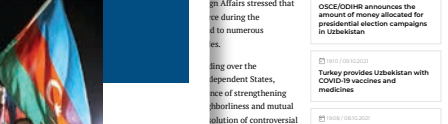
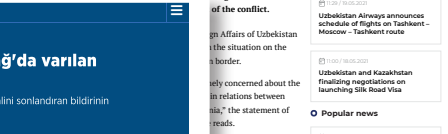
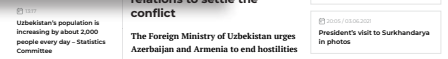
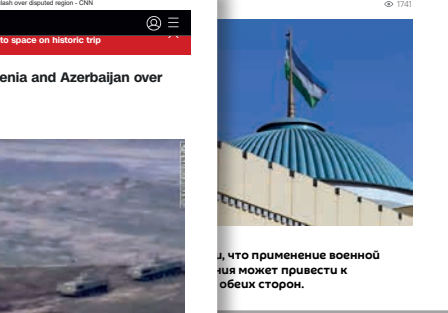
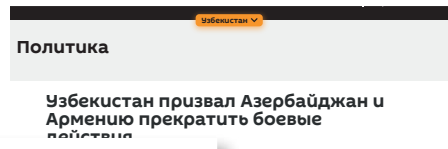
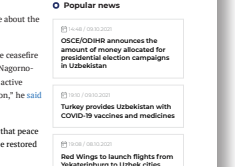
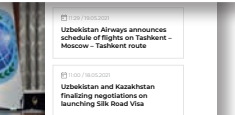
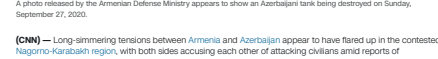
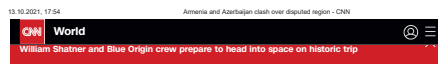
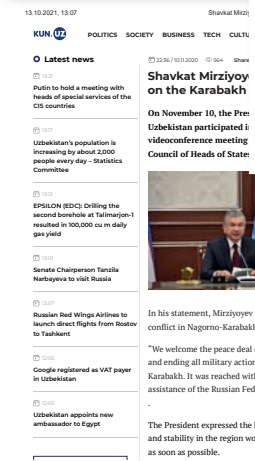
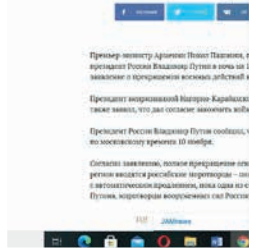
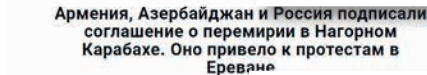
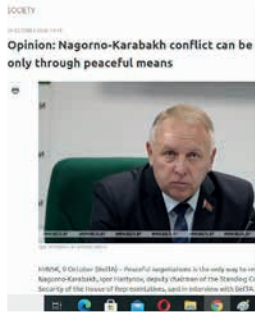
Major General Salami made the remarks on Thursday after visiting the town of Maragheh, northwest Iran which sits near the Nagorno-Karabakh conflict zone. The commander warned both warring parties of creating a security threat & preparations have been made for a firm and on-time response to any threat.

"Sustainable security is our redline; any form of insecurity and threat to our people is unacceptable," noted the Major General.

Tensions between Azerbaijan and Armenia over the Nagorno-Karabakh region turned into war more than one month ago. Some stray

NƏTİCƏ

XXI əsrin hərbi-siyasi qarşıdurmaları göstərdi ki, müharibələr hər zaman iki sahədə aparılır: birbaşa döyüş bölgəsində baş verən silahlı qarşıdurmalar, bir də informasiya sahəsində aparılan savaş. Bir çox hallarda sübut olundu ki, məhz ikinci cəbhədə - informasiya cəbhəsində qazanılan uğur silahlı müharibədə də qalibiyyətin qarantıdır. Elə bu səbəbdən hərbi sahədə ixtisaslaşmış nəşrlərin, eləcə də “qələm və kameralı əsgərlərin” – hərbi jurnalistlərin sayı artmaqdadır.

Müharibə dönəmində daxili auditoriyaya yönələn - əhalini ruhlandıran, vətənpərvərlik hislərini gücləndirən, xalqı səfərbərliyə səsləyən materiallarla yanaşı, beynəlxalq auditoriyaya yönələn – münaqişə tərəfinin həqiqətlərini dünyaya çatdırmağı hədəfləyən materiallar da hazırlanır.

30 ilə yaxın bir dövrdə dövlətimizin sülhpərvər siyasəti sayəsində davam edən, lakin qarşı tərəfin azğınlaşan düşmən mövqeyi sərgiləməsi ilə nəticəsiz qalan danışıqlar, Ermənistan silahlı qüvvələrinin namərd həmlələri işğal olunmuş torpaqlarımızın azad edilməsi uğrunda əks-hücuma başlamağımıza səbəb oldu. 44 gün davam edən Vətən müharibəsi ermənipərəst qüvvələrin ciddi təzyiq və təhdidlərinə baxmayaraq, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Müzəffər Ordumuzun şücaəti və əzmkarlığı sayəsində inamlı qələbəmizlə yekunlaşdı.

Müharibə müddətində Azərbaycan təkcə döyüş meydanında silahlı mücadilə vermədi, həm də informasiya savaşında qərəzli media qurumları ilə qarşı-qarşıya gəldi. Və bu mübarizənin də önündə Ali Baş Komandan dururdu. Onun Azərbaycanın haqlı mövqeyini dünya mediası vasitəsilə dəqiq çatdırması qələbəmizə öz töhfəsini verdi.

İkinci Qarabağ müharibəsi dövründə Prezident İlham Əliyev 30-a yaxın xarici kütləvi informasiya vasitəsinə müsahibə verərək Azərbaycanın haqlı mövqeyini, münaqişənin tarixini sistemli şəkildə, ciddi faktlar əsasında çatdırdı.

Bu xarici kütləvi informasiya vasitələri sırasında Türkiyənin “TRT Haber”, CNN-Türk, “Haber Global”, “Haber Türk”, NTV, “A Haber” televiziyaçıları, Rusiyanın “Rossiya-1”, “Perviy”, RBK televiziya kanalları, RİA Novosti, TASS və İnterfaks agentlikləri, Fransanın “Sky News”, “France 24” televiziyaçıları, “Figaro” qəzeti, Almaniyanın ARD televiziyaçıları, Yaponiyanın “Nikkei” qəzeti, ABŞ-ın “Fox News”

televiziyası, İtaliyanın Rai-1 televiziya və “La Repubblica” qəzeti, İspaniyanın EFE informasiya agentliyi, həmçinin, dünyada yüz milyonlarla izləyiciləri olan “Əl-Cəzirə”, “Əl-Ərəbiyə”, “Euronews”, “CNN International”, “BBC News” kimi media orqanları var.

Azərbaycan Prezidentindən müsahibə almaq istəyən kütləvi informasiya vasitələrindən bəzilərinin marağı təkcə müharibə barədə informasiya yaymaq, həqiqətləri işıqlandırmaq deyildi. Bəziləri hətta peşə etikası prinsiplərini kobudcasına pozaraq tərəf kimi çıxış edir, özünü “müstəntiq” mövqeyində tutaraq ittiham dolu suallar səsləndirir, elementar nəzakət qaydalarından, etik normalardan xəbərsiz olduqlarını açıqca nümayiş etdirirdilər.

Bu qarayaxma kampaniyasına rəğmən böyük səbir və təmkin nümayiş etdirən cənab İlham Əliyev münəfiqənin tarixinə ekskurs edir, 1805, 1813 və 1828-ci il Kürəkçay, Türkmənçay və Gülistan müqavilələrinə əsasən, ermənilərin bizim əzəli torpaqlarımızda yerləşdirildiklərini söyləyərək tarixi həqiqətləri dilə gətirdi.

44 gün davam edən Vətən müharibəsi Azərbaycan jurnalistikası üçün sınaq oldu. Ölkə mediası haqq savaşımızı ən müxtəlif aspektlərdən – ön cəbhədə döyüşən əsgərlərimizin şücaətindən tutmuş arxa cəbhədə hər cür fədakarlığa hazır olan sıradan vətəndaşların nümunəvi əməllərindən işıqlandırdı. Mütəmadi olaraq Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyinin məlumatları auditoriyaya çatdırıldı. Dezinformasiyanın yayılmaması, bununla da düşmən dəyirmanına su tökülməməsi üçün sosial media fəalları da yüz ölçüb bir biçməyə, məlumatları rəsmi təsdiq olmadan yaymamağa çalışdılar. Bütün bunlara baxmayaraq, ara-sıra yalan məlumatlar cəmiyyətdə çəşqinlığa səbəb olurdu. Ümumilikdə, ölkə mediası informasiya müharibəsində də qalib gələrək Azərbaycanın haqq səsinin dünyaya çatdırılmasına nail ola bildi.

İnformasiya savaşında Azərbaycan jurnalistikasının itkilərini də xatırlatmaq lazımdır. 2020-ci il oktyabrın 19-da AzTV-nin əməkdaşı öz peşə fəaliyyətini yerinə yetirərkən Ermənistan silahlı qüvvələrinin atəsinə tuş gələrək yaralandı. Müharibədən sonra 2021-ci il iyunun 4-də işğaldan azad olunmuş ərazilərin çəkilişi üçün jurnalistləri aparan nəqliyyat vasitəsi Kəlbəcər rayonunun Susuzluq kəndi ərazisində tank əleyhinə minaya düşdü. Nəticədə AZƏRTAC-ın müxbiri Məhərrəm İbrahimov və Azərbaycan Televiziyasının operatoru Sirac Abışov mediamızın şəhidləri zirvəsinə yüksəldilər.

Haqq savaşını aparan Azərbaycan düşmənin məkrli niyyətini puça çıxarmaq, xüsusilə sosial şəbəkələrdə yaydığı yalan məlumatların tirajlanmasının, anlaşılmazlıq yaratmasının qarşısını almaq istiqamətində xeyli iş gördü. Düşmən

mediasında isə feyk xəbərlərlə yanaşı, dünyadakı başqa münaqişə ocaqlarından çəkilmiş köhnə videokadrlardan, hətta kompüter oyunlarındakı təsvirlərdən də istifadə olunurdu. Döyüş meydanındakı acizlik və tələş informasiya cəbhəsində də özünü aydın göstərirdi. Hər dəfə ifşa olunan düşmən mediasının yalanları ayaq tutsa da yeriyyə bilmədi.

Vətən müharibəsi yerli və xarici mediada
Bakı – BDU – 2021

Çapa imzalanıb: 29.10.2021
Format 70x100 16/1. Ofset kağızı.
Həcmi 5,25 ç.v. Tiraj 200 nüsxə.

“Bakı Universiteti” nəşriyyatında səhifələnilib.
Bakı Dövlət Universitetinin mətbəəsində çap olunmuşdur.
Bakı şəh., ak. Z. Xəlilov küç. 33
Tel: (+99412) 538 87 39 / 538 50 16
bdumetbee@gmail.com
www.bsu.edu.az